This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARIES

čís. 87.

Ž. Macháčková.

SPOLEČENSKÝ

KRASOŘEČNÍK ČESKÝ.

OD

Dra J. BOJ. PICHLA.

DÍL PRVNÍ.

V PRAZE.

TISK A NÁKLAD JAROSLAVA POSPÍŠILA.

1852.

PN4355
.95
V.1

Blahorodému

Pánu, Panu

MAXIMILIANU BERGROVI,

váženému měšťanu Pražskému, oudu slavné pražské rady městské, setníku sboru ostrostřelců pražských, pánu na *Sv. Janě pod Skalou*, Vysokém Újezdě, Nové Vsi, Nových Dvorech a t. d.,

***oudu Výboru pro zřízení českého národního divadla v Praze*,**

příznivci a podporovateli národního snažení

vydavatel.

Předmluva.

Laskavé obecenstvo přijmi sbírku tuto co jakési pokračování *sbírky* písní ode mne nedávno vydané a všeobecné obliby došlé. Jeť obou spisů *účel* jeden a týž — k zušlechtění společenské zábavy v národu našem napomáhati. Sbírce první nebylo tak těžko se žádoucím prospěchem se potkati, bylať látka k ní s velkou část již z lidu samého vzata, a mohla tudy opět lehko průchod k němu si zjednati, jsouc mu vůbec již obvyklá a on přede všemi jinými jí přístupnější. Větší nesnadnosti má ale tento způsob zábavy, má-li povšechnějším, neřku-li národním se státi: žádáť on jak u obecenstva tak i přednašeče jistých schopností, které u nás posud nevelmi jsou probuzovány a vzdělávány. Avšak jak kyprá půda pro

krasořečnění č. deklamací u obecenstva našeho se nachází, bylo patrno hned z prvních pokusů druhu toho již před lety v tak nazvaných „Besedách Českých.“ Rubšovy, Tylovy a jiných deklamovánky staly se záhy nejoblíbenějším čtením lidu našeho, a bylo zajisté málo které společné zábavy druhu vyššího, aby bez nějaké deklamace byla se odbývala. Byly to pěkné, nadějné začátky, a jak velice k probuzení ducha národního pomáhaly, každý vroucí vlastenec s radostí pozoroval. Pozdější doby tomuto počínání poněkud přítrž učinily, až pak nynější ustálenější stav věcí jak občanských vůbec, tak i národních, znovu pochvíle k pěstování tohoto umění popřívá.

O vysoké ceně a užitečnosti krasořečnění vůbec nebudu zde promlouvati; zanecháno-tě to spisu podobnému, jejž se zřetelem na školy sestavený a i návodem ku krasořečnění opatřený k brzkému vydání chystám. — Však pro nás Čechy, kteří jediní posud žádného vlastního *národního* divadla nemáme, jest ono jediný způsob, jímž nám bolestný tento nedostatek aspoň poněkud nahraditi lze. A jakým jiným vhodnějším způsobem nám možno potřebných sil opatřiti a si vycvičiti, než bohdá! *naše* Thalia zlaté brány chrámu svého nám otevře? Třeba tedy nyní nejen nitky padlé znovu se chopiti, ale se vší usilovností

ku předu na dráze té se domáhati. Síň besední nebudiž již jediným pěstištěm a stánkem pěkného umění tohoto; ono vejdi v oblibu a zábavu vůbec, pěstuj se na všech stranách a staniž se populárním.

S touto vroucí žádostí spis tento obecenstvu českému do rukou podávám, a na vytčeném účelu i celé jeho uspořádání je založeno.

Celý spis je na tři díly rozvržen.

První díl činí též část takořka samostatnou a obsahuje výhradně *české* historické zpěvy, pověsti a legendy. Sběratel chtěl takto při jedné příležitosti mimo hlavní účel ještě jeden nedostatek v literatuře naší pakli ne nahraditi, aspoň naň ukázati. Měl při *tom* podobný polský spis Němcevičův na zřeteli. Náš Vocel byl již znamenitě svými *oběma* cykly k vyplnění této mezery přispěl; avšak bylo zapotřebí, aby každý znamenitější moment z dějin národu našeho písní byl zastoupen býval. Vyzval tedy sběratel veřejnými listy básníky české, o přispění k nesnadné úloze té žádaje. Avšak, pohříchu! zvyklá netečnost div že celý jeho úmysl nazmar nepřivedla! Staré látky, co jí bylo, jest pilně použito, ovšemže s výborem, jak co k oběma účelům se hodilo. Že mnohdy by bylo mělo se přísněji vybírati, ví sběratel sám a cítí velmi bolestně, avšak —. Z té příčiny budiž dílo toto též mírněji souzeno.

Druhý díl bude obsahovati články obsahu různého, i prosou psané k přednášení se hodící práce. Třetí pak překlady nejznamenitějších básní cizojazyčných, starších i nejnovějších, monology z výtečných divadelních her a t. d. Tak tuším jakási jednotvárnot, jíž při prvním dílu nebylo lze se vyhnouti, rozmanitostí obou druhých se vynahradí.

V Praze dne 14. ledna 1852.

Vydavatel.

České historické zpěvy, pověsti a legendy.

Příchod Čechů.

Tam, kde Tater modré hory
Vystupujou nad vše bory,
Visla nivy protéká,
Tam je ta chorvátská země,
Kolébka pro české plémě,
Tam vlast Čechů pravěká.

Oni táhli přes tři řeky,
Orel jevil Bohu vděky,
Vůdcem jich jsa na hoře;
A co ten se tam otáčí,
Dole s lidem Čech si kráčí
Po zelené prostoře.

Kráčí, kamo slunce spěje,
Kde šumavský vánek věje,
Kráčí v Labskou krajinu;
V srdci země s lidem stane,
Klekne, slza díkou kane,
Líbá novou otčinu.

K bratřím volá: Plaňte háje,
Robte pluhy, vzniknou ráje,
Radihost nám přispěje;
Z půdy vzejdou zlaté klasy,
S nimi vzejdou zlaté časy,
Živěna se usměje.

Na to vstoupí s myslí zňatou
Na Říp — Čechů horu svatou,
Peruna by slavil hlas;
Prosí o zdar země České,
Již dal jmeno slávoleské,
A lid volá: „Čechy spas!“

Sámo.

Boj s Franky.

V kole vážném, v slavném sněmu
Zased statný Samoslav,
Vůkol něho věrných jemu
Kmetů, vladyk, lechů dav;
Bratry rodné, slávou skvělé,
Sloupy slávských národů,
Svolal Sámo z země celé,
Hájit vlasti svobodu.

Z krajin dálných, z franské země
Poslové jsou přišli sem:
„V pouta skloň se slávské plémě,
Králi vzdej se tvoje zem!
Dagobert pán takto velí,
Takto vůle jeho zní;
Kdož odepřít se osmělí—
Hněv a sílu jeho zví!“

Sotva vyřkli, sněm se celý
Bouří na takouto řeč,
A již vůkol z pošvy skvělý
V rukách statných skví se meč:
„Ještě meč ten v ruce statné,
Ještě síla v rukách těch,
Jestě srdce v nás udatné —
Moravan zde, Srb i Čech!“

Samoslav se s stolce zvedne,
Jiskry soptá jeho zrak;
On na bratry Slávy zhledne,
K poslům franským vece tak:
„Nuž vidíte syny Slávy!
Přijďte s pouty, líbo-li,
Rod svobodných vás podáví,
Rámě slávské pokolí.“

„Rcete králi, slávské plémě
Jak miluje svobodu!
Vlastí Slávů tato země,
Vlastí slávských národů!
Nikdy v pouta slávské plémě
Šíj svobodnou neskloní;
Volnať jesti naše země,
Volný národ sídlem v ní!“

„Rcete králi, že nevíme,
Co to bázeň, co to strach;
Rukou statnou vítězíme,
Touto klesne každý vrah!
Rcete králi, ať přitáhne
S pouty, s jarmem svých dle slov —
Ruka slávská jej zasáhne,
V zemi té on najde rov!“

„Národ slávský bohům milý,
S sousedy chtěl v míru žít;
Ach, a ti lid ušlechtilý
Chtějí v strašné jarmo jít!
Nuž vyřiďte králi svému
Slova naše, naši řeč;
Nechť vybéře — volno jemu —
Přízeň naši, náš či meč.“

„„Nikdy se psy král náš franský
V přízni, v míru nechce žít!
Otrokem jen lid slovanský
Má našemu králi být....““
Sotva dořkli — ai, sněm celý
Hněvem bouří slávská krev;
Již ve výši meč je skvělý,
Frankům hrozí Slávů hněv.

Sámo kyne: „Tiše, bratří!
Meč teď v pošvu dejte jen;
Jinak mstít se Slávům patří,
V bitvě vzejde pomsty den.
A vy, mrzké Frankův plémě!
Již prchejte z krajů těch,
V bitvě sezná vaše témě,
Čím je Slovan, Srb i Čech!“

A již všude v slávském kraji
Meče brousí Srb i Čech,
Z Moravy korouhve vlají,
Lid se schází z končin všech.
Za vlast, národ na své vrahy
Již valí se statný voj,
Za svobody poklad drahý
Slované ženou se v boj.

2.

Již po třikráte zhasnula slunce zář,
Jitro třikráte se rozdnilo;
Již po třikráte zalkala země tvář,
Vojsko třikráte se srazilo.
Tuť Sámo válí s Franky lítý boj,
Silně náspy ohražen;
Franku Čech se brání jen,

Vojska hněv
Sámo — lev —
Krotí, až zslabne Franka silný voj.

Noc mine temná, dennice hasne již,
Po čtvrté jitro se rozdnilo;
Sámo vyhlíží, zdažby již franské blíž
K nápadu vojsko se hemžilo:
Frank spočívá umdlen a bezpečen,
Sámu skví se zrak plesem.
Než zašel mrak nad lesem,
Sámo své
Slávy zve,
Že bitvy, žádoucí že pomsty den.

„Nuž, k boji zhůru! z pošvy vytaste meč,
Na vrahy řiťme se umdlené,
Sudlice, zhůru! nastane s Franky seč,
Síla jim ušla již z ramene —
Nuž rychle v boj za slávu národa!
Klesne Frank, to ještě dnes,
Jak Avár prv námi kles'.
Teď zde čas
Jest na nás,
By námi Slávům zkvětla svoboda.“

Tak vece vůdce, hrdina Samoslav,
„Na vraha!“ zní všude táborem;
Jak včely z oulu — z táboru statný dav
Na vrahy padne tu kol kolem:
Bitva hrozná již zuří v okolí,
Tamto roh — tu trouby zvuk,
Tam mečův — tu vojska hluk
Proudí krev;
Jako lev
Slovan se Franky statně zápolí.

Frank již ochabnul, Sámo se stran se všech
Vrhne se na vrahy umdlené;
S ním Moravan, Srb, s ním žene tam se Čech,
Stápěje v nich meče rozzlené:
Frankové nazpět již jdou úprkem;
Jedni mečmi skáceni,
Tam leží ti v tažení;
Vůkol stesk,
Bitvy třesk
Zní dále, dál jde vojsko se vztekem.

Trouby radostné z dálky tu zazní zvuk,
Sámo nade vrahy vítězí:
Tichne bojovný více a více hluk,
Frank v krvi s pouty a řetězy,
A Slávové jsou pout těch zproštěni;
Frank ve bitvě bídně kles,
V slávském vojsku zní jen ples:
Sláva, čest
Sámu jest,
Ním Slávové jsou pout těch zbaveni.

Sámo ku vojsku: „Díky potomstva vám!
K božstvu obraťme my vděčně hlas;
Bůh tu byl s námi, Bůh dal i výhru nám,
Božstvo posílilo v bitvě nás. —
Přijmi, ó božstvo! díky národu,
S námi buď, i nás vždy chraň,
Chraň potomky, vlast zastaň.
Chraň ty nás
V každý čas!
Ó chraň, ó božstvo, Slávy svobodu!“ —

Krok.

Na popraží lidohlučném posvátného Vyšehradu,
Na Čechově zlatém stolci věhlasný Hleděvic seděl,
Hleděvic, bohomil věštec, z umění zván lidu Krokem,
Na hlavě mu Čechův vínek, Čechova berla mu v ruce,
S berlou vínek vladoznačný let devět Halatem chován.
Tři květné dcery u stolce, líbezný choti plod jeho,
Choti Nívy lepotvárné, tři věštkyně bohům milé.
Osudné v jich rukou desky, jež otec psáti jim velel.
Káša mocnost bylin tajnou, a všecku znala přírodu,
Znala všem neduhům léky, a kouzlila slovem zdraví.
Zpytující druhá, Tetka, co jest člověk, co mír, co bůh,
Věkožizným bohům poctu dáti kázala, ne tvorům,
Tvorům jejich, stromům, obni a hvězdám, kamení, vodám.
Vládorodná třetí dívka, Libuša jmeno pěvkyně,
Kouzelným varytem skály pohýbala, co Amfion.
Tyto tři dcery u stolce, řekneš by, vtělené umy.
V pravo v levo kosým křídlem kmeti, leši a vládyky;
Je zastoupil kolem národ, národ mnoholičen v sněmě.
Tu se zlatého Krok sídla věštím takto počal hlasem:
»Tři dni obět bohům dáno; slyš národe, co vůle jich,
Vůle, již chovají tobě tři věštkyně bohům milé.
Vám muži bujarých srdcí, jimžto za praporem bylo
Reka jíti, dadoucího to sladké jmeno vám Češi!
Vám jsou ty bohaté vlasti bohové dali na věky,
Od stříbropramenů Labských až tam Vltavy ku pěnám.
Bozi všaké dadí dobro: je chovat — snaha člověka.
Ni vaše vám lvová chrabrost, ni silné paže obrana,
Ni tvá porada, Černouši, pěkný, valohrdý Budeč,
Ni tento na tvrdé skále strmící Vyšehrad svatý.
Rozum cvičný, a národství v mysli velké, to hrad peven.
Jazykem jedno živ národ; toho smrt — jeho zábuba.

U stříbrotoku vod rybných, pustíce lesové budy,
Sruby zděláte pospolné: duší spolkem obec kvete. —
Lesy pod toporem padnou; tam kde šelma děsí bory,
Bude hustoklasé žito vláti se větru rozdechem.
Kde vstává, kam lehá slunce, na severu a tam kde jih,
Na vše strany pozírejte, sloumajíce umem čilým
Zemi žírnou, kterou statní ujali plukové Čecha;
Slušno jest dar bohův znáti; jeho neznat — nemíti jest.
Ai báně železokrušné! — Tvé, Botáku, jich odkrytí.
Zemi tu v držení dávám, nech ať tvých buchotem kladiv
Němé zahlaholí stráně, v žeřavém teče proudu kov!
Život bez železa trudný: železo v boji vítězem,
Než lépe se třpytí v rádle a v ženců veselých dlani.
Zlatopíské vidím louky: synové bujna Rohslava
Váš nález. Tam rýžovníci! nechť vám péře se kov drahý.
Co jest komu bohem dáno, aniž bráti mu nesluší.
Chovejte však i srdcí svých: mnohými je pohybel zlato!
Bohaté jsou Čechů vlasti, bohaté na drahé rudy:
Pastýř v poli hodí kámen vzácnější skota za skotem.
Ai tam vody mocí tajných, věčná, země! ti oslava,
Z tvých dolů putujícímu prýští se klokotem zdraví.
Zdraví ti v bylinách roste, z nebe tvého kane zdraví.
Řeky, plesa, lesy, hvozdy pište na březových korách,
Na korách březových pište všecku svých bohatost dědin.
Vodu, zem, též oheň, větry, vše znáti probytečno vám,
Všecko znáti velí nouze, i věční velejí bozi.
To ještě Světovid káže: Hudbu a zpěvy Čech miluj.
Mocí hudby, zpěvu kouzlem krotnou i sapaví lvové.
Sem pěvče s varytem zvučným, tu chrám Světovidův svatý.
Tu pěj cnost a Čechů slávu v líbém přírody rozměru.
Tu líbezných zpěvů soudce Krok ti pravdolibý sedí.
Ty pak, Mane ctiodbojný, rodbijce, chutivrahu!
Ty skotí povahou zdurný, zapřahán budi se skotem.
Tobě, vlastimilovníku, ve Ctinovsi hrobu svatá

Uchystána s Čechem pocta: tebe v světle Merot vodí,
Radamas Tasanům hrozným nevydá v pohybel tebe.«
Domluvil. Povstali všickni kmeti, leši a vládyky,
Chválíce Kroka věhlasnost, i věštkyně jeho dcery.

Knížecí stůl.

Kdož jest ona na zeleném luze,
Sedíc mezi dvanácterem pánů?
Jest to Libuša, moudrého Kroka
Moudrá dcera, České země kněžna,
Sedí na soudu a myslíc soudí.
Ale nyní nález přísný činí
Bohatému Rohoňovi. Boháč
Zapálí se vztekem, třikrát praští
Kyjem v *zemi*, zkřikna dí: „O! křivda
Veliká nám Čechům, statným mužům,
Že nás žena podmanila, trýzní,
Dlouhé vlasy majíc, krátký rozum.
Hned umříti jest nám lépe mužům,
Než tím ženským právem živu býti!“
To když uslyší Krokova dcera,
Lidu matka, dobrým přítelkyně,
Ač se tiché prsy její rmoutí,
Přece zasmávší se vlídně praví:
„Křivda Čechové vám, statní muži,
Že vás mírná žena láskou soudí,
Máte míti muže správce svého,
Jestřába na místě holubice.“
Vstala pěkným zardějíc se hněvem,
„Tuto zjitra najdete se u mne;
Vyplní se žádost vaše.“ Všickni
Němí, hanbou zaraženi stojí,

Všickni cítí, jak zle lásku její
Mateřskou a věrnost odplacují.
Jesti vyřknuto, a každý sobě
Jitra, každý muže vládce žádá,
Rozejde se z soudu zástup celý.
Mnozí páni bohatí a dvorní
Libušu i její stol snoubíce
Vábí okrasami, lichocením,
Drahým zbožím, bravu, skotu stády.
Libuša prodati se nerodí
Ani stol svůj. Koho sobě zvolí?
Každý šlechtic v tu noc nepokojně
Spí a čeká jitra. Jitro přijde.
Věštka Libuša jest beze spaní,
Bez dřímoty na své hoře svaté,
Klimby bohyně se tážce, až jí
Bohyně vyjeví osud příští:
„Vzhůru Libuše! tam za horami,
Za horami na Biliny břehu
Tvůj kůň najde České země kníže,
Ten ti mužem, kmenu otcem bude.
Dvěma oře strakatými voly,
A prut kmenu svého v ruce drží,
Buda jísti za železným stolem.
Ruče dcero, osudní čas kvapí!“
Kvapí Libuša svolati Čechy,
Na zem klaďe korunu a veca:
„Vzhůru Čechové, ó statní muži,
Za horami na Biliny břehu
Můj kůň najde České země kníže,
Ten mi mužem, kmenu otcem bude.
Dvěma oře strakatými voly,
A prut kmenu svého v ruce drží,
Buda za železným stolem jísti;
Ruče děti, osudní čas kvapí!“

Ruce oni plášť, korunu vzavše
Za brůnou co střela rychlou jedou,
Bílý orel nad nimi se vznáší.
Kdy Byliny za horami dojdou,
Stane kůň a řekce před člověkem
Oulehlí ořícím. Divíce se
Stojí. On pak přemýšleje kráčí,
Dvěma oře strakatými voly,
V pravici má liskový prut uschlý.
Dějí oni: „Zdráv buď bohům vděčný,
Kníže náš!“ A hned i jej v knížecké
Roucho oblékají, korunu naň vloží.
„O by bylo doorati roli
Tuto,“ dí on, „blaho by vždy v zemi
Bylo vaší.“ Nechceť však již tomu
Osud rychločasý. A vtek v zemi
Prut a vypřáh z pluhu voly, praví:
„Jděte ž *tam*, odkud jste vyšli.“ Náhle
Voli pozdvihli se do povětří
A tam do blízké se vznesli skály,
Skála po nich zavřela se, a z ní
Hojná dosaváde teče voda.
Náhle počna prut se zelenati,
Ze sebe tré ratolístek vydá.
Vidouce to náramně se diví.
Přemysl (takové jmě muži bylo)
Jednéž radlicí pluh zvrátí zhůru,
A z kabele vyňav sýr a pecen,
Káže hostem na drnu sedati,
A sám klade oběd na radlici.
„Nyní, kmeti, s knížetem svým kvaste.“
Oni věštby té se diví pravdě,
Kterak bude jísti za železným stolem;
Pohlédají na zelenost prutu.
O div divu! náhle z tří dvé uschlo

Ratolístek, třetí mile květe.
A kdy v divu tázati se chtějí,
Oráč takto vece: „Přátelé! květ
Tento znamená můj rod královský,
Mnozí panovati chtíce uschnou,
Jeden jen jsa králem bude kvésti.“
„„Pane, nač ten divný stůl železný?““
„Což nevíte, na jakovém stole
Král jídává? On jest to železo,
A vy skot oříci jemu chleba!
„ „Pane, tys tak snažně oral roli:
Hněv tě pojal, žes ji nedooral.“ “
„O, by bylo doorati rolí!
Žel mi jest, že přišli jste tak ráno;
By jste teprv vyšli od Libuše,
Hojnost chleba (tak zní osudové)
Po všecky dny byloby v té zemi.
V této hoře jsou teď moje voli.“
To řka, vstane, na kůň bílý vsedne,
Jenž si bujně počínaje, hrabe.
Střevíce má prosté z kor lípových,
Jež svou rukou lejčím byl si ušil;
Oni jeho obouvají v skvostné.
„Nechte, praví kníže na komoni bílém,
Nechte mi střevíců z kor lípových,
Jež jsem sobě lejčím sám byl ušil,
Ať uvidí synové i vnuci,
Kterak jejich otec kníže chodil.“
Políbil je a za ňádra vložil.
Jeda, dobrotivě, moudře mluví,
V dlouhém rouše Bůh se býti vidí.
A kdy na dvůr Libušin přijedou,
Ona jeho vítá s drahou panen,
Lid ho jednohlasně za své kníže,
Libuša však za manžela volí.

Dlouho vládli, vesele a dohře,
Slavné zákony a mírná práva
Dadouc, mnohá vystavěli města,
A prut osudní vždy víc vykvétal.
Střevíce ty byly pro památku:
Nezahálela radlice, dokud
Libuša s Přemyslem živi byli.
Běda, běda! prut již dávno uschnul,
Ukradeny jsou střevíce prosté,
A stůl železný jest zlatým stolem.

Záboj a Slavoj.

Z črna lesa vystupuje skála,
na skálu vystúpi silný Záboj,
obzíra krajiny na vsě strany,
zamúti sě ot krajin ote vsěch,
i zastena pláčem holubiným.
Sedie dlúho, i dlúho sě mútie;
i vzchopi sě vzhóru, jako jelen
dolóv lesem, lesem dlúhopustým
bystro spěcháše, ot muže k muži,
ot silna k silnu, po vsickej vlasti.
Krátká slova ke vsěm skryto rěče,
pokloni sě bohóm,
otsud k drudu spěcha.
I minu den prvý, i minu den vterý;
i kdaž za třetiem luna v noci bieše,
sněchu sě mužie sěmo v les črn.
K něm zdě Záboj,
otvede je v úval,
v ponížený úval hlubokého lesa.
Stúpi Záboj najnížeje dolóv,
vze varito zvučno:

Mužie bratrských srdec i jiskrených
zrakóv!
vám pěju najníží z dola:
pieseň jde z srdce mého,
z srdce najníżeje pohrúžena v hori!
Otčík zaida k otcem
ostavi v dědině dietky svoje i svoje lubice,
i neřeče nikomu:
baťo! ty mluvi k něm oteckými slovy.
I přiide cuzí úsilno v dědinu,
i cuzími slovy zapovída;
i kak sě zdie v cuzej vlasti ot jutra po večer,
tako bě sě zdieti dietkám i ženám,
i jedinu družu nám imieti
po púti vsěj z Vesny po Moranu.
I vyhánie z hájev vsě krahuje;
i kací bozi v cuzej vlasti,
takým sě klaněti zdě, i jim oběcati obět.
I nesměchu sě bíti v čelo před bohy,
ni v súmrky jim dávati jiesti.
Kamo otčík dáváše krmě bohóm,
kamo k něm hlásat chodíváše,
peřěkachu vsě drva,
i rozhrušichu vsě bohy.
Aj, ty Záboju! ty pěješ
srdce k srdcu, pěsňú z středa hoře;
jako Lumír, ký slovy i pěniem bieše
pohýbal Vyšehrad i vsě vlasti,
tako ty mě i vsiu bratř.
Pěvce dobra milujú bozí:
pěj! tobě ot nich dáno v srdce proti vrahóm!
Zře Záboj na Slavojeva zapolena zraky,
i pěniem dále srdce jímáše.
Dva syny,
jejú hlasy přecházesta v muska,

vycházievasta v les;
tamo mečem i mlatem i oščepem učista paži;
tamo pokrysta, i vracesta sě rozkošem.
Kehdy paže jejú bieše dorostla i jejú umy
proti vrahóm,
i dorostachu druzí bratřieci:
ajta, vsi vyrazichu vz-vrahy!
i by krutost jich búřúce nebe,
i v dědiny vrátiše sě byvšie blahost.
Aj! skočichu vsici v dól k Záboju,
i tiščechu jej v přesilná paži,
s prsú na prsy vsi kladechu ruce,
věhlasno dávachu slova k slovóm.
I přicházéše noc před jutro:
aj, vystúpichu z úvala,
rózno vezdě, ke vsěm dřevóm,
ke vsěm stranám bráchu sě lesem.
I minu den, i minu den vterý;
i po třetiem dni, kehdy sě zatemniše noc,
bra sě Záboj v les,
lesem za Zábojem sbory;
i bra sě Slavoj v les,
lesem za Slavojem sbory.
Vsiak imě vieru k vojevodě,
vsiak srdce úporno králu,
vsak zbraň bystru na král.
Aj Slavoji bratře!
tamo k modrú vrchu!
vrch ten po vsěch po krajinách;
tamo zaměřímy chody
ot vrcha k ranému sluncu;
tamo les temen,
tamo si podámy ruce;
nynie beř sě lisími skoky,
i jáz tako poidu tudy.

Aj Záboji bratře!
čemu naše braň jmá tepruv ot vrcha soptati krutost?
otsavad buřmy protiv královým vrahóm!
Slavoji bratře!
kdaž hada potřieti chceši,
na hlavu najjistějc:
tamo hlava jeho!
Rozstúpi sě mustvo lesem,
rozstúpi sě v pravo, vlevo:
tudy taže Zábojevým slovem,
onamo slovem prudka Slavoje,
hlubinami lesóv k modru vrchu.
I kehdy bieše pět sluncí,
podasta si přesilně ruce,
i pozřesta lisíma zrakoma na královy voje.
Sraziti nám drbí Luděk voje,
voje své pod jednu ránu.
Aj Luděče!
ty si parob nad paroby krále!
ty rci svému ukrutníku,
že dýmem jest nám velenie jeho.
I rozlúti sě Luděk,
ručiem hlasem svola své voje;
podnebesie bě plno osvěty ot slunce,
v osvětě plno blska z královych vojev,
hotovi vsici nohú v krok i rukú v braň,
Luděkova-dle slova.
Aj Slavoji bratře!
tudy spěj lisími skoky,
jáz poidu vstřiecu jim v čelo.
I vyrazi Záboj v před jako krupobitie,
i vyrazi Slavoj v bok jim jako krupobitie.
Aj bratře!
ti-sě nám krušichu bohy,

ti-sie nám kácechu dřeva,
i plašichu krahuje z lesóv:
bozi nám vícestvie dajú!
Aj, prudkost vyrazi Luděkem
z četných vrahóv protiv Záboju;
i vyrazí Záboj,
hourúciema očima v Luděk měři;
dub protiv dubu zřieti ze vsého lesa;
Záboj hna protiv Luděku nade vsě voje.
Luděk uderi silným mečem,
přetě tři kóže v ščítě;
i uderi Záboj mlatem,
otskoči hbitý Luděk,
v dřevo vrazi mlat,
i skoti sě dřevo na voj,
i třiedeset jich otide k otcem.
I zluti sě Luděk:
Aj ty zhovadilý!
ty veliká potvoro hadóv!
mečem sě potýkaj se mnú.
I máše Záboj mečem,
kus ščíta vrahu otrazi;
i tasi Luděk,
meč sě smeče po koženě ščítě.
I zapolesta sě oba k ranám,
ranami vsě po sobě stesasta
i vsě kolem zbrocesta krviú,
i krviú zbrocechu je mužie
kolkol jejú vezdě v přelutej sěči.
Slunce přeide poledne,
i ot poledne již na pól k večeru:
i váleno ješče,
ni sěmo ni tamó ustúpeno;
i váleno zdě,
i váleno tamo od Slavoje.

Aj ty vraze, běs v tě!
čemu ty našu krev piješi?
I chopi Záboj svój mlat,
i ostkoči Luděk;
napřeže mlat Záboj výš vzhóru,
i vrže po vraze:
letie mlat,
rozskočí sě ščít,
za ščítem sě rozskočista Luděkova prsy.
I uleče sě duše těžka mlata,
i mlat i dušu vyrazi,
i zanese pět siehóv u vojsku.
Strach vrahóm vyrazi zhrdel skřeky,
radost vzevzně z ust vojnóv Zábojevých
i zajiskři z radostnú zrakú.
Aj bratřie!
bozi ny vícestviem dařichu.
Rozstúpi sě vás jeden hluk v pravo
i v levo;
ze vsěch údolí sěmo sveďte koně,
koni řehci vešken ten les.
Záboji bratře, ty udatý lve!
neupúščej búřit u vrahy!
Ajta otvrže Záboj ščít,
i v ruce mlatem, i v druhej mečem,
tako i v přieč proráže dráhy u vrazech.
I by úpěti vrahóm,
i by ustúpati vrahóm;
Třas je hnáše z bojišče,
strach z hrdl jich vyraže skřeky;
koni řehce vešken les.
Vzhóru na koně!
s koni za vrahy přese vsě vlasti!
ručí koni neste v patách za nimi našu
kratost!

I vzskočichu hluci vz-ručic koně,
i skok na skok po vrazech sě hnachu,
ránu na ránu soptichu krutú krutost.
I míjechu rovně,
i hory i lesy v pravo i v levo;
vše ubíhá v zad.
Hučie divá řeka,
vlna za vlnu sě valé;
hučechu vsi voji,
skok na skok vše sè hnáše přes buřúcú řeku.
Vody uchvátichu mnostvie cuzích,
i přenesechu své zvěsty na druhý břeh.
I po krajinách vezdě v šíř i v šíř
lutý ostrież rozepě svoje křiedle dlúže,
bystro léta za ptactvem:
Záboјevi voji rozehnachu sě v šíř,
vezdě po vlastech hnachu luto po vrazech,
vezdě srážechu je i stúpachu koni.
Nocú pod lunú za nimi luto,
dnem pod sluncem za nimi tuto;
i opěty temnú nocú,
i po noci šedým jutrem.
Hluče divá řeka,
vlna za vlnú sě valé;
hučechu vsi voji,
skok na skok vše sè hnáše přes buřúcú řeku.
Vody uchvátichu množstvie cuzích,
i přenesechu své zvěsty na druhý břeh.
Tamo k šedým horám!
tamo dobúří naše pomsta.
Aj Záboji bratře!
již nám nedaleko hory,
a již hlúček vrahóv,
i ti žalostivo prosie.

Vratno krajinú!
tudy ty, jáz tudy, vyhubit vše královo.
Vietr búří přes vlasti,
vojsky búřie přes vlasti,
v pravo i v levo, vezdě šírú silú vojsky,
v radostném hluce.
Aj bratře, aj šerý vrch!
bozi ny tamo vícestviem dařili,
tamo i věle duš těká sěmo tamo po dřevech;
jich bojie sě ptactvo i plachý zvěř,
jedno sovy nebojá sě.
Tamo k vrchu pohřebat mrch,
i dát pokrm bohovóm,
i tamo bohóm spasám dát mnostvie obětí,
a jim hlásat milých slov,
i jim oružie pobitých vrahóv!

Horimírův skok.

Co lid všecken spěchá k Vyšehradu?
Co ten četný shon as znamená?
„Rytíř jeden, spáchav hroznou zradu,
Mečem skončiti dnes život má.“
Tak ode rtů ke rtům hlasně znělo,
Opustivši rychle chýže své,
Všecko tamo k Vyšehradu spělo.

A hle na prostoře hradu svého
V středu seděl kníže povýšen;
Lopotové, leši vůkol něho,
Prestol vládykami obklíčen.
Němo bylo: ai tu kynul kníže,
A ihned tmavého sklepení
S praskotem se otevřely mříže.

Vyjdeť jinoch úsměvný; poklid jemu
Zřejmě z modrojasných očí plál,
Pokloniv se slušně soudci svému,
S pokorou též před knížetem stál.
A hle trne — podivení nové
Pojme jej; z úst stera: *Milost!* zní;
Pomstu! hulákají kovkopové.

„Poslyš, z čeho tebe lid můj viní,
Počne přísně Křezomysl kněz;
Pakli myslíš, že ti křivdu činí,
Směle na žaloby odpověz!“
A jak valná řeka s jezu hučí,
Takým vztekem hlasy kovkopů
V jedno: „Žhář a zrádce jesti!“ zvučí.

„Trescí smrtí jej, o mocný kníže!
Kopaniny naše zavalil,
Všecko zhubil, nad hlavami chýže
Včerejší nám noci zapálil.“
Načež kníže: „Umřeš práva mocí;
Neb jsi spících bratří nešetřil,
Zničiv *dlouhou* práci *jednou* nocí.“

I dí jinoch: „Chcíť dle slova tvého
Výroku se volně podrobit;
Než však poslední života mého
Neslavně pohasne svit,
Dovol, bych jen ještě jedenkráte
Na svém oři projeti se směl,
Jenž mne k slávě nosil tolikráte!“

Usmál kníže se řka: „Má se státi,
Bychom však se kratochvílí tvou
Zrády jakés neměli co báti,
Všechny brány nechť se uzavrou!“

S knížecím teď rytíř, povolením,
Hbitě osedlal si milý kůň,
Lichotě mu jemným lahoděním.

Na oři když Horimír již seděl,
Třikrát vesele si zavýskal.
„Vzhůru Šemíku!“ a oř s ním sletěl
Jedním skokem s Vyšehradských skal.
„Ha, tenť jistě pohřben v chladném klínu!“
Zvolá kníže; — však když dolů zří,
Spatří letěti ho k *Radotínu*.

Pěstoun cizinec.

1.

Černé pnou se k nebi spousty kouře,
Jako v půtce bohů s titany,
Když jich zpupné plémě v drzé zpouře
Nebe chtělo zbořit balvany:
Hltavými šlehá ramený
Oheň, a jak pekla černé pluky
Těká to tam mezi plameny;
Krajem hučí divé plesů zvuky.

Jaká hrůza! — co to za divadlo?
Ai, to hoří město Vlastislav;
Právěť dobito — a strašně padlo,
Jež co kouzlem v život vyvolav
Bojovný byl Vlaslav oslavil;
Když pak Čestmírem byl v boji zhynul,
Hned se vítěz před ně postavil,
A hrad ztečen, dřív než den byl minul.

A již plamen vůkol k nebi šlehá,
Již jen zřídka slyšet mečů zvuk,
Pražské vojsko divě sem tam běhá,
V ohně praskot mísí plesný hluk.
Na sutinách kníže Neklan stojí,
Lechů, vládyk sbor mu po boku;
Zamyšlen tu kloní hlavu svoji,
Slza leskne se mu ve oku.

Lidé jeho vůkol plesají:
„Vítězství! Buď Neklanovi sláva!“
On však vítěz truchlí potají,
Svého Čmíra žalně oplakává.
Outlou jeho duši jeho druha smrtí
Vykoupená sláva kormoutí;
Víť, jak snadno osud moc zas zdrtí,
Muselť Vlastislav sám zhynouti:

An tak myslí — kol se ozve šum,
Sbor se blíží, sličné dítě vleka:
Zrak co trnky věští bystrý um,
Krásná tvář jak z krve je a mléka.
„Zdráv buď Neklan! zboru hlasy znějí;
Pražské kníže, Lucka pán buď zdráv!
Tuť syn Vlaslavův! hle bozi chtějí,
By byl trestán krutý Vlatislav!

Pomsti na synu teď otcův pych,
Protož ti jej bozi v ruce dadou.“
„„Kdož dost moudrý sám? Já v činech svých
Rád se řídím moudrých kmetů radou.““
Takto Neklan dí; tu z dlouhé řady,
Ze družiny vládyk, vyjde kmet.
„Slavné kníže, dí, nač třeba rady,
Nevím, jak se možno rozmýšlet?

Jak nás Vlaslav mučil, pane, víš!
Zhub teď v synu celé jeho plémě;
Živ-li — na stolci jist nesedíš,
Sotva vzroste, zbouří opět země.
Nevraždil nás také Vlaslav krutě?
Budiž rovnou mírou odměnín!
K prsoum našich žen chtěl psy dát chutě,
Pravou pomstou zahyň jeho syn.“

Dí mu kněz: „„Tvé rady nepravé
Děsí se a hrozí srdce moje!
Nechciť já mít ruce krvavé,
S dětmi nemá Neklan žádné boje!
Já mám vraždit nevinné to robě?““
Tu se vlídně k chlapci nakloní,
Pozvednuv jej líbá, tiskne k sobě,
Pohnut jsa, až slzu vyroní.

„„Milý, neboj se! dí vlídným hlasem.
Kde je Duryňk?““ a kol pohledí.
Vyjde starec se šedivým vlasem,
K zemi skloní se — a kníže dí:
„„Duryňku — tys člověk zkušený,
Ty buď jeho pěstounem a rádcem;
Hleď, by v písmě byl dost učený,
Pomni též, by dobrým stal se vládcem.

Z křivdy zdroje nejde blaho žádné,
Práv pak nemám k jeho dědinám;
Nech co muž sám jimi moudře vládne,
Štěstím jsa všem Luckým krajinám.““
Nad tím vzplesá Pražský, Lucký lid,
Mnohý muž tu v slzích stojí němý;
Šlechetný čin zjednal vlasti klid,
Ples a sláva kněži po vší zemi!

2.

V Lucku na rovině stojí
Dračov hrad;
Údolí to krásou slyne,
Lukami se Ohře vine,
V trávě had.

Od Neklana údolí to
I ten týn
Za sídlo má Duryňk starý,
A s ním Vlastislava jarý
Zdislav syn.

Zima jest, mráz na oknách
Prokvetá;
Slunce ve vší blesku kráse,
Křišťály pláň bílá zdá se
Posetá.

Jedle, jak co zlého tušíc
Sténají —
Sníh je tíží jako stáří;
Po řece tam led rybáři
Sekají.

Jací to dva poutníkové
Jdou přes led?
Jde to Duryňk, čelo mračе,
Vesele si Zdislav skáče
Za ním v sled.

Duryňk stane u výseku.
„Sem hle pojď,
Tu je rybiček! — jen hbitě!

Máš-li drobečků, mé dítě,
Hoď jim, hoď!“

Chlapec klekna drobty sype,
Plesá: „„Hleď,
Jak se honí na pokrají,
Jak jich barvy pestře hrají,
V slunci teď!““

Plesá hoch, leč kmet se změnil
V příšeru;
Náhle oko děsně blýskne,
A již ruka křečně tiskne
Sekeru.

Zvednuv pádnou bradatici
Od boku —
Tne — a již se hlava koupá,
Po vlnách se zmítá, houpá
V poskoku.

Neviňátka ples se v chrapot
Promění;
Vlny krví zčervenají,
Rybáci se v outěk dají
Zděšeni.

Pryč — by oko hrůzy té víc
Nezhledlo!
Vrah však chladně hledí k zemi,
Ďáblí úsměch dí: „To se mi
Povedlo!“

3.

Tam v otců sídle, slavném Vyšehradě,
Kněz Neklan mírný sedí s kmety v radě,

Teď každý v svaté osudí svůj hází hlas;
Tu v dveřích síně Duryňk se okáže,
I stal se ruch — kněz udiven se táže:
„Co tě sem přivádí v tak nepříhodný čas?

Což nemohl jsi prodleti tu chvíli?“
„„Nezazli sluze, o blaho tvé pílí!
Já kvapím zvěstovat ti šťastnou novinu,
A vím, že mně ji odměníš co kníže!““
„Kdy věc tak vážná, tedy přistup blíže,
A přednes ji, rád já ti smělost prominu.“

„„To, pane, víš — kdo nechce škodu míti,
Hleď jen, by nedal jiskře ohněm býti.
I tobě hrozila jest jiskra plamenem —
Já tuto jiskru zhoubnou záhy zhasil
A tím i tebe i tvou zemi spasil,
Jež snad by oheň pak byl zhubil v lůně svém.““

„Jaká to jiskra, pověz!“ kněz se táže.
Ten krzno odhaliv, hned zpod své páže
Šat bílý vyndá. — „„Zde ta jiskra, pane, hleď!
Tu zhasla jedna sekery mé rána,
A tou jsi zvolen za luckého pána,
Teď bez strachu na Pražském, Luckém stolci
seď.““

To mluvě bílé roucho porozhrne,
A hlavu na stůl hodí — všecko trne —
Od hrůzy této všech se oko odvrací.
Zrak umřelce, hle, zdá se posud skvíti,
Na ústech nevinný ten úsměch tkvíti —
Však nemysli, že žije — viz, jak krvácí!

Kněz zvolá: „Kdož by uvěřil v tu zlobu!
Ten starec šedivý, tak blízek hrobu,

A vraždí chladně žáka svého — dítě své!
A za krev nevinnou chceš ještě dary?!
Mzdu zasloužil jsi, ano, lotře starý,
Než která se tvé vině rovná strašlivé!

Za ten tvůj zločin není žádné muky,
Ni katovy ty nejsi hoden ruky!
Než abys dostal přec, jak žádáš míti, dar —
Zvol sám si smrt! Buď meč si v tělo bodni,
Neb s výše skály svrhni se — neb pod ní,
Tam v hloubi pohřbi se, kde proudu mocný
var.“

Tím Duryňk zaražen ku knězi vzhledne,
I trne víc a víc, a tvář mu bledne. —
„„Já starý blázen! znal přec babské srdce tvé,
A zklamu se! — Žel, že jsem zhled ty kraje,
Tu zemi proklatou!““ Tak vztekle laje,
A z síně kvapí — zoufale si vlasy rve.

4.

Nebe zakaleno jako hříšná duše,
Luna z mraků prosvitá, jak slabé svědomí;
Vichr bouří, noční poklid v Praze ruše,
Zmítá sníh, a v kotoučích jej vznáší nad domy.

Co se černá pode Vyšehradem v dole?
Olše je to samotná, jenž větrům vzdoruje!
Co se míhá v ní, co chýlí větvé holé?
Co to praská, vichřice když mocně zaduje?

Oldři tu hle, zvolil za hrob — za své máry
Sám si Duryňk, zrádný pěstoun cizinec!
Škaredý čin škaredé též došel káry —
K jiné smrti nesmělý vrah zdech' co bázlivec!

Vítr nyní bílým vraha vlasem věje,
Jako upír hledí do tmy hrozný jako zrak;
Vítr lká proň, jak kdy ďáblů sbor se směje,
Slzí dešť, sníh za rubáš má — příkrovem mu mrak.

Kolovrat.

Již po druhé se na polední dráze
Nad širou plání slunce skví,
A ještě boj jest na osudné váze,
A v klínu sudic vítězství,
Meč proti meči, rána proti ráně,
Od lomu dřevců hlaholají straně,
Jak lvové válčí Slované,
Jak líté saně Germané.

Hal teď se chvějí vrahů krutých sbory,
Zpět, volá trouba, Germané!
Třas na vysoké vyhání je hory,
A jako orli Slované
Jim hroty v týle vrhouc po nich letí.
Již přes vrch druhý, již jsou jim v zápětí. —
Ach! viz tam zrádnou nehodu!
Šíp raní v prsa vojvodu.

Dél nelze snésti jízdného mu hnutí,
Se k vozu utéct rychlému
Jej bolest i spěch za vítězi nutí,
Vůz spěje k cíli slavnému. —
Ach, hle tam z houšti letěti tři vrahy!
Viz jizlivými šípy koně s dráhy
Ku srázu zrádně plašiti
A meče strašně tasiti.

Stráž slabá klesla — vůz se letmo valí,
Spřež necítí víc otěží,
Již s hůry pádí ku sráznému skalí,
Již nad ním jako nad věží
Se pádu hrozíc opírá, se týčí.
Smrt hrozná srdce vojvodovi klíčí. —
Již zajásali vrahové,
O slitujte se bohové!

Ha, kdo tam z dubí běží k vozu v skoku? —
Kýj na ramenu, dubu kmen,
Toul na plecech mu, luk na mocném boku.
Ha, již pře nohu o kámen,
Již kolo zvrací, již vůz zastavuje,
Již kníže sebrav sílu, sestupuje. —
Již pouští kolo-rameno,
A vše jest v hloubi pohřbeno.

Však ještě život v osidle pní vrahů,
Jich šípy s hůry fičejí,
Jich pevné štíty zamezují dráhu,
A meče dlouhé sičejí;
Smrt s nimi kvapí blíže v každém mžiku,
Ai, ochrance zas k půtce stojí v šiku.
Již vrhá střelu mocná zbraň
A prohnána jest vrahu skráň.

Již druhá jede s železného luku,
A ryje oko druhému,
A třetímu šíp chromí zbrojnou ruku.
Tak konec vzteku krutému. —
Teď jinoch vloživ kníže do náručí
Skok na skok spěchá tam kde bitva hučí;
Kde zoufalý meč Slovanů
Na zradě mstí se Germanů.

Náš kníže žije! plesné hlasy znějí,
A třikrát více hoří hněv,
A třikrát strašněj meče blomozejí,
Jen ránu zříti, smrt a krev.
Již vrahové jsou vůkol obkličeni,
Již zbiti, již jak plevy rozptýleni,
A mstnému smrti stíhání
Cíl sází jen dne skonání. —

Mrak noční zmizel, slunce pozlacuje
Zas jitřní září krajiny,
Nic z Germanů víc oko nespatřuje,
Než v krvi kleslé mrtviny.
Trub ověnčených slavozvuky znějí,
Zbraň skví se v řadech, praporcové vějí,
A vedou slavně přes meze
Zpět v lůno vlasti vítěze.

Ai, háj tu bohů! vojsko táhne k němu,
A vezmouc s dubu ratolest,
Se ku oltáři béře posvátnému
Vzdát vděčně schráncům vlasti čest.
Aj, opět z věnců ratolestných hoří,
Hlas chválí bohy, koleno se koří,
Trub zlatých hudba hlaholá,
Dík v znatých srdcích plápolá. —

Meč kněze kyne, vojsko v zbrani stojí,
A trouby znějí slavněji,
A v každém oku pozornost se dvojí,
Výš praporce se vznášejí.
Meč kyne, šírý pluk se rozstupuje,
Šest hrdin s rekem vážně přistupuje,
A hudba mlčí obětní
A knížete hlas mocný zní.

„Aj, vizte muži muže výtečného,
Jenž vůdci život zachoval,
Čin na věky ten skvěj se k slávě jeho!
Jmě *Kolovrat* jej věčně chval,
A v štítu kolo s šípy třemi zlaté
Buď na znamení lásky k vlasti svaté;
Meč tento, slavný jinochu!
Tvém vždy se leskni po boku.“

Tak kníže reka, schránce svého pásá,
Jsa ku vděčnosti vroucí jat.
Ples jednozvuký: Zdráv buď kníže! hlásá,
Zdráv slavný rytíř *Kolovrat*.
Hle vlasti! původ kmene vznešeného,
Jenž ozdobou je slavnou lůna tvého.
Vždy trůnu věrný hájitel,
A cti tvé mocný strážitel!

Ludmila Panna.

Tam, kde Vltava se s Labem
Schází, na výsosti stál
Slaviborův jasný zámek —
Mezi hrady mocný král.

Smál se na pocestné mile;
Neb v něm milost měla byt.
Milost s svatou nevinností
Slavný si tam sbila kryt.

Ludmila tu, dívka sličná,
Jako jaro, jako květ;
Zrozená a vychována
Patnáct jar již znala svět.

Patnáct let již živa byla
Rodičům svým k radosti:
Kdo ji viděl, ten se divil
Duše její přednosti.

Jako růži mezi kvítím,
Jako slunce na nebi;
Tak vše tvářnost přespanilou
Ludmilinu velebí! —

Jednou byla sama doma;
Rodiče jí odjeli
Do Prahy, by Bořivoje
V skvostné slávě viděli.

Stareček sem cestou přišel
Jako jabloň šedivý,
Prose na noc o přístřeší,
O nápoj a pokrmy.

Ludmila ho mile vítá,
Dovede jej do hradu;
Spěchá, by jej vyprostila
Od žízně a od hladu.

„Odpočiň si, dobrý starče!
Zažeň žízeň, zažeň hlad;
A když opět mimo půjdeš,
Zatluc směle na náš hrad. —

Žes však velmi mdlý a ušlý,
Že v tom prachu putuješ;
Na noc tobě zvlažím nohy,
Jak se milé vyzuješ.“ —

Pravila; a s velkým žbánem
Dolů k Labi spěchala;
By jej vodou naplnila,
Na břehu se shýbala.

Hle! tu obejme ji cosi
Jako hrozné skály tíž!
V řece vidí, před očima
An se míhá jasný kříž!

Křížek jako perla skvělý,
Plný drahých kamenů,
Jiskry z něho vystřelujou,
Jako z tisíc pramenů!

Nikdy ještě nepoznala
Takou blaḥost, taký cit;
Nikdy jí tak nezahořel
Ctného srdce outlý byt.

Do Labe hned potopila
Žbán, by křížek nabrala; —
Křížek zmizel, v žbáně ale
Bílá ryba plavala!

„Nebesa! co na svou dívku —
Volá — dnes jste seslaly!
Proč jste mi svou krásnou hvězdu
S vodou chytit nedaly?!“

Smutně zhůru k hradu kráčí;
Když však starce uhlídá,
Vyjasní se a co našla,
Horlivě mu povídá. —

„Ai — dí starec — krásná ryba!
Dej ji, dívko, připravit;
Mohť by z ní díl padesátý
Hosta tvého pozdravit!“ —

Ludmila to sotva slyší,
Služky hned sem zavolá;
Jedna topí, druhá vaří,
Třetí na stůl podává.

Tak než noc v své černé roucho
Celou zemi oděla,
Ludmila s miłým hostem
Za stolem již seděla.

Chtíc mu ve všem posloužiti,
Jme se rybu rozdvojit —
S přehrozným však užasnutím
Jest ji vidět odskočit. —

Jak se z písku perla třpytí,
Tažena jsouc blíž a blíž;
Tak se v rybě krásným leskem
Vyskytuje z vody kříž.

„Nebesa! má hvězda z vody!“ —
Hlasem zvolá Ludmila —
Starečka v tom velká záře,
Velká světlost obstřela! —

„Hvězda ta ti bude svítit,
Bohumilá Ludmilo!
Ku časné i věčné slávě!“ —
Tak to z jasna mluvilo. —

„Jako hvězdě mezi tvory
Nejvýš stvořil sídlo Pán;
Tak jest tobě mezi Čechy
První stolec vykázán.

Hvězda ta ti bude svítit —
Světější jí jméno dáš —
K Slávů králi největšímu,
Kde mne opět uhlídáš!“ —

To když řekl stařec, zmizel,
Jak by tu byl nebýval —
Na předhradí koňský dusot
S hlasem mužským zahřímal!

Uleknouc se, kryje křížek
Ušlechtilá Ludmila;
Protože se cizích bála,
Za ňádra jej schovala.

Rodiče tu přes prah vejdou,
S nimi kníže Bořivoj;
Žatecký tu také Prokan,
Též i rytíř Mysliboj.

Ludmilu jak kníže spatří,
Oka s ní již nespustí;
Kam se jenom obracuje,
Hledí za ní s milostí.

„Hleď, můj chrabrý Slaviboře! —
Tak s ním mluví na straně —
Pak Bořivoj bude šťasten,
Až tvou dceru dostane.

Když můj slavný otec zemřel,
Mne jste chtěli vyvolit:
Do háje jsem vroucně spěchal,
Chtě se k bohům pomodlit:

Na místě však Svatovíta
Bílý stařec před mnou stál,
Hvězdu krásnou v ruce držel,
Vůkol vonný větřík vál. —

„Nebudeš se bohům těmto —
Ke mně dí — již modliti;
Neb se Čechům za tvé vlády
Pravá záře rozní!

Tam, kde tento křížek najdeš —
V tom mi hvězdu vidět dá —
Čeká na tě této žáře
První brána přejasná!“ —

Hle! a tvoje sličná dcera,
Přemilostná Ludmila,
Na krku má takou hvězdu,
Jakby právě *ta* byla!

Ji učiním kněžnou Českou,
Ji slavnou vévodkyní,
Ji i svého horlivého
Srdce mocnou vládkyní!“ —

„Dobro tobě! — zeman vece —
Vévodo a pane náš!
Na dceři však hvězdy *není*,
O které tu povídáš!“ —

Ač všem kníže okazoval,
Žádný křížek neviděl,
Až když Slavibor své dceři —
Co se mluví — pověděl.

Přiznala se skvělá dívka,
Že jest schován pod šatem —
A tak se z ní kněžna stala
Nad Čechy a nad zlatem.

Sv. Ivan.

Ai, z hor den zavítal růžojasný!
Živo v hájích, živo na prostoře,
Ai živo i na Tetínském dvoře;
Slyš ten hlahol lovců mnohlasný! —
Již se řítí z brány smělý roj,
A v jich čele — kníže Bořivoj.

Na plecech mu šípy v toulu chřestí,
Stříbrný roh visí mu po boku,
Bujný broň ho nese v rychlém skoku,
Za ním sbor si houštím dráhu klestí.
Zavzníť hájinou roh stříbrný,
A k svým lovcům kníže takto dí:

„Nuže, druzi, pobodnětež oře,
Ať nás nesou v houště tmavých lesů,
Rychlým letem k divokému plesu
Tamo k příkré obraťme se hoře!“
A až od podkov se jiskřilo,
Klopotem za ním vše pádilo.

Hle, tu laň šedá vyskočí z houští,
Běží přímo k blízkému potoku;
Lovci v patách za ní v divém skoku,
Až se octnou na divoké poušti.
Ai tu kolmá pne se vzhůru stráň,
Před ní klesne uchvácená laň.

Lanku knížecí proklane střela;
Ai tu vyjde kmet ze skály klínu,
Vetchý, stříbrovlasý, roven stínu;
Z jeho úst však řeč věhlasná zněla,
Cizí sic, a přece známá všem,
Jakby předků mluvil jazykem.

„Proč jsi usmrtil mi zvíře milé,
Které živilo mne drahná léta
Když jsem na poušť zašel z těku světa,
V jaře věku, v mládenecké síle?
Dávalo ť mi mléko vlažící,
Snášelo kořínky léčící.“

Načež velevlídně vece kníže:
„Já ť chci sám ti sloužit v každé době;
Neb že křesťana jsem shledal v tobě,
Svědčí tvář mi tvá — i ten znak kříže;
Pročež rci, o starče, která vlast
Vypudila tebe v tuto strast?“

„Blaho mé, dí kmet, nazýváš strastí?
Ai, což může sladšího zde býti,
Nežli o samotě Krista žíti,
Všech pozemských odříci se slastí?
Co mi žezlo zlaté pomůže,
Když mi víru dáti nemůže?“

„Já též jsem se zrodil k panování,
Žezlo zlaté souzeno mi bylo;
Ale temno bludu ještě krylo
Zem Horvatskou, mou kolébku ranní;
Mně však zář blahá již svítila,
Duše má se Kristu kořila.“

„Když ve snách slyším anjely pěti,
Ai, tu dí mi jeden v říze zlaté:
Prchni tam, kde též se brzy svaté
Náboženství bude rozvíjeti.
Ží tak dlouho v pusté samotě,
Až tě hlas můj zbudí k jasnotě.“

„Poslušen jsa hlasu anjelského
Vzchopím se a prchnu v cizinu.
Anjel uvedl mne v pustinu,
V skalní skrýš, u toku bublavého,
Ozbrojil též proti duchům zlým
Tímto svatým kříže znamením.“

Načež kníže vece k starci etnému:
„Semnou budeš bydlet na Tetíně,
Skvostně dám ti vyzdobiti síně,
Příslušné knížeti horvatskému;
A chuť má, jenž vřele Krista ctí,
Mile obstará tě, starče etný!“

„O nech zde mne umřít v skály klínu!“
Vece kmet; leč kníže lovcům káže:
„Vložte zvolna jej na silné páže
A pozorně neste ku Tetínu!“ —
Ai, u brány kněžna Ludmila
Vstříc panošům věrným krečila.

Políbivši kmeta v bledé čelo,
Žádá jej o svaté požehnání,
A pak lůžko přichystá na k spaní
V kobce, kde se zlatem všecko skvělo.
Ivana však se tu těsne zdá,
On před očima jen svou skálu má.

Tělo jeho slábne víc a více,
Smrt se blíží na perutích míru;
Ai, tu kmet, jenž bojoval pro víru,
Zhasíná co dohořelá svíce;
Usta ještě jen zašeptnou mdle:
„Pohřběte mne tam u skály mé!“

Všecko v zbožném smutku dlí u lůže,
Líbá s uctivostí tělo svaté,
Kteréž uloženo v rakvi zlaté
Vonné kryjí lilie a růže;
Ozdoba však těla svatého
Kříž jest — místo žezla zlatého.

Ai, jaký to z hradu průvod slavný,
Jaké množství mnustva knížecího,
I žákovstva žalmy pějícího —
Skoro prázdén jest hrad starodávný!
Podle řeky Mízy kráčí sbor,
Kde se táhne řada kolmých hor.

Stanuvším u skály vráskočelé
Vážně kyne Ludmila kníně,
A lid spouští zvolna do jeskyně
Tělo Ivanovo růžoskvělé.
Vůní, jenž kolem se rozleje,
Každý z lidu divně okřeje.

Bořivoj pak káže vystavěti
Chrámek Páně pod vrchem té hory,
Kdež by klidně mohly vážné sbory
Mnichů ctných o slávě Boží pěti.
A tu vznesla hned se svatyně,
Již v té podnes uzříš krajině.

Sv. Václav.

Slyš, jak strašně duté štíty znějí!
Nepřátelské prápory se chvějí,
Již zdaleka hrotů blesk
Vyzrazuje četné, branné sbory,
Smrtonosných zbraní třesk
Rozléhá se přes doly a hory.
Hrdý Radislav v jich čele jede,
Proti Václavovi pluky vede.

Vstaneť rovněž Václav míružádný,
Vlast by hájil a čin ztrestal zrádný;
V nutný, spravedlivý boj
Velebystrou myslí chrabrých Čechů
Valný jej provází roj
Věrných jemu do posledních vzdechů;
A však z očí jeho mír se směje,
V ruce bílý praporec se chvěje.

Utkajíť se vojska. — Obě strojí
K hroznému se, krvavému boji:
Ai, tu na běloni svém
Vyjede kněz Václav z vojska středu.
Kyne klidno tam i sem,
Vážně stane, jako vůdce, v předu;
Mečem kyne knězi kouřímskému,
Sám by boj podstoupil proti němu.

„Námť jen sluší měřiti se v boji,
V pokoji nechť aspoň manstvo stojí!“
Ha, tu Radislav co mrak
Hrdě vyjede na černém oři;
Povznesa však výše zrak — —
Padne k zemi a v prachu se koří.
Ten, jenž prv počínal tak si směle,
Nyní po celém se třese těle.

Netroufá si zhůru zraky vznésti,
Zářného nemoha blesku snésti;
Neb se v rouchu nebeském
Skví slavně kníže Václav svatý;
Na čele mu vznešeném
V zářném svitu kříž se leskne zlatý;
Vedle něho anjelé se skvějí,
S hrozící jej zbraní provázejí.

A v nebeské této záři, slávě,
Laskavě co cherubína právě
Takto Václavův hlas zněl:
„Bratře, na vlastním měj dosti jmění,
Horšího bys nedošel
Trestu za podobné provinění!“
A Radislav vlídná slyše slova,
Pokleknul — o milost prose znova.

Drahomira.

„Ven na lov, ven! — Jak v hradě těsno!
Sítěmi táhne se černý stín,
A v duši mé tak bědno i děsno!
V prostoru ven — v chladný lesa klín;
Ať se prázdnoty mysli sprostím,
A trud i strast ze srdce vyhostím.“

„Sluho, vyveď mi vrance mého,
Ať vychvátím sílu jarou!
Zamnou kdož srdce zmužilého,
V hájů temno, na poušť divokou!“
Takto volá Drahomíra kníně,
A hned naplní se dvořany síně.

„Ha, vítejteż mi Čechové zdární!
K bohům, jimž láska v srdci hoří!
Nechť klesnou vytrženci marní,
Ještoto cizímu bohu se koří!
Dříve nepozbudu mysli děsné,
Dokud to cizinstvo v prach neklesne!“

„Večerem na to myslím, mním na to ráno,
A zraky mé vidí jen — krev!
Neníť sladkého mi oddechu přáno,
Dokud nevyvře z duše žhoucí hněv.
Tedy zavzněte vesele rohové hlasní!
Na lov! ať krev zraky mé vyjasní!“

Zvolátť to kněžna — a z hradu valný
Ven vyřítí se lovců sbor.
Rykem poozývá se hvozd dálný,
Zvěř zděšená pádí do hor;
Za ní Drahomíra lesem i pouští
V nejhlubší se ubírá houští.

Ha slyš! z daleka zpěvy slavnotemné,
Nezračných co písně duchů,
Budí Drahomíru nepříjemně
Ze zábavy sladké — z krvavých snů.
Zděsíť se kněžna, a vrance dohání,
Zkad zbožné zní prozpěvování.

A hle, v středu háje, v zákrytu houstém,
Chrámek Páně na chlumci stojí,
Kde hrstka věřících na místě pustém
S zpěvem modlitby vroucně pojí.
Pneť zhůru se obět k blankytu čistá —
Jsouť to novotní ctitelé Krista.

Kněz právě lid žehná znamením kříže,
A lid na tvář pokorně padá.
Jednota všecky co bratry víže,
Jim útěchu víra i láska dá. —
Vztekem tu zkřikne pohanská kníně,
Až pysky brodí se ve modré pině:

„Ha, čáry a mam! — O plémě nehodné!
V prach s tebou i bohem cizím!“
To řkouc oře svého vztekle pobodne,
I vrazí na pahor skokem drzím.
„Zamnou kdož srdce zmužilého!“
Leč nikdo se nehne s místa svého.

Tu kněz vysoko k nebi kříž pozdvihne,
A v tichu slavném všecko dlí;
Pohanku však tp co blesk zastihne,
Z očí jí chrámek i háj mizí; —
Neb náhle se zem pode ní rozstoupí,
A z hloubi černé to řehce i oupí!

Ai, jak tu druzí pohané zblednou,
Kněžnu s ořem když důl pohltí!
V bezdnu zařehce to ještě jednou,
A v praskotu zavře se zem nad ní.
Kolem pekelná růza se mihá,
Že i křesťany věrné hrůza stihá. —

Zas ticho vůkol v háji co v hrobě,
K nebi křesťanstvo vděčně hledí;
Pohanstvo se Kristu koří v té době,
A slzy kajicné hojně cedí.
Všecky tu spojilo božství kříže,
A jednota opět bratry víže.

Otec a syn.

Temnou leje vůkol
Lampa zář,
Osvěcujíc mladou
Mnicha tvář;
Kněze oko v slzách
Tiše pluje,
Ruka blánky bílé
Popisuje.

Jistě slova hrozná
Píše mnich,
Neb se duch i ruka
Leká jich.
Písař v bolotesknem
Povzdychání
Neznamená dveří
Otvírání.

Tiše sem vznešený
Vstoupil pán,
Písaře by sluchem
Nebyl znán.
Pres rameno mnicha
V blánku hlédne,
Čte — a hrůzou trne,
Čte a bledne.

Hle, tu písař péro
Odložil,
Čelo bledé rukou
Bolně kryl;
Po mlčení dlouhém
Oči sklopí,
Slova čta, jež horká
Slza kropí:

„Hjhle, má ruka hříšná budoucím časům píše,
Jak Václav, rytíř svatý, si dobyl nebes říše —
Jak již co pacholátko anjelské konal ctnosti,
Osloněn bleskem rajským nadzemské velebnosti.“

„Opuštěným útěchou, sirotkům otcem býval,
V bídníku prostém obraz posvátný Tvůrce vzýval;
By bloudících uvedl k věčnému nebes otci,
Obětoval své péče, poklady, dny i noci.“

Mnich teď slova taje
Zaslechnul,
An tu hlas bolestně
Povzdechnul.
„Slyš! od němé stěny
Zvučně pluje
Ozvěna, již hlas můj
Vyluzuje!“

Stařec, jenž za mnichem
Hrozně zbled,
Bolu plný zdvihá
Zhůru hled;
Za pilířem kleče
Slzy leje,
An se mnicha slovo
Dále chvěje:

„Rozdrážděn jsa nepřítel, že v prachu hříšné země
Vykvítá rajský kvítek, zdobící lidské plémě,
Uzavřel z prsou bratra cit lásky ven vyrýti,
A starý klam pekelný do útroby mu vlíti.“ —

„By obět duše vroucné nekalil lomoz denní, —
Než znělo do jitra skřivánka pozdravení,
Ke chrámu posvátnému se béře český kníže,
V svém rozjímaje duchu tajemství svaté křiže.“

„A Václav v pokornosti u brány chrámu klekne —
Tu nad ním meč zableskne a v bok mu ránu sekne,
A rytíř svatý klesá — ach tvář milostná bledne,
Nad vrahem, bratrem vlastním, jejž oko mrouci zhlédne.“

„„Dost, o dost! nevolej
Věčný soud!
Běda! duši hltá
Hříchu proud! —
Smilování, synu,
Smilování!““
Tak u sloupu zazní
Bědování.

Uděšen tu Christan
K sloupu spěl,
Odkud hlas divoký,
Starce zněl.
Tam před svatým křížem
Kmet se víně,
Srdce těchy prázné
Strastí hyne.

„Kníže můj! ach odpusť,“
Volá mnich,
„Syn že otci v paměť
Hlásá hřích!“
Starci k prsoum klesla
Šedá hlava,
Temně znějí slova
Boleslava:

„Vítěze, jenž říše
Vydobyl,
Červ jediný, věčný
Podrobil;
Duch, jenž vlasti pokoj
Získal svatý,
Kvílí, ach! okovem
Hříchů spiatý!“

„Neutiší duše
Lekání
Ani krveslzí
Kapání;
Neutichneť v sboru
Slavných reků,
Neutichne v bitvy
Jarém jeku!“

„Válka, sláva, chrámy,
Šťastný lid,
Nenavrací duši
Blahý klid.
Utíkáť se otec
K synu — mnichu;
Ten o hrozném píše
Otce hříchu!“

Boleslav tu zhaslé
Oko kryl,
Nad kmetem syn horké
Slzy lil:
„Odpusť, otče! odpusť
Svému synu,
Že vyjevil pérem
Otce vinu!“

„Květ pokání z krve
Svaté zrost;
Budeť svět velebit
I tvou cnost:
Před soudícím trůnem
Věčné spásy
Orodujou za tě
Čechů hlasy!“

Jaromír.

Pobočni skála prodlužuje zvuk,
A skále sousední donáší;
Tu náhle jezdců vyřítí se pluk,
Až jiskry od podkov se práší.
A jakby táhlo hejno havranů,
Ve spolku s holubicí sněžnou,
Tak vidno tlupu věrných Pražanů
Na chlum s paní se hnáti něžnou.
V tom jezdcové se zatočí,
A vrahy z boku zaskočí.
Zařinčí meče
V divém setkání,
Vršovci zoufale se brání;
Tu krev odpůrci teče,
A blah, kdo hrdlo outěkem si chrání!

Již zrádcové se svíjí po zemi,
Opuštěni od svůdce svého,
Jenž zchytrale se promkna houštěmi
Vyváznul z boje osudného.
I hned tu vazby páně rozlučí,
A vládce zdráv před nimi stojí.
Letí mu kněžna Stříška v náručí
A pevně k srdci jej připojí.
Kolem pak kněžny zlekané
Pokleknou věrní Pražané,
A jednohlasné
Manů plesání
Jeví se v hlučném díků vzdání,
Divem, že v době spasné
Prorádci lestné zmařeno vyzvání.

Tuť zástupem se dere v poskoku
Jinoch jarý s plamennou tváří,
Roh vítězný visí mu po boku,
Z očí oheň radosti září;
I líbá ruce pána zedrané,
A tiskne ke rtům, sluha věrný,
An opodál druh zrady zpáchané,
Hřivec se chvěje licoměrný.
Spatřiv jej vládce zaplesá,
A z divu chválí nebesa.
A kněžna zlatý
Řetěz odpíná,
A mládenci na krk připíná,
Jenž rajskou slastí jatý
Na nátisky vystálé zapomíná.

I promluví pak kněžna spanilá:
„Že nám té slastné doby přáno,
Že potřena ta rota zlotřilá,
Buď mládče tobě děkováno! —

„Mé smysly poutal ještě ranní sen,
I snila jsem až do svitání;
Tu lovců zbor vyjíždí z hradu ven,
A plaší z lože mého spaní.
Vzchopím se v tesknèm toužení,
Anoť mne trápí tušení,
Chci k Bohu vroucí
Modlitbu sláti
A síly svému srdci dáti;
Tu zřím podobu skvoucí
V nebeské jasnotě před sebou státi.“

„I poznala jsem touže podobu,
Jenž v kapli stojí na oltáři;
Hůl s nápisem, její to ozdobu,
Uzírala jsem v růžozáři.
Miláček můj to, svatý křtitel *Jan*
Rukou v noc hustých lesů kyne.
I zkřiknu: Běda! choť můj oklamán,
Teď jistě zradou lovců hyne! —
A než mne okamžení,
Zmizí nebeské vidění.
Jen ještě kradě
Zásvit se míhá,
Tu již na křik čeleď se sbíhá,
A na prostranném Vyšehradě
Hlahol a nářek smutně se rozlíhá.“

„Mžikem na rozkaz můj se shlukne sbor,
Plní se dvůr věrnými many,
A letmo sjíždějíce stráň i bor,
Křikem voláme na vše strany.
Tu Hovora se k nám též přivtělí,
Jenž v ouzkosti o pána svého
Zahlídna nás, se náhle zveselí,
Řka: Hlas sledujte rohu mého.

Až zazní zvučně po třetí,
Tu buďte rychle v zápětí! —
A než dořekne,
Již pryč uháni.
Za ním my bařinou i stráni,
A výpad náš zalekne
Prorádce u lotrovském počínání.“

I dopoví a klesne v objetí
Milovanému choti svému,
Jenž ji v radostném rozmětí
Přivine k srdci stísněnému.
Kdo výjev tento zdárně vypoví?
An zástup sám utichna žasne;
Však brzy zas hlahol se obnoví,
A k nebi víří plesy hlasné.
Co vítěz v slavném průvodu,
Jenž války přestál nehodu,
Vrací se kníže
S kněžnou libostnou,
Provázen družinou radostnou,
A ku Praze se blíže,
Lid věrný žehná s tváří zas milostnou.

Oldřich a Božena.

„Jen skokem, skokem za námi!
Kdo v pole z houští strojí.
Ai, dým a páry před námi!
Tam jistě víska stojí!“
Tak Oldřich, kníže vznešené,
Si zove lovce splašené:
A bádá koně mdlého,
By našel pána svého.

Třikrát jim slunce zmizelo,
Co hnali těmi klesty,
Třikrát se znova zaskvělo,
Co s pravé sešli cesty!
Již téměř všickni klesají,
Když náhle v srdci splesají,
Jak kníže okem kyne,
Tu strach a starost hyne.

„Kdo z vás zde místo toto zná?
Kdo jeho jmeno zjeví?“
Tak ctné se kníže lovců ptá;
Než nikdo místa neví. —
Jdi, Smíle! ptej se děvčice,
Jenž pere blízko studnice;
Ta tobě ves — a kdo ví?
I vzdálí dráhy poví.“

„Bůh s tebou, švarná děvičko!“
‚I s vámi, vzácný pane!‘
„Jak sluje ves ta, sestřičko!
A v které leží straně?“
‚Ta víska slove Ztracená,
S den ode dráhy vzdálená:
Kdo trochu tuže půjde,
I dřív tu cestu ujde!‘

To řekne dívka zděšená
A modré oči sklopí.
Než knížete se plamenná
A prudká žádost chopí.
„I muž-li říci divčina,
V čím panství leží dědina? —
Kdo blíž ní cestu tratí,
Těm jmeno k smíchu platí.“ —

‚Náš pán je hrabě Borovský,
Snad věru znám je s vámi?
Dnes odjel na hrad otcovský,
A včera byl zde s námi:
Pak ves ta slove Ztracenou,
Pro řeku zpodem zhlcenou,
Jenž s hlukem tam se skalí
V propast se dolů valí.‘

„Tvé jmeno, dcerko?“ — ‚Božena,
A Křižin otce mého.‘
„O šťastný! komus zrozena,
Ty kráso rodu svého!“ —
‚Snaď máte ze mne dítěte!‘
„O věř, žes hodna knížete! —
I neměň proto líce! —
Buď zdráva! — brzo více!“ —

S tím zvrtna koně zaletí
Co hvězda v jasné záři,
A skokem, skokem v zápětí
Se tratí jezdci s tváři.
‚Můj Bože! co se děvčeti
Dá od těch pánů slyšeti! —
Ach, jak mi tlelo líce! —
Než co to: Brzo více?‘

Tu zmlkla, pak se zarděla
Ta panna jako růže.
Čím více v srdci smýšlela,
Tím tlouklo srdce tuže. —
Než kníže zdlouha, krok co krok,
Si jede polem v před a bok!
Hle všickni jasně hledí,
On sám, ach! smutně sedí.

„O Smíle, medle jakové
Se dějou divy v světě!
Ta krása ve vsi takové?
Toť v trní růže květe. —
Jest svědek Bůh! že Boženu
Tu sobě pojmu za ženu!
Ta, ta jen v chotí lůže —
Ta, ta mne sklonit může.“

Již zašlo slunce za horu,
I znovu opět vzešlo,
Než přišlo kníže ke dvoru,
Než v zlatou síň svou vešlo.
A hle! aj v záři blýštěcí
Se zaskví zámek knížecí!
Jak svítí na vše strany,
Jak svítí jeho brány!

Trara! trara! zvuk stříbrný
Se k hlučným vratům nese,
A radostí se šetrný
Lid pána svého třese.
Ctné kníže! pán a vládce náš!
Ctné kníže! pán a otec náš!
Ctné kníže v brány vjelo!
Tak v celém hradě znělo.

Když zmlknou plesy radostné,
Když vše se tiše koří:
Tu zniknou hlasy starostné,
Ta láska pokoj boří.
„Ta ctnost a krása děvčete
Jest hodna ruky knížete!
Ta, ta jen v světě může
Mne sklonit v chotí lůže.“

A když se ráno, raníčko
Mrak v horní zabral strany:
A zoře tenko, teníčko
Se v zlaté nesla brány:
„Znáš, Miloto, ves Ztracenou?
Jdi, voď mi dívku volenou!
Jen kolik budeš moci
Se náhli ve dne v noci.“

„Jdi pověz jí, že kníže sám
Ji za ženu si bere.
Jen rychle; spěšně ať se k nám
To božské dítě sbere.
Na, vezmi prsten knížecí,
Ať přijde v zámek blýštěcí,
Ať přijde v zámek zlatý,
A vstoupí v sňatek svatý.“

I vsedne, bodne, odletí
Skrz pole, role města.
S ním švižní chlapci v zápětí,
Kam dlaha, dráha, cesta.
A skokem, skokem k Ztracené
Se ženou šiky plamenné;
A den a noc se mění,
Než vísky nikde není! —

I svitne ráno, raníčko,
A prchne s očí spaní,
„O zlatá matko, matičko!
O matko jaké zdání!
Dřív než se zoře zarděla,
Jsem mnoho, mnoho trpěla,
O máti, máti, nému
Jest úzko srdci mdlému!“

‚Jak usnu pozdě s půlnoci,
Tu se ti v poutech spatřím.
I lkám a hledám pomoci,
Než všady tma, kam pátřím.
V tom sstoupí v záři líbezně,
A přetne kruhy železné
Ten z pánů, jemuž cestu
Jsem ondy řekla k městu.‘

‚Jak přetne pouta železná,
Jak nohy tíže zbaví:
Tu jeho ruka vítězná
Mi řetěz na krk staví.
Než řetěz zlatem blýštěcí,
Jak nosí slečny hraběcí!
Jak řetěz o krk vrhne —
Ach! — ze sna cos mne ztrhne!‘

„Jak hezky! ajta dcera má
Si s pány sníčky mívá!
Co člověk ve dne v mysli má,
To se mu v noci snívá!
Nech, dcero, marné myšlení,
Pak zbude srdce trápení.
Kdo světlo v noci stíhá,
Ten sám chtě v bahno vbíhá.“

A hle, a hle! tam svatové
Trap trap trap! z dola jedou;
Kdy stanou státi svatové,
Kdy družbu na dvůr vedou:
‚O matko, což to znamená?
Co chce ta jízda plamenná?
O matko, matko! mému
Jest úzko srdci mdléma!‘

„Bůh s tebou, panno Božena!
Bůh žehnej práce vaše!
My přišli, jak nám veleno,
Nás slalo kníže naše.
Zde přijmi prsten knížecí,
A sber se v zámek blýštěcí;
Tam bude panna veská
Hned zejtra kněžna Česká.“

„Mé dceři prsten knížecí?
Ten prsten dceři naší?
Ten prsten slečně hraběcí,
Ne prsten dceři naší! —
O, páni! to se nestalo!
Sem vás ctné kníže neslalo.
O, věřte! medle k čemu
Jest dcera naše jemu?“

„Ba právě! kníže dobře zná,
Proč tvou si bere dceru.
Když s honby jel, tu dcera tvá
S ním stála při svém džberu.
Jest svědek Bůh! že Boženu
Si někdy pojmu za ženu!
Tak zvolal mnohdykráte,
Ta slova jeho máte!“

„O, pomoz, máti milená!“ —
„Mluv!“ — slabé dítě klesá!
„Zmuž, zmuž se, dívko blažená!
Tvé srdce brzo zplesá.
Jen rychle, směle s námi pojď!
I budeť zejtra panna choť!
A budeť dívče veské
Ctnou kněžnou země České.“

„Jak usnu pozdě s půlnoci,
Tu se ti v poutech spatřím.
I lkám a hledám pomoci,
Než všady tma, kam pátřím.
V tom sstoupí v záři líbezně,
A přetne kruhy železné
Ten z pánů, jemuž cestu
Jsem ondy řekla k městu.‘

‚Jak přetne pouta železná,
Jak nohy tíže zbaví:
Tu jeho ruka vítězná
Mi řetěz na krk staví.
Než řetěz zlatem blýštěcí,
Jak nosí slečny hraběcí!
Jak řetěz o krk vrhne —
Ach! — ze sna cos mne ztrhne!‘

„Jak hezky! ajta dcera má
Si s pány sničky mívá!
Co člověk ve dne v mysli má,
To se mu v noci sníváť
Nech, dcero, marné myšlení,
Pak zbude srdce trápení.
Kdo světlo v noci stíhá,
Ten sám chtě v bahno vbíhá.“

A hle, a hle! tam svatové
Trap trap trap! z dola jedou;
Kdy stanou státi svatové,
Kdy družbu na dvůr vedou:
‚O matko, což to znamená?
Co chce ta jízda plamenná?
O matko, matko! mému
Jest úzko srdci mdléma!‘

„Bůh s tebou, panno Boženo!
Bůh žehnej práce vaše!
My přišli, jak nám veleno,
Nás slalo kníže naše.
Zde přijmi prsten knížecí,
A sber se v zámek blýštěcí;
Tam bude panna veská
Hned zejtra kněžna Česká.“

„Mé dceři prsten knížecí?
Ten prsten dceři naší?
Ten prsten slečně hraběcí,
Ne prsten dceři naší! —
O, páni! to se nestalo!
Sem vás ctné kníže neslalo.
O, věřte! medle k čemu
Jest dcera naše jemu?“

„Ba právě! kníže dobře zná,
Proč tvou si bere dceru.
Když s honby jel, tu dcera tvá
S ním stála při svém džberu.
Jest svědek Bůh! že Boženu
Si někdy pojmu za ženu!
Tak zvolal mnohdykráte,
Ta slova jeho máte!“

„O, pomoz, máti milená!“ —
„Mluv!“ — slabé dítě klesá!
„Zmuž, zmuž se, dívko plaňená!
Tvé srdce brzo zplesá.
Jen rychle, směle s námi pojď!
I budeť zejtra panna choť!
A budeť dívče veské
Ctnou kněžnou země České.“

„Ach, zůstaň při mně, duše má!
Kdo, jdeš-li, o mne stojí!“
‚O, neplač proto, máti má!
Nás nebe brzo spojí.
Kde dcera chotě nabude,
Tam matky chybět nebude.
Buď zdráva potud, máti! —
Buď zdráva! přestaň lkáti!‘ —

I vsednou, bodnou, odletí
Skrz pole, role města,
A svižní chlapci v zápětí,
Kam dlaha, dráha, cesta.
A skokem skok se Ztracené
Se ženou šiky plamenné:
Až víska v bledé záři
Se tratí s jejich tváří.

A dál a dále trap trap trap!
Se skvoucí průvod vznáší;
Zde panna, tamto chlap a chlap,
Až ohněm skály prší.
A kolem, kolem, po cestě
Se všecko dívá nevěstě,
Jak v slunci s šíje její
Se zlaté vlasy chvějí.

Již třikrát na zem sypalo
Své perly jitro vlahé,
Co bylo kníže vyslalo
Ty posly k dívce drahé:
I pozve starších ke dvoru,
Pak vejda s nimi v komoru,
Se prostřed sněmu staví,
A takto k sboru praví:

„Ctní páni! podle hodnosti
A podle stavu svého;
Vy všickni přáli s vděčností
Dřív dožít sňatku mého.
Teď vám se vůle splnila:
Mne láska k sňatku sklonila.
Dnes večer s námi stolí
Ta, jíž si srdce volí.“

„Má choť je z visky Ztracené;
Tam chudým otcem poslá,
Nicméně krásy vznešené
A čistých mravů došlá.
A proto pannu Boženu
Já sobě beru za ženu.
Ta, ta jen v světě může
Mne sklonit v chotí lůže.“

Tu vznikne šepť, a chřest a hluk,
A všickni na se hledí,
A zmlkne šepť, a chřest a hluk,
A nikdo slova nedí.
V tom Hořín, hrabě Borovské,
Jsa pán té dívky venkovské,
A maje slečnu v dvoře,
Tak počne v hlučném sboře:

„My všickni ctíme pokorně,
Co jemnost kníže velí;
To nám však padá odporně,
To hlasy hrabat dělí,
Že, maje dcery hraběcí,
Jenž pošly z krve knížecí,
Se k sprosté dívce vineš
A sobě rovných mineš!‘

„Ten obyčej vždy panoval,
A chován býval stále,
I mníme, by ho zachoval,
By v celo zůstal dále. —
Zda není pro tě panenky? —
Nač medle v zemi hraběnky?
Nuž, přijmi naši zprávu:
A nekaz otců slávu!“ —

„Což nezná hrabě předků svých?
Což nemá o nich zprávy?
Což nezná hrabě předků mých?
Že slepne leskem slávy? —
Krok, první v zemi vévoda,
Jímž květla vlasti svoboda,
Krok soudce lidu svého —
Kdo zplodil muže ctného?“

„Jest sluhům dáno volení,
Jak komu líp a snáze.
Snad co je sluhům k spasení,
To bude pánu k zkáze?
Lép nechat rodu vznešenost,
Než svou si zmrhat blaženost.
O, páni! k mému štěstí
Jen láska cestu klestí!“

A slyš! a slyš! co ke dvoru
Trap trap trap! jezdci letí,
I běží kníže ze sboru,
S ním první, druhý, třetí.
„O, vítej! panno rozmilá!
O, vítej! choti spanilá!
Pojď, pojď sem k choti svému!
Pojď, přilni k srdci mému!“

‚O, odpusť, kníže vznešené!
Kdy dívka v bázni splývá.
Zde, zde tě v prachu skroušené
Mé srdce vroucně vzívá!‘
„Pryč s bázní, dítě medové!
Hle, již se sešli svatové,
A vše se k svatbě strojí,
Jen choť se chotě bojí!“

Jak vstane panna stydlivá,
Jak v milé lokty klesá,
Tu všechněm, všechněm citlivá —
Co v ráji — duše zplesá.
„Nu, páni! tuto Boženu
Si bere kníže za ženu!
Co srdce vaše cítí,
To vám všem v oku svítí.“

‚Zdař Bůh tě, kníže, pane náš!
Zdař Bůh tě, kněžno naše!
My všickni cítme spolek váš:
Bůh žehnej sňatky vaše!‘
Tak zněly hlasy radostné,
Až zašlo slunce milostné;
A čisté panny růže
Až stlaly kněžně v lůže.

Břetislav.

„Před branou stojí harfeník,
Žádaje slyšán býti!“ —
‚Nuže, toť předků chvalný zvyk,
Zpěv český velebiti;

Otevřete mu bránu jen,
Ať zpěvem duch je oblažen
Tak kníže Oldřich káže.

Tu vstoupí mladý pěvec se
Knížeti se teď kloní;
A líbá skvostný ryzý lem
Boženě, kněžně paní;
Postaviv se před zlatý trů
Probíhá řady zvučných st
A takto počne zpívat:

„Bohatýr mladý miloval
Přemilostnou děvinku;
Však běda, krutý klášter
Mu srdce konvalinku.

Ach, on za mnohých dl
Okolo hradby bloudí,
Ozvěnu lásky sladkých
Z citery trudné loudí.

‚Kde dlíš, hubinko růžov
Kam krutost tě zavřel
Z okénka hlédni, děvo
Tak píseň jeho zněla.

‚Ach slyš! toť ke mně
Miláčka v sladkém
Nuž, směle mocný mec
Vysvoboď věrnou děv

‚O díky za potěchy zpěv
O díky, lásky nebe!
Buď s životem uplyne k
Neb vysvobodím tebe!

„Na nohy jinoch vyskočil,
A v poutnickém oděvu
V svatyni panenskou vkročil,
By vysvobodil děvu.“

„Tam v kobce dívky nábožné
V modlení svatém klečí —
U sloupu bohatýr se pne,
Po skrytém sáhá meči.“

„Sbor panen zpívá libý zpěv,
An z chrámu teď vykročí;
Tu poutník, dražděný co lev,
Do řady dívek skočí.“

„Nechť křik a pláč se rozzvučí,
Otřásá tejnce báně,
Jinoch milenku v náručí
Již nese k hradby bráně.“

„Však vrátník bránu řetězem
Přetěžkým zavíraje,
Poutníka pláště chopí lem
A svatokrádci laje.“

„Tu meč bohatýr vyšvihna
A hromonosnou ranou
V dvě pole řetěz rozetna,
Vyskočí volnou branou.“

„A vrátník stál tu omámen,
A panny hrůzou klekly;
Však strážní z hradby nejdou ven,
Neb velmi se ulekli.“ — —

„Ai rcete, medle, kdo to byl,
Jenž panny tak polekal,
Děvinku krásnou vydobyl,
A řetěz mečem zsekal?“ —

Tak zpěv dokonav harfeník
Před trůnem se pokoří;
V komnatě temný hlahol znik'
A panoši hovoří:
„Vymyšlená to bajka jest,
Neb rcete, která lidská pěst
Rozrazí kruh železný?“

Tu rozesmál se Oldřich pán,
Líbaje rty Boženy:
„Ai, pěst takových schopnou ran
Neplodí měst krásenky;
Bohatýr ten co vykonal,
To jistě též by dokázal
Náš syn, Břetislav statný!“

Hle, tu se dvéře rozletí,
Sem jinoch s pannou vkročí —
Se kloně, mladík knížeti
Do slavných hledí očí,
A volá: „Ano, otče, byl
Syn tvůj to, jenž si vydobyl
Mylostnou Jitku mečem!“

Bitva Domažlická.

Jaké to v temné Šumavě ryky?
Kvílí to žel, či hlahol ples? —
Kovů to cinkot, hřímání bubnů
Opětujou vrchy, skála i les.

Jaké to v temné Šumavě blesky
Litají v údolí mlhavou tmou,
Mezi tělesy se míhají dubů
Jiskřením krve na hory se pnou? —

Tamo nad nahým temenem hory
Pne se do mraků nádherný stan;
Orel nad stanem se třpytící jeví,
Tamo že Němců kraluje pán.

S vrchu v hluboké údolí zírá
Císař to římské říše a hlas
Chrabrý rozhorle, káže svým vojům
Hnát mezi Čechy hrůzu a třas.

„Čechův kníže koruně naší
Platit odpírá manskou daň;
Statní rytíři, orlové moji!
Smrticí ranou dor azte naň!“

Za horou druhou, za horou třetí
Čeká na vrahy český voj,
S ostrými meči, tuhými cepy —
V prsou bujarství kypící zbroj.

Za vojem vpředu, za vojem vzadu
Hemží se lesních divochů sbor;
Zdvihají sekery, široké dlubny,
Kácejíc dřeva stoletá hor.

Němci sem spějou jekotem bitvy,
Duby kde rachotí ráz na ráz;
Šíří se záseka před vojem Čechů,
Za vojem též i věží se hrázˇ.

Břetislav chrabrý — Čechů Achilles —
Mužně rozšvihna široký meč,
Zvolá tu: „Věrní druhové válek!
Rámě napřáhněte v českou seč!“

„V předu jsou náspy, by Frankův oděnci
Drsnatou drahou hledali vás;
Záseky vzadu, by v bitvě nešťastné
Padnul, kde bojoval, každý z nás!“

Hoj; již krutostí rozpálení Němci
Tesají bujně záseky hrad.
Bouřícím vztekem rozdmuté řeky
Kypějí k dolům přes závaly klad.

České vy bubny, jak v rachotu slavném
Jasných trub provádíte zvuk!
V rachotu bubnů, při výzvuku trouby
Hlaholí písně český pluk.

Píseň rekovná prsa rozdouvá,
V žíly nalévá bujarý tok;
Na sbory škůdců Češi se vrhou,
Zamezí hrotem nepříteli krok.

Jaký to sikot kalených šípů!
Jaký to hrotů třeskotný lom!
Cepů tepání, hlahol a lkání —
Mezy tím kotlů divoký hrom!

Břetislav aj! na vysokém oři
V nejlítější se potápí seč,
V pluky nepřátel široké struhy
Reje zakalený kníže cí meč.

Hle! nezahálí i divoši lesů,
S hlukotem strašným řítí se v boj,
Sekery zdvihají široké dlubny,
Kácejíc Němců železný voj.

Válčeno dlouho, válčeno strašně,
Slunce již klesá k vrcholům hor;
Hle! tu se udá českému meči
Němců železných porazit sbor.

Tamo nad nahým temenem hory
Do prachu klesá císaře stan;
K Bavorům spěje Šumavou temnou,
Bolně zasténaje římský pán. — —

Šumavo temná! do tvého stínu
Klesl rytířstva německého květ;
Ty mu tam šeptáš píseň pohřební,
Píseň neskončenou útěkem let!

Šumavo temná v lůně tvých hvozdů
Chejny se vnuků praotců pnou,
Kteří zásekami, mečem a krví
Hájili druhdy vlast milenou.

Břetislav chrabrý za zásěky valné
Svobody milost jim věnoval;
V zbrani jen by obcházeli meze,
Chodům Šumavským přikazoval.

Šumavo temná! Šumavo věrná!
Šumí až podnes starý tvůj hlas.
Vnukové Chodů však neznají rod svůj,
Neznají řeč — ni bývalý čas!

Soud Břetislavův.

Na svém stolci, soudě v síni černé,
Seděl kníže Břetislav;
Vůkol stupňů dvorstvo jeho věrné,
Za zábradlím manů dav;
A dle pána svého líboněžná —
Klenot země — Jitka kněžna.

Vévodův tu přísný, vážný vzhled
V těsné síni ticho káže,
A hle, k trůnu v středu zbrojné stráže
Blíž se vleče šedý kmet.
Schvátiloť jej břímě let,
Po vráskách pak po zprzněných vinou
Slzy trpké z očí shaslých plynou,
Hrůzou stydne starci každý ud,
Strašlivý naň tady čeká soud.

A tu opět ticho kníže velí,
Na stůl vrhna obnažený meč:
„Blíže přistup, lidu svůdce smělý,
Jenž jsi zhoubnou na mě strojil léč.
Kojíval jsem, lichotivé hádě,
Na mých prsou tebe k vlastní zradě;
Hnáty schřadlé nyní k smrti vleč!“ —
Knížecí zaslechna přísnou řeč
Starý dvořan zděšen bledne,
Chvěje se co větrem lesní klest;
Na vládyky kníže vůkol zhledne:
„Právu země,“ dí k nim, „zadán jest!“

Všecko ztichne, — po chvíli pak drahné
Vůkol zavzní jednosvorný hlas:

„Kdo na pána svého ruky vztáhne,
Pod meč kata svůj ať vloží vaz!“
Tu dí kníže stářím muže jat:
„Nechciť krví toho ruce míti,
Jenž byl druhdy trůnu mého hrad;
Kážu jemu zrádné rámě stíti,
Pak má, oděný jsa v hrubý šat,
Na vždy z vlasti vyobcován býti!“

Již se kmeta bledý chopí kat,
Aby konal, čehož kníže velí,
Již se na dvé četný zástup dělí. —
Ai, tu jinoch čilý jako laň
Davem divákův se pracně děře,
A vše vůkol s dlením hledí naň,
An se přímo až ku stolci béře,
Outlověký ještě mládenec;
Kadeř rusá smělé stíní čelo,
Co na horách jedle švihlé tělo,
V tváři jaré plane růměnec.

Uvrhneť se na kolena svá,
Tam kde čaloun skvostný, stříbrotkaný,
Jako vlny, jimiž větřík hrá,
Plyne až přes stupňů ostré hrany.
„Mocné kníže,“ zvolá, „jenžto strážíš
Veždy lid svůj berlou mírnosti,
Nepravých jen skutků přísně vážíš
Váhou svaté spravedlnosti;
Patř, jak stud krev žene do mých tváří,
Jak mé ňádra bouří otcův čin,
Jímžto rod svůj a své zhanbil stáří.
Nechci zlobu, jenž ti z oka září,
Skrotit, jeho bezevinný syn;
Umínil jsem příklad dáti vnuku,
Jak si čin ten v otci ošklivím.

Vol, ať sám mu zradnou utnu ruku,
Zákonu za dosti učiním.“
Hněv tu knězi kyprá prsa svírá,
Stařec klesá řečí ohromen,
Kněžna tajně slzu s oka stírá;
Na mladíka s užasnutím zírá
Každý, kdo tu přítomen.

„Kteréž doupě, kýhož dravce sídlo,“
Vece kníže v strašném obdivu,
„Tento děsný netvor uplodilo
V milovlídném lidském oděvu?
Ještěří snad kojilo tě vémě,
Pekla hnusný vysoptil tě klín.
Chop se otce, ty mu rovné plémě,
Nespatřil snad tato svatá země
Nikdy více tak nezdárný čin!“

Hle, tu mladík otce, kterýž kleče
Na něho mdle zraky chýlí své,
Spěšně ze královské síně vleče,
A ve dveřích svého dobyv meče
Ven, ven kmeta k popravišti rve!

Tiše čeká vše — jen sem tam oupí
Ve citelném srdci vzdychnutí,
Bolné duší vládne strnutí,
Až do síně jinoch opět vstoupí.
Rozhorlený hledí kníže naň,
Jenžto k trůnu matně kráčí blíže,
V pěsti ještě skrvácenou zbraň;
Šťatou ruku mlče vrhne přede kníže,
Krev až vřelá vůkol stupně skropí.
Tuť se kníže svého meče chopí —

Syna ukrutného pádným rázem
Chladná ocel skolí na zem.
Smrt ho pojme v náruč němá;
A jak v pádu plášť se na zem shrne,
Hle! tu jinoch levé ruky nemá,
Krev tu po rouchu se valem hrne,
A v kom srdce bije, pohnut ztrne.

Spitihněv Spravedlivý.

Pan Spitihněv do pole jel
Z vyšehradského stanu;
Kolem něho se jasně skvěl
Sbor vládyků a pánů:
Na bojiště se kníže bral,
Neb Rakušan oukladně vzal
Mu Znojm, to město dobré.

Ke bráně přijel — nevím jen,
Která to brána byla —
Ai hle, tu z davu starých žen
Babička vystoupila;
O berli přiklopýtá sem,
A klekajíc před knížetem,
Vykřikne: „Spravedlnost!“

Tu kníže oře zadržel,
Jenž bujně zhůru vstává;
Potajmu mnohý panoš klel,
Neb právě poprchává;
A vládař dí: „Mně nelze dlít,
Hleď, ženo, žádost předložit
Mým radám velemoudrým.“

„Jsem, pane, vdova chudobná;
Mne boháč utiskuje —
A soudce cinkot zlata zná,
Dle téhož odsuzuje;
Neoslyš, pane, prosbu mou,
Ty jen jsi vdovy útěchou!
O kníže — spravedlnost!“

Pan Spitihněv se zamračil,
A dí: „Zajisté, máti!
Ten bídník, jenž tě utlačil,
Má na pranýři státi;
Až zpět se z boje navrátím,
Tvou křivdu v právo obrátím;
Teď dále spěchám — s Bohem!“

Tu vládař k skoku oře bod;
A babička se zdvihne,
Neb koňstvo vůkol v bujný skot
S rytíři se vyšvihne;
Tu žena volá: „Běda nám,
Útěcha chudých, kníže sám,
Spravedlnost odkládá!“

To slyše vladař, zatrhne
Komoně v bystrém skoku,
Se sedla hbitě se vrhne,
Zamíří k ženě kroku; —
„Nežaluj, máti! první cnost
Knížete jest spravedlnost:
Na místě soud ustavím!“

Že deštík ale nepřestal,
Teď kníže kráčel v bránu,
A za ním chumelem se bral
Sbor vládyků a pánů;

Na nízkou vůdce lavičku
Tam sedna, starou babičku
Pozorlivě poslouchá.

A bedlivost neunavil
V žvatlavém ženy proudu,
Zrádného soudce pohonil
K přísnému v bráně soudu.
A rokoval, vyslýchal zas,
A soudil dlouhý, drahný čas,
Až k hodině polední.

Nechť lestně soudce nepravý
Se kroutí vůkol práva:
Konečně kníže pravdu zví,
A právo ženě dává.
An v třemenu Spitihněv stál,
Nad soudcem ortel provolal:
„K pranýři budiž vlečen!“

Za pánem vdova klepýtá,
Radostí slzy leje; —
„Nebeský Pán ti štěstí dá,
Neb spravedlivým přeje;
Bys dlouho v blaženosti žil,
Bez boje slavně zvítězil,
Náš kníže spravedlivý!“

Tu Spitihněv se pozasmál:
„Bez boje zvítězení
Mi hlas matičky staré přál;
Ten zázrak možný není!“
A vůkol hlásá pražský lid,
Přející štěstí, blaho klid,
A zástup z brány klusá.

Přehnal se jarní deštíček,
Otavy přines luhu,
Nasypal vonných kytiček,
Rozklenul krásnou duhu;
Hle, tu obloukem nebe zván
Pod branou míru dobrý pán
Do boje jede s vojem.

Když Spitihněv na třetí den
Moravských dojel lesů,
Tu jej radostné sbory jen
Vítají v jarém plesu;
Neb Znojm mu dobrý nazpět dán,
Co přítel kloní Rakušan
Se knížeti českému.

Tu vládař hledy k nebi pne,
Zdobené leskem drahým,
Pak slzu krásnou z oka mne
A šeptem mluví blahým:
„Bez boje, hle, jsem zvítězil!
Babičky přání vyjevil
Nebeský pán a kníže!“

Knížecí vrah.

Ledva že počalo svítati z rána,
Vévoda Břetislav k lovu se bral,
Veselá chasa provázela pána,
Chrtů se oupadem hluk za ním hnal.

Ledové planinou táhlo se moře,
Mrazová tvořila vichřice smích;
Vůkolí truchlilo, bujaré oře
Bořili kopyta v hluboký sníh.

Nedbaje vévoda u ryčném plesu,
Stříbro že v kadeře mete mu mráz,
Tíhnul neunaven k pustému lesu,
Přes hory, doliny, rokle a sráz.

Chrtové honicí, měděné trouby
Vůkolím děsný vyrážely zvuk;
A kde bezedno se pod sněhem vroubí,
Strašlivý rodil se v dutinách hluk.

A když sbor lovců se přivalí k luhu,
Hrad kde rozbořený k oblakům čněl:
Jakýs tu rytíř podivného druhu
Statnému knížeti v oustrety jel.

Zahalen v plášť jako v mlhavou chmůru,
Červený chochol mu na lebu vál;
Pravici vážně pak pozdvihna vzhůru,
Zpět aby kníže jel, znamení dal.

A když ho třikráte marně nabízí,
Udeřiv silně na strašlivý meč,
Kvapně před očima knížeti zmizí,
Hustá kde lesem se zelená kleč.

Kníže však chopí se lovecké trouby,
Vidění za omam smyslů jen má,
S lovci se v divoké lomcuje doubí,
Až ohlas široko daleko hrá.

Teprv když nad horou měsíček bledý
Nebeskou-s hvězdami rozohnil báň,
Dolinou stín pak se rozvalil šedý,
Umdlený odložil vévoda zbraň.

Nad krajem půlnoc již vznáší se černá,
Sníh jenom bělá se na čele hor,
Chasa pak pochodně rozžehne věrná,
Z vesela zaměří k vesnici sbor.

A jakž tu svítily smolnice v lesku,
V šedivém zas tu muž brnění stál,
Knížecí zastoupil v dubině stezku,
K outěku znamení poznovu dal.

Kníže však zmužile kůň bodne v boky,
Tasenou ocelí žene po něm,
Než jako nad lodí ztonulou moky
Se zavrou — pohltí podobu zem.

Ustrašen rychlo se smrčinou béře
Vévoda k bráně na lovčí svůj hrad,
V chasu pak najmutý zbůjník se vdeře,
Jakož se v hustiny ukryje had.

Na hradě okna pak skví se již v řece,
Již tam i visací spouštějí most:
Smrtným, ach! šípem tu mohutné plece
Oukladný prožene knížeti host.

Po ráně hluboké do mdloby klesá,
Slovutná z boder se valí mu krev;
Však tu i v hloubi co peklo když plesá,
S úžasem slouchají panoši řev.

A ráno když den ojasňuje skálu,
Vystoupá z hlubiny hrůza a strach,
Na ostrohranatém, žulovém sválu
Leží tu rozdrcen knížecí vrah.

Soběslav I.

Což tam nad luhem bílým krákoří ptactva hlasy?
Jakéž to po krách ledu krkavci slaví kvasy? —
Tamť běda! bitva krutá houf mrtvol krvavých
Položila přehustě na labuťový sníh.

Tam Lothara slavného německé padly voje,
Jeť císař římské říše vyvedl v české boje;
Nad vrcholem pahorku se zdvihá jasný stan,
Ve stanu trudně vzdychá německých zemí pán.

Jen malá věrných hrstka okolo pána stojí,
Ostatní vykrváceli život v prudkém boji;
Na meče a kopí se podpírá mdlobou pluk —
Z oudolí zhůru hučí surových hlasů zvuk.

Tu Lothar se pozdvihna, ze stanu ven vykročí —
Úžasem sebou trhne, neb vůkol chlumu zočí
Zdvihati se bezčetných krvavých sudlic les,
A slyší z lesa řváti vítězů hrozný ples.

Neb jak když sever noční do vln se Labe vryje,
A vlnou rozbouřenou pokraje skály bije:
Tak voj se k vrchu valí — hrozících mečů třesk
Z pukléřů strašně křeše smrtící pomsty hlask.

Tu císař Lothar volá: „O věrní milí moji!
Ramena napínejme teď k poslednímu boji;
S životem se rozlučme — tam vítěz Soběslav
Se blíží — za ním bouří divochů českých dav!“

„Vyslanec se nevrací — vrahové soptí k stanu;
Poručme zemi tělo a duši nebes Pánu!“
Tak císař statný volá, vyraze z pošvy meč:
„Nuže, oceli, zhůru! — toť má poslední seč!“

A již se tlupa Čechů na vrchol vyvalila,
A s hlaholem divokým stan vůkol obklopila —
Tu rozvášněné hlasy spojenců burácí:
„Usmrťte jej, ať vrah náš úhlavní krvácí!“

„A těm, jenž zem loupili — nelidští cizí kati —
Osení rozšlapali — buď sena polykati,
By tím, což nám pohubil, i zhynul cizí host!“
Tak s bleskem hrotů strašným vojínů zuří zlost.

A hle, tu jezdec statný sem letí na komoni,
Se sedla se vymrště, před Lotharem se kloní.
Zbrojenci tu utichnou, vrážejí kopí v zem,
Neb kníže Čechů stojí před římským císařem.

A slova ta hlásaje, se k Čechům svým obrátí:
„Dvakráte neporodí císaře žádná máti!
Ai vězte, muži války! toť krev zasvěcená,
Tu nevykoupí slza potokem cezená!“

Tak Soběslav. Tu zazní, jak rachot temných hluků
Se blížícího hromu, zbouřené hlasy pluků;
Však kníže oka blesky na sbor surový pne —
Jak kouzlem by omráčen, teď zástup utichne.

A Soběslav k císaři velebným mluví slovem:
„My dva se, jasný pane! vladaři lidu zovem,
Náš účel: zvelebiti svěřený Bohem lid,
A pěstovat národů blaženost, čest a klid.“

„Nuže, sám Bůh utratil nepřítele pokoje,
Jenž tě úkladně lákal v nespravedlivé boje;
Tam Otty mrtvol leží, by zřejmý důkaz dal,
Jak vladař na nebesích odbůjce potrestal.“

„Že Češi vlast a slávu nad život milujou,
Pro čest a vlast a pána co lvové bojujou,
Že pouta cizí vazby zná drtit česká pěst —
Svědectvím, pane, tobě porážka dnešní jest!“

„To, pane, věz, my hodni žádáme předků býti,
A co svobodní Češi v otcovské zemi žíti;
Tu správu, jasný pane, odpůrcům našim dej,
K nimž my tě propouštíme — s Bohem se, pane, měj!“

Tu císař Lothar volá s srdečnou horlivostí:
„Já obdivuju, kníže, tvé hrdinství i cnosti!
Návodem jsa Ottovým vylákán v dnešní seč,
Poznal jsem tebe, kníže, i českých synů meč!“

„Co vítěz na svobodu propouštíš zajatého,
I odpusť nám — ó kníže, polituj bludu mého,
A spravuj v míru svatém hrdinský národ svůj —
Jen přátelství a lásku císaři obětuj!“

Martinic.

Co znamená ten ryk a hluk,
Kam kvapí vše a pádí?
Co lidu chvat a podkov zvuk?
Kam spěchá stář i mládí?
Aj to vše k Smečnu harcuje,
Kde z Martinic pán bytuje.
Což asi na hradě se zdělo?
Či neštěstí jej potkat mělo?

A věru tam co děsného
Se strhlo dnešním ránem. — —
Tam Kožova kde strašného
Kruk druhdy býval pánem —

Na vymřelého rodu hrad
Se strašlivý uhnízdil had,
Korunu maje zlatoskvoucí
Na hlavě hnusné, jedem žhoucí.

A té dobyt si předevzal
Martinic zlatachtivý,
A tomu Zdenku v obět vzdal,
Kdo by tak odvážlivý:
Ač dívka krásou velikou
Sem vábí šlechtu všelikou,
Ač mnohý plamen lásky cítí,
Přec nechce nikdo v zápas jíti.

Dnes opět pozval z okolí
Na kolby mládež statnou;
A tu, když junstvo dozvoli
Proslulo hrou udatnou,
Jim přived krásnou Zdenku vstříc
Pan zlatachtivý Martinic,
A za mzdu tomu ji vysadí,
Kdo odbodlá se na hrad hadí.

Šest hned se mládců rozjelo
V ochotném z hradu chvatu,
Než záhy pět jich zmizelo,
Radš výhost davše zlatu!
Jen jediný tam k hradu jel —
Kéž by jen šťastnou jízdu měl! —
Již mnohý, co se tam odvážil,
Nadarmo smrti zbýt se snažil. —

Však, ejhle, jaký se to mrak
Tam od Kožova zdvíhá,
A s úžasem tu patří zrak,
Jak rytíř v něm se míhá.

On jest to, on to rek je náš,
Hle, Zdenko! on to ženich váš!
Tak slyšet hlasem s hradu věží,
An jinoch jižjiž k hradu těží.

Tu cválem jun se přižene,
A oře sluhům nechá,
A utřev čelo znojené,
Po schodech zhůru spěchá.
Vše rytířstvo se rozstoupí
A reka dvorně obstoupí,
On pak skloniv se před děvicí,
Tak počne mluvit k Martinici:

„Tvá vůle hle tu, panemůj!
Zde máš to zlato skvělé,
Pro něž jsem vážil život svůj
I Zdenky blaho celé.
Však věř, dát bys moh' celý svět,
Bych tam měl ještě jednou jet,
Za spousty nejdražšího kovu
Nejel bych již tam nikdy znovu."

„Byla to hrůza strašlivá,
Co tam se všecko dělo —
Ta havěť hnusná, jízlivá —
Mráz vjel mi v celé tělo.
V poledne právě zvonění
Slyšeti bylo k modlení,
Když k cíli svému jsem dojížděl,
A ve hrad hrůzo-pustý vjížděl."

„Již mínil jsem, že marná má
I cesta i tvé chtění,
Než tu se sikot slyšet dá,
A kvapím bez prodlení.

A když jsem vjel až v pustý dvůr,
Tu spatřím hejno hadích stvůr,
A u prostřed jich hnusném davu
Jest strašný ještěr v zlatohlavu.“

„Zahvizdnou rykem strašlivým,
Až v těle srdce ztrne,
A hned se kvapem bázlivým
Ta luza kolem hrne.
Tu velký dav se k valům hnal,
A jiný k bráně na stráž dal,
Ostatní v hruh velký se spiali
A jím mne kolem obehnali.“

„Aj, jaké to tu jeviště!
Zde nahý leb s přilbicí —
Kol co nějaké bojiště —
Tu ruka na sudlici,
Tam meč, tu kopí, krunýř zde,
Tam bílých kostí kůpa je,
Na koňské zdechlině zas podál
Dav hadů žravých ještě hlodal.“

„Tu krušno bylo duši mé,
Již jsem i zcela mínil
Zde složit také oudy své,
Však Bůh sám mne zastínil.
Ta luza kol se zmítala,
A vztekem jed kol stříkala,
A již mi bylo děsně zříti,
Jak vše se na mne valem řítí.“

„Než houknu hlasem zuřivým,
A tvor ten zůstal státi —
Já střílím okem strašlivým —
I počnou se mne báti.

A s oře dolů — bílý šat
Jsem před ještěra rozeklad,
A hadů s vínkem zlato-skvělým
Naň složiti jej přísně velím.“

„Hned nato hne se vážně had,
An hlavu hrdě nese,
A na ten rozprostřený šat
Korunu zlatou střese;
Pak na krok asi odskočí,
A v kotouč zas se zatočí,
Zrak jeho ale plane divě
A na mne utkvěn střílí mstivě.“

„I jmu se šat ten chopiti,
A hned se na kůň vznesu,
A počnu větrem kvapiti
Pryč odtud branou k lesu.
Tu ještěr hvízd a celý pluk
Těch hadů v divý šik se sbluk,
A ještěr v čele té havěti
Co strašný vichr za mnou letí.“

„Hrad zmizel, zmizel val i les,
Zmizely hvozdu houště,
I minul sad i dvůr i ves,
I stráně divé pouště,
A hadi kola metali,
A kolem kol mne lítali,
A před a za mnou neustále
Se hnali vztekle dál a dále.“

„Již oř i jezdec kvapem mdlel,
No, byl bych jistě zhynul,
Kdybych byl déle jeti měl
A chvat ten nebyl minul;

Však tu se pláň rozestřela,
A celá sběř ta zmizela,
A já teprv v té krušné době
Moh volně od dechnouti sobě.“ —

‚Nuž, ty jinochu zmilený,
Jsi hoden Zdenky jistě,
Tys čin vykonal velený
A dovedl vše čistě:
Však patř! tu chybí kamínek —
Kdo celý přinese vínek,
Ten toliko se Zdenkou lůže
Manželské sdíleti si může.‘

I zůstal jako z kamene
Tu trnout jinoch smělý —
Tvář bledne děvě milené,
Hněv pojme zástup celý;
Však jinoch takto říc' se jme:
„Když pane, tak je chtění tvé,
I kámen ten máš také míti,
Byť měl bych s toho světa sjíti!“

A kvapem slovu dostati
Již na dvůr opět pádí
A jme na kůň se vsedati.
A hle, když naň se vsadí,
Tu spadne s něho přilbice,
I krunýř, i meč z pravice,
A zpod sedlatě had vyrazí
A za ňádra se mu hned vplazí.

A zatne zuby ostrými
Tak v srdce ránu lítě,
Že rek bolestmi hroznými
Na zem upadne hbitě.

Teď kvapí sem, kdo stár i mlad,
Co tu se stalo, povídat.
Aj, jak tu vše hrůzou ztrnulo,
Když reku ve tvář pohlednulo.

„To Zbyslav je!“ tak volá vše;
„Rek ten Martinic mladý!
Aj otče, pojď a popatř hle!
Tvůj syn to hyne tady!“
A on se ještě pozdvihne:
„Teď Zdenka snad svobodna je!“
A na to z jinochova těla
Šlechetná duše odletěla.

Poustevníka pohřeb.

Za Cidlinou zříceniny leží
Starověkých rozvětralých hor;
Řady husté sloupů tam se věží,
Obrů skalních činí tam divý tvor.

Nad předvěkých hor zbořeným světem
Strmí sosny v noční temnosti;
Nad sosnami luna slavným vzletem
Ponáší se v proudu jasnosti.

Vrcholy jen skalin luny záře
Bledým stříbroleskem lemuje;
Ve hlubinách hrozného žaláře
Vlhká, němá temnost panuje!

Slyš! tu šeptá z hloubky temné pění,
Ze tmy lesk vyplynul červený,
Do trudného hrobních žalmů chvění
Zvonku hlas, co pláč anjela zní.

Hle! nad skalou černě se věžící
Zář pochodní chýši odkrývá,
Tam chaloupku potok bublající
Vlnou rozjasněnou objímá.

A jak duchů sbor v půlnočních párách
Zástup mužů blíž chaloupky znik,
Nesa máry, a na černých márách
Odpočívá bledý poustevník.

Zvonku hlas umírá — dál a dále
Mužové se s rakví vzdalujou,
Až na šíře rozklenuté skále
S mrtvolou se bledou stavujou.

Starý žoldnéř k tělu teď přikročí,
V rukou meč a přilba se mu skví —
Zdvihna k nebesům slzící oči,
Slova želu šeptem bolným dí:

„Odpočívej, poustevníče země!
Tu, kde jsi neznámý putoval;
Neznalo tvé srdce lidské plémě,
Skutky tvé jen Pán nebeský znal!“

„Odpočívej v klíně tvrdé skály,
V hrubé skále srdce najde klid;
Že jsi drsný, lidé tobě láli,
V duchu tvém však planul lásky cit.“

„Z tisíců ti jeden sluha zbývá,
Ten tě klade v černé lůno skal,
Ten tě slzou věrnosti polívá,
Neb jen tu ti osud zanechal!“

Před mrtvolou stařec věrný kleče
Ruku líbá pána drahého,
Slza citu žalostného teče
V brázdách tváře kmeta věrného.

A teď zbrojnoš klade vedle pána
Meč a přilbu s jasnou korunou —
„Spi tu,“ volá, „do soudného rána
S tou památkou vlády jedinou!“

Rolníci se blíž k mrtvole drali,
Zástup hleděl s podivením naň;
Poustevníka pobožného znali,
Ne však rod a skvostnou jeho zbraň.

„Což neznáte bledé tělo, líce!“
Starý zbrojnoš hlasně vyvolal;
„Onoho neznáte reka více,
Který vás co otec pěstoval?“

„Rek, hle, ten svou krev pro vás vylíval,
Pro vás osud jemu rány ryl—
Muž, hle, ten rolníků strážce býval;
Mrtvola — *Soběslav* kníže byl!“

A tu v bolném hlasném naříkání
Kleká zástup rolníků na zem —
Skála skále hlásá bědování,
Luna kryje tvář svou závojem.

Ach, bez slávy nádherného znění
Soběslav byl k spánku uložen;
Sprostých srdcích bolestné úpění
Do hrobu jej provázelo jen:

„Putuj do království nebeského,
Kam tě vůle krále králů zve,
Otče dobrý lidu chudobného,
Oroduj tam za sirotky své!“

Vyhnanec.

Čirá půlnoc kryje luh i bor,
Ve snu těžkém město odpočívá,
Blesky věnčí temná čela hor,
Hromu rachot hrozné žalmy zpívá.

A kdy hrom utichne, modlení
Z tiché poustky větrem se probírá:
Blesk ojasně svaté sklepení,
Divý obraz v poustce odestírá.

„Trudnou mívá pout ze života,
Koho anjel boží neprovází,
Duše hříšná děsně klopýtá,
Na práh přísné věčnosti kdy vchází.“

Náhlým bleskem poustka zplanula,
Křižuje se modlec rukou bledou;
Modlitba tu jeho stanula —
Strašné hromy hvozdem kůry vedou.

„Komu byla pevným cílem ctnost,
Víra svatá, člověčenstva práva —
Neleká se! — jehož horlivost
U věčnosti bráně čeká sláva.“

2.

Když se z noci bouřlivé
Klidné jitro vyvynulo,
Znění zvonku truchlivé
Dědinou se rozplynulo.

A kdy zbožní občané
U poustky se shromáždili,
V zemi mechem vystlané
Chladné lůžko upatřili.

Z tiché poustky němý žel
Poutníkům v stříc vystupuje;
Sirý spolubydlitel
Nový div jim ukazuje.

Tu na lůžku mechovém
Bledý poustník odpočívá;
Spíť on ve snu hrobovém,
V tváři věčný mír prodlívá.

3.

Ode dávna — není pamětníka —
Bydlel v poustce šedý kmet;
Pod jmenem cizího poustevníka
Nábožný jej znával svět.

Jeho mluva i mrav jeho jeví,
Z jiné že jest otčiny;
Z občanů však jeho žádný neví,
Z které pošel krajiny.

Když se ho kdy přišlý poutník tázal,
Která zem to jeho vlast:
K západu vždy přes hory ukázal —
„Tam, ach tam má drahá vlast!“

Umlknuv pak opět, sklonil hlavu
Taje v srdci krutý žel;
Obšírnější nikdy nedal zprávu,
Z kad byl, nikdo nevěděl.

4.

Kvílí zvonku hlas po lese,
Mrtvolu sbor k hrobu nese.
Poustevník zpěv smutný pěje,
Druha jeho zem již kreje.

5.

Stojí křížek v ranní době,
Na něm visí růženec;
Stojíť na samotném hrobě,
V něm spočívá — *vyhnanec.*

Jan za chrta dán.

1.

Pospěšte sem pacholátka
S děvčaty!
Starec bude s lyrou v ruce
Zpívati;
Do minulých časů hledí
Jeho duch —
Popřejtež mu pozorlivý,
Tichý sluch! —

V Hrubých Kozojedech *) leží
Přes průhon
Ještě podnes stará studně,
A v ní zvon.
Zvonu však již oko lidské
Neshlídne,
Aniž vás kdy k modlitbě hlas
Pobídne.

Jenom jednou, přede mnoha
Století,
Pobožné měl staré ženě
Zazněti.
Ta v té studni len a přízi
Máchala,
A jej dopolou ven na ní
Vytáhla.

Užasla a velkou hrůzou
Omdlela,
Zvon ale i s přízí z ruky
Pustila!
Tu zvon s hřmotem přenáramným
Ke dnu kles,
Zazněl až se hnul a zatřás'
Vrch i les:
„Jan, Jan za chrta dán!“

2.

Jede ostrým klusem domů
Hrubokozojedský pán;
Podle něho vede chrty
Věrný sluha, dobrý Jan.

*) Vesnice u Dymokur v Jičinsku.

Rytíř jako mračná bouře
S koně dolů škaredí,
Že mu o psu nejmilejším
Lidé nevědí.

Třetí den již v širém poli,
V lesích, skalách hledají;
O ztraceném ale chrtu
Ani zdání nemají.
Přesmutně se domů vrací,
Tichý jako noc a smrt
Rytíř, často vzdechna volá:
„Ach! kde jest můj chrt!“

Na silnici stojí bába
Na dvě berle sehnutá,
Škaredá co soví hlava,
Jednooká, hrbatá;
Ve tváři je samá brázda,
Ruka kůže jen a hnát —
Hlasem — jako vraní krákot —
Jezdcům káže stát!

„Kaž, rytíři! svému hřebci,
Svému lidu zadržet;
Po čemž s trudným čelem dychtíš,
Ode mne lze obdržet.
O tvém prchlém milencovi,
O tvém drahém chrtu vím,
Za darmo ti ale, věru!
O něm nepovím!“

„Vydáš-li mi svého *Jana*,
Bude zejtra doma chrt. —
Co s ním počnu? — Černokněžku
Zmladí jinochova smrt;

Mám-li — tak jest v hvězdách psáno —
Děvče zas se usmívat,
V jinošské se krvi musím
Častěj umívat.“

Na ta hrozná slova zbledl
Švarný jinoch co stěna,
Mezi nadějí a strachem
Vrhnul se na kolena;
Litostivým hlasem prosí
Statečného rytíře,
Život věrného by sluhy
Nedal za zvíře.

Rytíř však jen horkou vášeň
Svého srdce poslouchal,
Na tvář bledou, uslzenou
Svého Jana nekoukal. —
„Přiveď chrta — pravil k bábě —
Zejtra na usvitě k nám;
Věru, že ti bez meškání
Jana za něj dám!“ —

3.

Jitro se červená z východní brány,
U hradu čeká již bába a chrt.
Pacholík neusnuv se věže hledí,
Vidí své neštěstí, vidí svou smrt!
Klopýtá k rytíři: „Pane! o pane!
Milost a útrpnost s ubohým měj!
Nedávej kouzelné pravici Jana,
Sluneční záři a život mu přej!“

Rytíř však nad chrtem radostí jásá,
Neslyší jinochův žalostný hlas;
Objímá bábu, i objímá chrta,
Poroučí přistrojit radostný kvas. —

A když se s večerem bába uklízí,
Jana jí v okovech ven vyvedou —
Dva draci ve voze škaredočerném
S Janem a babou se k lesu berou!

4.

Neminulo ale ani
Pět neděl,
Chrt ten draze vykoupený
Zcepeněl! —
Tu si rytíř vlasy trhal,
Hořem vyl;
Chrta však již ani Jana
Nezbudil!

A když divé bolesti čas
Ukrotil,
Srdce opět lidským citům
Navrátil:
Tu ho počal v svědomí červ
Hryznouti,
Na oči mu Janův obraz
Vinouti. —

„Jene! — volal často — „Jene
Nevinný!
Ukrutností svého pána
Zničený!
Nakloň ke mně s přísných nebes
Hlavu svou,
A odpusť mi želícímu
Vinu mou!“ —

Nato kázal kostelíček
Založit,
Při něm dřevěnou zvonici
Postavit.

Na ni svěsit zvon ze stříbra
Jasného,
Jímžby děnně za Jana se
Zvonilo.

Když však naň ponejprv zvonit
Počali,
Hrůzou všem u zvonu zuby
Cvakaly;
Nebo místo zvuku stříbra
Zazněl hlas
Hřímající, až se kostel
Pozatřás':
„Jan, Jan za chrta dán!" –

5.

Slyše to pan Kozojedský
Hořce počal plakati,
Oděv rytířský se sebe
Divou rukou trhati.
Rubáš žíněný si kázal
Přinést, jím se přiodil,
A k dřevěné zvonici se
Za zvoníka dostavil.

A — hle! ke zvonu když dolez',
Provazu se uchopil,
Červa v srdci žeroucího
V okamžení necítil;
Aniž víc zvon taká slova
Vydával již ze sebe;
Zněl však, co hlas Cherubína,
Slétajícího s nebe. —

Jednou se však po klekání
Starý zvoník nevrátil;
Pod zvonem ho zvonícího
Šíp kostlivcův uchvátil.
Ale na pokojné tváři
Ruka cizí napsala:
Že se jemu vina velká
Milostně prominula!

6.

Po časech, po letech, když se odbojců
Strašlivý po Čechách rozbouřil shon,
Rozkotal kostelík, rozkotal hradbu,
Zvonici strhli i stříbrný zvon;
Strhli, však nezhltli; neb mocná ruka
Božího anjela ukryla jej,
Zaryvši do sypké hluboké studně —
Můžeš-li, surovče! děl se o něj! —

Od oné doby tu spočíval v chladné
Vodě a bažině stříbrný zvon;
Okolo něho si bučela stáda,
Zahřmělo lovectví, křepčení, hon!
Pořád tu v hlubině skrytý zůstával,
Až jej pak v podivně osudný den
Pobožné babičky usvadlá ruka
S podivem na polou vytáhla ven!

Tenkráte naposled výslovným hlasem
Vyvolal: Jan, Jan, Jan za chrta dán!“
Potom již nebyl až do časů dnešních
Slyšán, ni smrtelným okem vídán.
Bezpečně sousedé vodu teď váží,
Bezpečně máčejí konopě, len;
Zvon zmizel na věky; nikdy ho žádný
Nevydá na světlo ze studně ven! —

7.

Zpomínejte tedy, dítky,
Na zvonec;
Přivedl jsem povídku již
Na konec.
Dále by vám bylo marné
Zpívati,
Počínáť z vás mnohé očkem
Mžírati. —

Vezměte si příklad z mého
Rytíře,
Nedávejte duši drahou
Za zvíře.
Hleďte z mládí *každou* vášeň
Krotiti,
Tak se Bohu, lidu všemu
Líbiti!

Odevzdejte se teď tiše
Spaní v moc,
Pánbůh náš vám račiž dáti
Dobrou noc!
Dřív však než vám očka sklopí
Spánek váš,
Za Jana se pomodlete
Otčenáš! —

Vilém z Kounic.

Na staroslavných Kounicích
Je hlučné hodování,
Kol čiší tu se pěnících
Dvé hostů sedí knížecích,
A rytířstvo a páni.

Tu v číších jasných ztopily
Se dlouholeté sváry.
A ty, co Němci zrůznili,
Dvě knížata zde smířily
Dnes vlastenské poháry.

Aj, Bedřich ruků k smíření
Dal svému pobratřenci,
A Čech s Moravcem spolčeni
Po dlouhém zhoubném sočení
Zas bratři jsou — vlastenci.

A Vilém z Kounic, hradu pán,
Svůj plný pohár vznesl
A: „Živ buď Čech a Moravan,
Buď bratr bratrem milován!“
Ze vroucí hrudi hlesl.

„Ať žijou Čechy s Moravou,
Ať žije vlast společná,
I ten, kdo její oslavou!“
Tak v odpověď mu hlasy jdou,
A chvála zní srdečná.

Když dále kníže Bedřich děl,
A číši vznesl jasnou:
„Ať žije statný hostitel!“
Tu slavné pohár kolem zněl,
A splýval v chválu hlasnou.

„Buď Vilém zdráv i jeho kmen!“
Tak za knížetem děli;
„Buď statný Kounic proslaven,
Jím knížat boj je přetržen,
A my zas národ celý!“

Tu opět Kounic číši vzal,
A zdrtil mocnou dlaní,
Že mok z ní zhůru vypryskal,
A Otě ve tvář nastříkal,
I zahřměl v mocné přání:

„Ať žijou naše knížata!
A národ jejich síla!
My jen jich pevná záštita;
Ta cizí luza najatá
Jen k zkáze naší byla!“

Tu hlasně meče zavzněly
Co bratrů věrné sliby,
Že Němci v kost se zachvěli,
A s třasem z hradu pospěli,
Neb Kounic řídko chybí.

A když pak svorně dopili
A z hradu již se brali:
Zas všickni pána chválili,
A vlasti, v níž se zrodili,
Společně přisáhali.

Však Kunrat kníže Kounici
Největší díky skládal,
A podav mu svou pravici,
Prv než jel ke své stolici,
Jej o památku žádal.

Řka: „Můj Viléme k paměti
Na tento konec svárů
Mi nelze odsud odjeti
Bez třeba skrovné oběti
A ze tvé ruky daru.“

Tu statný Kounic kožich svůj
Ochotně s těla svlekl,
A: „Vděk-li tento dar ti můj,
V němž válčil jsem co vůdce tvůj,
Jej přijmi, kníže!“ — řekl.

Když Kunrat domů přijeda,
Pak kožich rozebírá,
A tisíc děr v něm uhlédá:
Tu žasne vděčný vévoda
A slzu s oka stírá.

Kletba.

Co se bělá na rovině?
Stádo to, či kamení? —
Co se bělá na rovině,
Stádo jest, i kamení!

Za dne dávno minulého
Tamo louka zkvítala,
Louka Bočka Dechtovského
Oku mile vítala.

Sem u smělé výtržnosti
Ovčák vžene stádo své:
Boček zhlídna to, a zlostí
Přechvácený zakleje:

„Bodejž ty s ovcemi svými
Na tom místě zkameněl!“
Jak to prones, ústy zlými,
Kletbu vyplněnu zřel.

Vizte, stádo zkamenělé
Jest to pestré kamení,
Ovčáka hle v jeho čele,
I psa jeho znamení.

Palouk v spáleniště pusté
Jest se spolu proměnil!
Boček želel louky husté,
Pykal kletby, dokud žil!

Zbislav.

Zbislav místo radování
Dnem i nocí v bědování
Trávil krásné podletí:
„Bože, jak se vede otci
V zlých nepřátel kruté moci?
Snad již zhynul v zajetí?“

„Snad se v slzách plyna souží,
Po své milé vlasti touží,
Snad mu mečem hrozí kat?“
Tak se ruce lomě moří,
Láskou k otci ctnému hoří;
Starost nedá jemu spát.

Aby otce vysvobodil,
Hory přelez a se brodil,
Dral se skrze trabanty
Přímo k egyptskému trůnu,
Kdežto baša v zlatém lůnu
Skvěl se nad diamanty.

Padnul k nohoum důstojnosti,
Sepiav ruce v horlivosti
Zvolal ve svém trápení:
„Pane, svobodu dej otci,
Já chci za něj dny a noci
Snášet pouta, vězení!“

„„Blahový! aj co bys činil?
Nic zlého jsi nezavinil —
Tak se baša hochu smál; —
Nikdy, nikdy otec lidí,
Nikdy světla neuvidí:
Pomni, nežby kročil dál!““

„Nemeškej mé sepnout ruce,
Nebráním se žádné muce;
Dobře, co mne čeká, znám;
Nechť mé oko nikdy lidí,
Nikdy světla neuvidí,
Když svobodu otci dám.“

„„Ha! svobodu — hlavu ztratí!
Dnes popraví nad ním kati,
Umřít musí Turků vrah.
Bloude, nechtěj žití svého
Ukracovat za jiného,
Nevíš co jest smrti strach.““

„Zde má hlava jest, o pane!
Kaž, ať vůle tvá se stane;
Nebojím se smrti s vlas;
Nebojím se hrůzy meče,
Z lásky k otci krev má teče,
Slyš o pane lásky hlas!“

„„Ne tak lehko hlavy zbude:
Prve trýzněn, pálen bude,
Než mu život vzíti dám:
K hanbě do smrduté vody
Dá se žábám v tučné hody;
Chceš to nésti všecko sám?““

„Všecko snesu beze lkání,
Jen nad otcem smilování
Tresce syna, pane měj!
Pal a trýzni dny a noci,
Ach jen, ach jen mému otci
Svobodu a milost dej!“

„„Staň se!““ Hned tu kati stáli,
By po vůli byli králi;
Stála hned i hranice.
Zbislav zdvihna z země sebe
Chválí dobrotivé nebe,
Žehná bašu velice.

Trýzněn, pálen maje býti,
Vidí bašu k sobě jíti
Se svou dcerou jedinou.
Baša praví: „„Dobrý synu!
Odpouštíme otci vinu
Pro tvou lásku hrdinnou.““

„„Zde, hle, dceru nejmilejší
Vezmi synu nejvěrnější,
Poklady mé i mou čest.
Tvé synovské milování
Netoliko slitování,
Ale více hodno jest.“

Heřman z Bubna.

Heřman z Bubna byl udatný pán,
U svého krále na slovo vzatý,
Jakýkoli mu rozkaz dán,
Býval věrnému vládyce svatý.

Král ho byl vyslal poselstvím
V Mouřenínů daleké kraje,
Které hrozí plemenem zlým,
Kde vše divné se rodí a zraje!

Heřman všeliké hrůzy prost
Projíždí tam pouště i lesy,
Novou konaje myslivost,
Potvory dráždí, bije a děsí.

A hle, žena se za pardem
Od komonstva se zdaluje svého;
Kůň tu zarazí v běhu svém,
A hluk dopadá k uchu i jeho.

Rychle tam bodá, odkud ten řev,
Ač se kůň mu příčí a brojí,
Dojel a vidí, an zápolí lev
Se dvěma tigry v nerovném boji.

„Jednomu na dva se pomoci má!“
Praví, a hrotu svého se chopí,
A než ho dravstvo to znamená,
V tigra jednoho zarazí kopí.

Skočí s koně a vytasí meč,
Aby druhou potvoru ubil;
Ale než ji dohonil v seč,
Již ji lev svou dlapou byl zhubil.

I chvěl hřivou se zvedaje,
Obou tigrů a svou krví zbrocen,
Vděčně k obranci vzhlédaje,
Lehnul k nohoum jeho mu skrocen.

Heřman se nad ním smiloval,
Obvázal mu opasem rány,
Skočil na kůň a lev se bral
Stále za ním až do městské brány.

Kudy stoupal, mu po bohu šel,
Každý se divil průvodci tomu,
A když vládyka poselství zděl,
Následoval jej do Čech domů!

Hrdina miloval věrného lva,
Lev zas uchranitele svého,
Požívali tu obadva
Všeho dobrého spolu i zlého.

A když Heřman byl dokonal,
Aby na nebi odměny došel:
Lev ten žalostí hrozně řval,
Nejedl, nepil — třetí den pošel.

Tam na hořením Jelení,
Kde rod z Bubna panoval možný,
Kostel k Boží slávě a cti
Stavěl a nadal náš vládyka zbožný.

U prostřed toho slavně spí,
Lva jeho kůže mu pod hlavu dána:
Odpočívej tam v pokoji
Tělo slavného Českého Pána.

Návrat z Palestiny.

Rytíř se vrátil z Palestiny
V chodeckém plášti, chud a stár;
V Jordánu smyl své hříšné viny,
A smířil srdce svého svár.

Klepá na bránu hradu svého,
Tluče, volá: „Kde choť je má?“
Ach, marné jest volání jeho,
Cizince nikdo tam nezná.

„Vy dolů jděte, kde pro chudé
Kaplička jest vystavěná;
Volejte tam, a hojná bude
Almužna vám udělená.“

Rytíř slzí — a pak ve zlosti
Proklíná sluhy — klne svět;
Posléz v zoufanlivé žalosti
Vrací se z hradu svého zpět.

A hle, kaplička dole kyne,
S okrouhlé vížky zvonek zní, —
Odevšad důvěrně se vine
Choré chudinstvo k svatyni.

A z kaple vyjde anděl vlídný,
Bledá paní se objeví. —
Zplesá nad dárkem žebrák bídný,
Jenž nouzi jeho uleví.

S povděčnou tváří, a ne v záští
Žebráci se rozcházejí,
Jeden jen ještě v šerém plášti
Meškal a dlí u dveřejí.

Skloní se almužnice k němu:
„Zdaž nedostal jsi dárek svůj?“ —
„Ach,“ vece poutník, „mně nuznému,
Paní milostná víc daruj.“

A řka to, plášť shodí a klekne —
Žebrák se v pána promění,
Ó, jak se choť sirá ulekne,
Jak barví líce v zardění!

Milost po dlouhém rozloučení
Dvé věrných srdcí spojuje,
A z hradu trub a bubnův znění
Rytířův návrat zjevuje.

Ctibor.

Ctibor jitrem s lože vskočí,
Vybuzený ze sna zlého;
Vejde k němu druže jeho,
Hrozí se jí jeho oči.

Lichotivě před ním stojí
V rouchu bílém, číši v ruku.
„Co tě, milý, svírá mukou?
Proč se lekáš dívky svojí?“

Zděšen Ctibor odhovoří:
„V bílém rouchu vedle sebe
Stát jsem ve snách viděl tebe,
Viděl ku strachu a hoři!“

„Plnou krve místo vína
Jsi mi číši podávala,
A ta se mi v ruku zžala,
Ty jsi sklesla poděšína!“

Dívka nebes pomstu čije,
Hrůzu ve svém jeví hledu:
„Odpusť, já ti nesla jedu,“
Dí, a sama číši pije.

Krteň.

„Ať jest otevřena brána!“
Zbislav ku panošům dí,
„K lovu oře mějte zrána
Osedlané, ať vše bdí;
Přijdou hradu do prostory
Mnohočetné lovců sbory.“

Zaplésá dceř, sličná Lína,
Jak ta slova uslyší,
Davši otci číši vína
Cítí blahost nejvyšší;
Nebo honit k unavení
Bylo její vyražení.

Jí na lůžku přichystaném
Předlouhá noc zdá se být,
„Kýž pak brzy zhůru vstanem!“
Vzdychá — „dlouho-li mám dlít
Doma marně, všecko spaní
Mocně mi dnes lov zahání.“

Jak se jenom rozednívá,
Nedočkavá lovkyně
Již se na dvůr z okna dívá,
Jako hájin bohyně:
Zdali obloha je čistá,
Jak se čeleď k lovu chystá.

Spatří osedlané koně
Podkovou jak hrabají,
Běží dolů, a na broně
Bujného jí nedají
Sednout lovci, — ač vše bledne,
Lína přece naň si sedne.

Stříbrohlasých trubek zvuky
Rozlehnou se po dvoře,
Lovci s mrštnými hned luky
Vsedají si na oře:
Vládne jimi jejich ruka,
Jedou přes pole a luka.

Hlučným křikem ve vůkolí
Rozléhá se vešken les,
Po vršinách i v oudolí,
Běhá, slídí, štěká pes,
Z huštin laňky vypuzuje,
Lovcům střela vykluzuje.

Na západu slunce shasne,
Ku klekání zove zvon,
Měsíc dává světlo jasné,
Teprv dokoná se hon:
Vše se sjíždí k navrácení,
Lína jenom vidět není.

Zbislav hledí kolem všady,
Pak se loveů ptáti jme:
„Mezi vámi není tady,
Kde jest Lína, dítě mé?“ —
Podivení všecko jeví;
Nebo nikdo o ní neví.

Sluhům otec ulekaný
Káže: „Rozjeďte se zas,
Ať mi zřetel milovaný
Ještě naleznete v čas:
Snad nic zlého nepotkalo
Línu, co se jí as stalo?“ —

Konáť svatě přikázání
Každý pánu po voli,
Aj tu větérka k nim vání
Zvuky nese z vůkolí.
Všecko v tu hned stranu pílí,
Mezi sebou radost sdílí.

„Tamto s vráku, ó již víme,
Plyne stříbrný zvuk ten,
Nyní více nechybíme,
Pospěšme si rychle jen!“
K lovkyni se všecko hrne,
Co zde vidí, každý trne. —

Již tu veškeren sbor stojí,
Co se stalo, vidět chce,
Ptá se a na kořist dvojí
Okazuje dívečce.
Počne Lína otci svému
Povídat i sboru všemu:

„Já na lovce málo dbala,
Jen za laňkou nevinnou
Jako střela jsem se hnala
Na svém broni hájinou;
Tu mi tato s očí zmizí,
Spatřím ale loupež cizí.

Myslím, co to asi vězí
Skrytého v tom pelechu? —
Medvěďátko v řídkém březí
Tvrdě spalo na mechu,
Kopím smrtedlná rána
Ode mne mu byla dána.

V krvi ležet kořist nechám,
Nebažím víc ulovit,
Broně k bříze připnout spěchám,
Myslím sobě pohovit;
Lovem celá ztrnácena
Posadím se unavena.

Nedosléchám dupot koní,
Oddechnouti chci si jen;
Hlava se mi k zemi skloní,
Překvapí mne líbý sen:
V tom se mi v tvář sype hlína —
Probudí se vaše Lína.

Vedle sebe břitké kopí,
Luk a šípy ležet mám;
Mrzutě se toho chopí
Ruka má, a chci zas k vám:
Sen mi zahnalo již zvíře,
Ryvši podemnou si v díře!

Že jsem v srdci pocítila
Zlost, chci bodnout v krtinu,
Abych kopím usmrtila
Hněvu toho příčinu, —
Ai tu šelma běží ke mně,
Dotýká se sotva země.

Dravá medvědice v lese
Bezpochyby slídila,
Nyní v tlamě kořist nese
Tomu, co jsem zhubila;
Ale jak plod v krvi zoží,
Zuřivě se na mne stoží.

Nastavím své břitké kopí
Proti zhubci lítému,
Hle! to šťastně v něm se topí —
Tlamou lije krev se mu,
Klesne — na zemi se vine —
A tak potvora ta zhyne!“

Stáli lovci pozorliví —
Když přestane mluviti,
Všecko se jen tomu diví,
Radost počne jeviti!
Že ji zvířátko kýv dálo,
Šťastně život zachovalo.

Potěšený otec ale
Oči k nebi obrátil,
A po chvíli zvolá malé:
„Že jsi mi dceř navrátil,
Bože! slib mě víže k tobě,
Jejž jsem vyřknul v smutné době.“

„Nyní viděti ho máte:
Vzdělat na tom místě dám,
Ať tu semnou vykonáte
Svou pobožnost, krásný chrám,
Zde se bude zhůru pnouti,
Krteň má to místo slouti!“

A z úst jednohlasně znělo:
„Krteň nazýváno buď!“
„Tu mé dítě zhynout mělo“ —
Zbislav dí — „zde člověk suď,
Ruka Páně že nás chrání,
Dává pomoc z nenadání!“ —

Rajská pělka.

V divotvorném dobrodružstva věku
Druhdy v krásném dolu kláštor stál;
Vpředu stínilo jej čtvero břeků,
Vzadu z šera dubů prohlídal.
Háj utěšený,
Pilně šetřený
Šedou svatyni kolem obroubil,
Kdež si mnohý mnich besídku vroubil.

V témže klášteře, jak kniha praví,
Mnich jakýsi světu odumřel,
Ač s patrnou ztrátou svého zdraví
Vždy pobožně na modlitbách bděl!
Těla trýzněním,
Stálým modlením
Jmeno *muže svatého* si dobyl,
Jímžto klášter víc než klénot zdobil.

Jednou ztráviv noc ve zbožném bdění,
Z jitra opět časně procitne;
Rudá okna sklá se v slunci mění,
Tmavá chýže zoří osvitne.
Z lože mnich skočí,
K oknu přikročí,
V tom na něho touha jakás přijde,
Že hned v zorné jitro ven si vyjde.

Al hle, divadlo to čarokrásné!
Jako v zlatě celý dóm se skví.
A slyš! — z blízka zvuky jemnohlasné
Pohnutlivě k uším mnicha zní.
Ptáček spanilý,
Oku přemilý,
Před brankou si drobná zrnka sbírá,
A svým hláskem mnichu srdce svírá!

Ten, pojat jsa řídkou krásou jeho,
Blíže v sladkém chvátá rozněti,
Ale ptáček seznav cíle svého,
Švižně v hájek blízký uletí.
Vábný, sladký zpěv
Jako rajský zpěv
Z čarovného hrdélka se line,
Že mnich všecek v slzách splyne.

A vždy sladší ptáčkovo je pění,
Cherubu se rovná jeho hlas,
A mnich zbožný v svatém vytržení
Necítí ni sebe — ani čas.
Dál a dále jde,
Kam ho píseň zve,
Jenž ho mocně k nebesům až táhne,
Že duch jeho svatou tužbou prahne.

Temně zní zpěv ptence nebeského,
Až pak jako v dáli zalítne,
A mnich zbožný ze sna líbezného
Protrhna se, sladce procitne.
„Ai, že pak to jen
Blažený byl sen!“
Vzdychne si, a z lesa hlubokého
Zpátky spěchá do kláštera svého.

Tam však přijda — všecko *jiné* najde:
Bílý dóm své věže k nebi pne,
A když spěchem k známé brance zajde,
Jiný klíčník otevřít mu jde;
Ale v úzkosti,
V matné spěšnosti
Svatým žehná znamením se kříže,
A pak rychle zaskočí za mříže.

Vážným nahoru jde krokem,
Kde hodinky bratři zpívají,
Jenž spatřivše jej, též rychlým skokem
V kouty bázlivě se skrývají;
Jen opat stojí,
Takto řeč strojí:
„Vážný duchu z temné brány hrobu!
Co ruší pokoj tvůj v tuto dobu?“

Načež stařec slovo přejme hlasně:
„Bratři! vás neb mne cos zmámilo!
Včera v hájek jsem si vyšel časně,
Kde však spaní se mne zmocnilo.
Den a noc tam spím;
Když se probudím,
Spěchem do svého zpět bytu vcházím, —
Leč tu všecko změněné nacházím.“

Tuť opat ho na jmeno se táže,
A když starec mu je zvěstuje,
Knihu pamětní přinésti káže,
Jenž o něm ta slova zjevuje:
Že to tři sta let,
Co se tentýž kmet
Léta Páně dvě stě tisícího
Divem ztratil z bytu klášterního.

Všickni sprasknou ruce v podivení,
An klesaje svatý zvolá kmet:
„Aj já slyšel rajské pělky pění,
A bratři, necítil *tři sta let!*“

Když byl pochován,
Ten mu nápis dán:
Ero spí zde, jenž u vytržení
Tři sta let poslouchal rajské pění.

Mládec z Hrušova.

„Ký to přes skalnaté stěny
Oděnců se valí roj?
Totě Zvikoš rozezlený —
Vše se rychle k boji stroj!

Na tě čeká komoň vraný,
Chop se meče, synu můj!
Zběř tu rozplaš na vše strany,
Stár je k bitvě otec tvůj.“

Takto k synu milenému
Vece starý Hrušovec,
Do pravice bujarému
Mládci tiskna práporec:
„Vezmi tento zlatotkaný
Prápor, pod nímž vážný děd
Na pohanské pomořany
Zmar a krutou zhoubu ved.“

„Mnohdykráte hrad můj ztéci
Smělí vrazi dychtili,
Prchli však, an barvoskvěcí
Prápor vláti zočili.
Chovej ho co zřetel v hlavě,
Svatým ti buď znamením,
Vrať se vítězně a zdravě,
Aneb klesni mrtev s ním.“

Z kmetových ust ledva zplyne
K synu tklivá tato řeč,
Již on prápor k srdci vine,
K boku pásá věrný meč;
Pancířem si prsa kryje,
V nichžto srdce plamenné
Pro milostnou Jutu bije,
Jarou láskou raněné.

Dívka želem očka klopí,
S tajným želem hledí nań,

Zbledlé tváře slzou kropí,
„Drahý, dí mu, život chraň!“
A pak zdobí prápor věncem,
Skvostný připíná mu háv;
Bolně volá za milencem:
„Vrať se šťasten, vrať se zdráv!“

Po dolinách příkrou stráni
Rozlétá se bitvy hluk,
V bouřlivém tu hlaholání
Vyřítí se sterý pluk.
V nich se mládců prápor chvěje,
Nesen v řady záhubu,
Slunce již naň záři leje,
Na krvavou obrubu.

Na věži pak v hradě stojí
Dívka, hledí v údolí,
Milenec tam v horkém boji
S nepřítelem zápolí;
Radostí v ní srdce plesá,
Když se prápor zhůru dme,
A když v seči k zemi klesá,
Lkajíc ruce k nebi pne.

Jako v strašném rozkacení
Kanec drtí smrčiny,
Tak i stírá v zápasení
Sbory jinoch hrdinný.
Ai, tu Zvikoš naň doráží,
Vztekle na hrdinu zří,
Rázem jej tne v pravé páží,
V němž se drahý prápor skví.

Prápor klesá; tu ho chytí
Mládec v silnou levici,
V nepřátelský sbor se řítí
Co lev hněvem soptící.
A jak vrchol na pahoří
Jedlovi se kolébá,
Prápor opět v zlaté zoři
Větrem hrdě plápolá.

Zvikošův tu zbrojnoš klamně
Na zad z pluku vyrazí,
Vítězovo levé rámě
Hrotem těžkým odrazí;
Vřelou krví mládec kropí
Roucha zlatou tkaninu,
Prápor v letu ústy chopí,
Střelmo pádí v dálinu.

Blíže hradu mrtev padne
Slibu věrný mládenec,
Ještě drží ústa chladné
Věnčený ten práporec.
Dívka z hradu vysokého
Letí střelená co laň,
Uzříc hocha ubledlého
Bledne též a — sklesne paň.

Teď tam na trávnaté pláni
Věkoletý stojí strom,
Kmeny vetché v řeku sklání,
Vrchol dávno zdrtil hrom;
Bašty hradu Hrušovského
Zmařilo již století,
Čin však mládce udatného
Chová Čech v své paměti.

Beneš Hermanóv.

Aj ty slunce, aj slunéčko!
ty-li jsi žalostivo?
čemu ty svietíš na ny,
na biedné ludi?
Kdě jest kněz? kdě lud náš branný?
K Otě daleko zajel!
kto ny vrahóm vytrže,
sirá vlastice!
Dlúhým tahem Němci tahú,
a jsú Němci Sasici,
ot Zhořelských dřevných hor
v naše krajiny.
Dajte, nebožátka! dajte
střiebro, zlato, zbožice;
paky vám vyžehajú
dvory, chyžice!
A všecko nám vyžehachu,
střiebro, zlato pobrachu,
hovědce otechnachu;
dále k troskám jdú.
Netužte, kmetie! netužte:
už vám travička vstává,
tako dlúho stúpaná
cuziem kopytem;
Víte věnce z polských květóv
svému vyprostiteliu!
Osenie sě zelená,
proměnie sě vsě.
Ruče sě (vsě) proměníše.
Ajta, Beneš Hermanóv
tamo lud v hromadu zve
protiv Sasikóm.

Shlučiechu sě kmetští ludé
v lese pod Hrubú Skalú,
vsiak za oružie jme cep
protivo vrahóm.
Beneš, Beneš v předu jede,
za niem ves lud dražlivý
pomstu, pomstu — volá — vším
Sasóm pleňúcím!

Ajta, hněvy uchváticha
krutostú obě straně,
vzbúřichu sě v utrobách
rozezlených muž,
rozohnichu zraky jejú
proti sobě strašivo;
vstanú kyje nad kyje,
kopie nad kopie.

Srazistě tu obě straně,
jakžby les v les sě valil;
jak blesk hroma po nebi,
tako blesk mečev.
Vzevzuče skřek hrozonosný
poplaši ves zvěř leský,
vsě nebeská letadla
až po třetí vrch.

Rozléhá sě po úvalech
ot skalnatých hor
tu ráz kyjev, tu mečev,
jak kot vetchých dřev.
Tako stasta obě straně
protiv sobě bez hnuťa
na zasazenú patú,
na pevnú lýtkú.
Obráti sě Beneš vzhóru,
kynu mečem na pravo:

tamo sě síla hrnu;
kynu na levo:
i v levo Lúříše síla;
otzad skalnatý lom,
i z loma na vsě kamenie
na Němce vrhú.
Ide pótka s chluma v rovnu:
i by Němcem úpěti,
i by Němcem prnúti
i pobitie jim.

Hody krále Václava I.

V komnatách královských se nádherný strojí kvas,
Tam zvučí bubnů třeskot i píšťal jasný hlas —
Syn krále Věnceslava svatební slaví den,
Jsa s dědičkou Rakouska, Gertrudou, zasnouben.

Ráznější bubnů rachot a trouby zvuk se stal,
An teď vyslanec polský před králem rokoval,
Kterak na stolec vlády národu polského
Oyczyzna *) zove syna mocnáře českého.

Jaká to hlučná radost, jaké to plesání
V oslavy nové záři, v milenčm kochání!
Hle, v oku krále svítí se slza blahosti,
Na lícech královice ruměnce milosti!

V komnatě zlatoskvoucí tak hosté hodují,
Oblaženi dnem slavným s vladařem stolují;
Po boku krále v šatu svatebním Vladislav,
S milosti plnou chotí, oděnou v zlatohlav.

---

*) Vlast polská.

Na levé krále straně, tam statný sedí pán,
Bok krále mu zajisté z příčiny vážné dán;
I polští tě pánové patří tu s obdivem
Na reka s *hvězdou zlatou*, již nese v pasu svém.

Ai, hlasy hlučné plesu teď náhle zmlkají,
Neb harfy líbé struny se tu ozývají;
O pilíř mramorový opřený harfeník
Na strunách oznamuje hrdinských zpěvů znik.

A slavný Václav nyní milostně pokynul,
A zpěvec národní tu strun rázněji se tknul;
On k slavnému prozpěvu po harfě prsty hnal,
A zvučně bohatýrskou tak píseň započal:

„Zvěstuju vám pověst voleslavnú
O velikých pótkách, lutých bojech;
Nastojte, i ves svój um zbierajte,
Nastojte, i nadivno vám sluchu!“

Do písně sladkozvuké se zpěvec zabírá,
A strunou bránu dějů kouzelných otvírá;
A z brány loudě činů minulých vidění,
Čaruje strasti, hrůzy a slávy zjevení.

On pěje, kterak Tatar, rozníceu pomstou, vstal,
A proudem krve lidské ku západu se hnal;
Jak se, co mraků hromných děsící, černý voj
Po dědinách křesťanských rozbouřil vrahů roj.

Tu píseň vypravuje, jak vzteklých vrahů skot
Rozkotal Kijov starý, prostranný Novgorod;
Jak marně Uhrů chrabrost zem drahou bájila,
Jak marně toky krve zem sirá vypila.

Nastojte! zlé Tatarstvo již Polsko dobylo,
Již, hle! se proudem krve až tam dobrodilo,
Kde nad krajinou milou Olomúc vévodí,
Tam stany divochové ukrutní rozdvojí.

Kde spása, kde obrana? — o strašné úpění!
Křesťanů teskné lkání — krvavé zemdlení —
Tak harfeník tu zpívá s kouzelnou trudností,
Až v každém dech se tají nesmírnou tesknosti.

Tak harfeník vylévá ze strun a prsou zpěv,
Jakby v zápasu smrti kanula tiše krev —
Až mnohý, bolem jatý, se zhůru pozdvihne,
Jen *rytíř s hvězdou zlatou* své oko k zemi pne.

Tu rokotají struny hlaholem vítězným,
A za strunami píseň se křídlem orlovým
Povznáší ku klenutí, na srdce dotírá,
Když plesem přeradostným tak zpěvec zavírá:

„Ajta! *Jaroslav* jak orel letě:
Tvrdú ocel na mohúcech prsech,
Pod ocelí chrabrost, udatenstvie,
Pod helmicú velebyster věhlas,
Jarota mu z žhavú zrakú pláše.“

„*Jaroslav*, ves ve krvi s ořem sbrocen,
Mečem Kublajevica zachváti,
Ot ramene šúrem kyčlu protče,
Takož spade bezduch mezi mrchy,
Zarachoce nad niem túlec s lukem.“

„Uleče sě ves Tatar lutých,
Odmetáše dřevce sěhodlúhé,
Palováše tu, kdo téci móže,

Tamo, otkad slunce časno vstává —
I by prosta Hana Tatar vrahóv!“

Tak dokonal, dozpíval svou píseň harfeník,
Tu kolkol radostného obdivu hlahol znik,
A v každém oku českém se hrdá leskne zář,
Jen *rytíř s hvězdou zlatou* sklopuje k zemi tvář.

Tu číši napěněnou pozdvihna Věnceslav,
Vyvolá jasným hlasem: „*Ať* žije *Jaroslav!*“
„„Ať žije zhoubce chána, náš slavný hrdina!““ —
Tak cinkotem pohárů hlaholí hostina.

A rytíř s hvězdou zlatou, *Jaroslav* vítěz vstal,
Se kloně, králi svému i hostům děkoval. —
A druhou číši zdvihne teď král napěněnou:
„I této písně zvuky ať velebeny jsou!“

„Dokud náš český národ, dokud náš český lev
Nezhyne, má i žíti v národu tento zpěv!“
Tu mezi zněním číší zazvučí kolkol hlas:
„Ať žije píseň slavná na věkověčný čas!“

Ludiše a Lubor.

Znamenajte staří, mladí
o pótkách i o sědání.
Bieše druhdy kněz Zálabský,
kněz slavný, bohatý, dobrý;
ten imieše dceř jedinu,
sobě i vsěm milú vele.
Ta dci na div sličná bieše:
těla urostlého krásně;

Srpoš v chladnu zemiu pade.
I oba jsta unavena,
oba z dráhy vystúpista.
Zevzně hlahol trub i kotlóv.
I káže kněz zemanóm svým:
kto chtie třetí na sedánie,
by Ludiše stanovila.
Kněžna na Lubora káže,
Lubor Bolemíra zývá.
Vsedasta oba na koně,
vzesta dřevce ostrú hrotú,
ruče v ohradu sě hnasta,
protiv sobě zaměřista,
srazista sě oščepoma:
Bolemír sě s koně koti,
ščít mu daleko zaletě;
otnesú jej chlapi z dráhy.
Zevzně hlahol trub i kotlóv.
Lubor na Ruboše zývá:
Ruboš ruče na kóň vzskoči,
prudko na Lubora žene;
Lubor kopie mečem přetě,
křepce v helm mu vrazi ránu;
Ruboš vazem s koně spade;
otnesú jej chlapi z dráhy.
Zevzně hlahol trub i kotlóv.
Lubor na zemany zývá:
Kto sě chtějú se mnú biti,
těm v ohradu sémo jeti!
I by hovor mezi pány;
Lubor na ohradě ždáše.
Vytče Zdeslav dlúhé dřevce,
i na dřevci turí hlava;
vzskoči na oř jarobujný,
hrdivými slovy vece:

Praděd (mój) zbi diva tura,
otčík zahna Němcev sbory:
zkusi Lubor chrabrost moju!
I tu protiv sobě hnasta,
hlavama v sebe vrazista,
aj oba s koniu spadesta;
ruče zdě meče dobysta,
opěšalá zápasista,
křepce mečema máchasta,
kol sě rozléhachu rázy.
Lubor sě k němu přiboči,
mečem kruto v helm mu seče,
helm sě rozskoči v dva kusy;
mečem v meč uderi ránu,
i meč vzletě za ohradu:
Zdeslav sě na zemiu vrže.
Zevzně hlahol trub i kotlóv.
Oklúči Lubora panstvo,
i vede jej přede kněze,
před knieni i před Ludišu:
Ludiše mu věnec stavi,
věnec z dubového listie.
Zevzně hlahol trub i kotlóv.

Přemysl Otakar Velký.

Mám tě vítat s plesem čili v hoři,
Králi králů staré Čechie?
Letem orla, v slavobleskné zoři
Horuje nad vlastí jmeno tvé!
Králi, jemuž s nebeského kruhu
Zjevil se ve štítu jasný lev,
Jenž's nad vlastí klenul slávy duhu:
Má tě vítat žel neb slavozpěv?

Králi, jenž si říše dálných zemí
V jednu svázal širovládnou říš,
Jenž si spoutal moří dvojích lemy,
Nad severní vlnou zdvihl kříž —
Běda! že jsi srdce svého lidu
Sobě k srdci poutat obmeškal;
Tím se základ zbořil tvého klidu —
Anděl tvůj nad tebou zaplakal!

Zaplakal tu anděl české slávy,
Srdce krev když vylil Čechů pán;
Tenkrát, běda! toky živné šťávy
Proudily se z vlasti strašných ran;
Ztroskotáno, rek co chrabrý spojil,
Ušlapáno slaté osení —
Udušeno, duch co jasný kojil,
Nebylo než — krve znamení!

Krve znamení a jmeno reka,
Jejž Evropy letopisy ctí! —
Dokud šumí českých hvozdů řeka,
Dokud Sněžka k nebes mrakům činí:
Dokud svítit budou jarým bleskem
Otakara slávy pletence,
Najde zvuk ten ohlas v srdci českém,
Najde slzu v oku vlastence! —

Valdštejnové.

V temné, dávnověké minulosti
V půlnoc na pomořské rozlehlosti
Bydlel kristospurný pronárod.
Bouřil vůkol v kraje žhoubou meče,

Metal ohně, tropil hrůz a škod,
Jeho rozkoš: loupež, krvoseče,
Neznal Krista, nechtěl poznávati,
Neznal zákon: bratra milovati!

K válce na Prušany loupeživé,
Na pohany Krista zapíravé
Velel Čechům král náš Otakar.
Srazily se vlasti v silné pluky:
„Vítězství lvu, Prusům zmar!“
Tako hromné zněly z pluků zvuky,
A před králem práporců hned vlálo,
Statných reků vůkol krále stálo.

V širém, rovném poli pod oblaky
Mezi sraženého vojska mraky
Strměl prápor, lev si s větrem hrál.
Tu před stany krásně rozpiatými
Seděl na přeskvoucím trůnu král,
V prostřed mezi reky železnými;
A nad reky v šíří vůkol něho
Rozžaly se v radost oči jeho.

Ai, tam v dáli třpytot lučinami;
Jako lesklá řeka krajinami
Plynul oželezněn jezdců pluk;
Řadou na tisíc jich přijíždělo;
Utich u veškerém vojště hluk.
V předu skvostných čtyrydvacet jelo,
A jim vážný starec bral se v čele,
Jeho oudy silné, vlasy bělé.

Bujné koně s jezdci jenom hráli,
Jezdci na nich pevně jako skály;
Před krále se postavili v řad.
Všickni v silném ocelovém stroji,

Každý krásný rytíř, statný, mlad.
Rek i kůň a všecko prahlo k boji,
Každý svého hřebce spínavého
Pod sebou měl v moc svou sevřeného.

Sestoup starec s svého bujna oře,
Takto vece králi se pokoře:
„Slavný králi, přijmiž od mne vděk,
Hle mých čtyr a dvacatero synů,
Každý staten, zmužný, silný rek; —
V boj je vedi, v pohanů krajinu;
V nejkrutším tam seče, kolby víru
Kristovu ať bojujou pro víru.“

Zhlížel na ně král tu v obdivení,
Od všech divy, od všech na ně zření.
„Vlasti krásný, neslýchaný dar!
Takých synů dvě — hle! dvanáctera,
Šťastný otče!“ zvolal Otakar —
„A ty vede v bitvu Krista věra!
Vlast, jíž může otec tolik dáti,
Vlast ta nesmí nepřátel se báti!“

Tu vstal, kázal prápor zatočiti;
Sbor se jal hned cestu nastoupiti.
Zněl zvuk: „Čechům sláva! Prusům zmar!“
A kde v Prusích pod lvem bojováno,
Rozkaz kde jim dával Otakar,
Všude slávy Čechům dobýváno.
A tak všickni statní Valdštejnové
Přišli z boje otci vítězové.

Pánové čeští.

Ty slunce naše české! tvá svatověká tvář
Nezhlídla nikdy v Čechách tak slavných kovů zář,
Jakouž královským slovem rozsvítil Otakar,
By věnoval své vlasti oslavy nový dar.

Po paloucích, až tam, kde dalekomodrý lem
Nejistou mlhou dělí oblohy kruh a zem,
Se četné stanů řady v bělosti sněžné pnou,
Tam vůkol nesčíslné se voje rozlehnou.

Pukléře, hávy, lebky se bleskem slunce skví,
Tam oštěpů a mečů přehusté lesy tkví;
Nad oštěpy a meči v nádherné jasnosti
Znášejí se prápory k nebeské modrosti.

Rozmanitě se míhá oděnců cizích kroj,
Jež vůle Přemyslova vyzvala v jeden voj;
Tam rakouský a slezký i Moravanů sbor,
Tu Lužáci a pluky ze Štyrska tmavých hor.

Od rénských vinohradů biskupské setniny
Tam řadí se za lidstvem písečné krajiny,
Zde Durynkové, tamo válečných Sasů lid
Rozmanitě vypíná nádherných helmů kyt.

V průčelí voje skví se královský Čechů rek,
Jejž hlučně pozdravuje křižáků valných jek;
A vůkol Otakara se hemží vůdců sbor:
Biskupové, vládyky, též Oto z Branibor.

Teď cválá král k pravému okřídlí táboru,
Nad nímž se lev vynáší v červeném práporu;
Jej výzvukem radosti vítají Čechové:
„Vítám tě,“ král zaplesá, „můj slávoskvoucí lve!“

A jak když vůkol luny se hvězdy rozblesknou,
Tak vůkol lva korouhve se pánů českých pnou;
Tam Kolovratů kolo, tam zlatá růže tkví,
A tu se Šternberků přeslavná hvězda skví.

Tam znaky pánů z Vrâby, Mladoty, Malovců,
Z Nemyšle, Pětipeských, rytířů Radkovců;
Tu prápor Michalovských, panošů z Kalenic,
Též i Vančurů žerdě a pánů z Strakonic.

A na komoni hrdém projíždí dál a dál
Průřadí bohatýrů s přejasným okem král —
Tu tvář se jeho zardí — na žerď upírá zrak,
V němž pánů se Černínů zjevuje slavný znak.

Blíž něho pluky svými roztáhli valný řad
Pan Seberk rytíř statný a Bůvoj z Poděbrad;
I z Oseku a z Dubé tu zříti hrdiny,
Též Oldřicha z Hradce v čele své družiny.

A tam pan Hynek stojí, z Valdštejna slavný kmet,
A vůkol erbu jeho jinochů krásných květ;
Tu král na pány české, jimž města odejmul,
Zalité slzou oko s úžasem blahým pnul;

A ku pánu Hynkovi se blíží Otakar:
„Mé díky za ten slavný jinochů jarých dar!
Však rci, odkud pod znakem slavného práporu
Vyzval si těch panošů do kříže táboru?“

„Můj králi veleslavný!“ pán starý Hynek dí,
„Dvůr chudoby již více panošů nehostí —
Těch čtyrmecítma junů, jenž vůkol mne se pnou,
To, pane, krev má vlastní — synové moji jsou!“

„Nechť si odejmul statky, dopřej nám slávy jen,
By i v chudobě skvěl se Valdštejnů starý kmen;
Neb mečem vydobývat si slávy ratolest,
To, milý králi, velí — českého pána čest.“

Tu líce krále polil červené záře pal;
Komoně bodna svého, vyletí v divý cvál —
„Hoi, zhůru voje!“ volá, rozšvihna meče blesk;
Tu bubny zarachotí a trub zazvučí třesk.

Čechové u moře baltického.

Již kvetou růže z mráčků líbých zoře,
Jež východ klade jitru na oltář,
A z hladiny vln baltického moře
Již oko světa zdvihá svatou zář;
Zrcadlo vln přijímá teď v pokoře
Do lůna svého slunce blahou tvář —
V modrosti jasné zlatý blesk se koupá,
Větérek tichý jen vlnami houpá.

S tichostí světí moře na pokraji
Velebné koule v nebe stoupení;
To zvěstujíce, vlny pospíchají
Ku břehům, kde co sníh se rozpění.
Již blesky jitra na pahorku hrají,
Jenž tu povolně nad pomořím ční;
Nad vlnami a lesy ticho pluje,
Jen ranní ptáče slunce oznamuje.

Tu náhle zavzní ryk a rohů hluky,
Tu zarachotí bubnů divý třesk:
Ke chlumu vyjíždějí četné pluky,
Sluneční prchá ode štítů blesk;

A třikrát rozbouřivše chrabré zvuky
Vítají plesem moře slavný lesk. —
A ticho opět panuje nad strání,
Skřivánek jen písenku svou vyzvání.

V obdivu kvapném statní rytířové
Na vrchu zastavili ořů skok;
Tam cizích krajů váleční synové
Obzírají rozlehlý moře tok;
Oslavy se jim vyjevili snové,
Jim v lících rdí se hrdé slzy mok —
V korouhve *české* morské větry dují,
Lva slavošumné vlny pozdravují.

Hle ten, jenž vedl voj v severní seče,
Teď vroucně k zemi na kolena kles',
A vůkol hávy, štítové a meče
Klekajících zařinčí v luh i les;
Tu pluk surových bojovníků kleče
K jasnému nebi vřelé díky vznes',
A zpěv, jenž v milované vlasti znívá,
Nad vlnou morskou sbor pobožně zpívá:

„Svatý Václave, vévodo české země!"
Tak v dálky morské zpěv ten zazvučel,
Pod železem budící city jemné,
Milenou vlast všem srdcím připomněl;
A hle, když žehnal zpěv předrahé plémě,
O blaženost budoucích vnuků pěl:
Tu níže hlavy k zemi se sklonily,
A slzy hojné z očí se ronily.

Dokonán zpěv — a vůkol Čechů krále
Se rozestoupí reků valný řad —
Tu Otakar, vyzdvihna k nebi hrále,
Je v horu bod, oslavy duchem jat.

„Hle!“ zvolá, „na pomorské této skále
Má město stát, a nad ním králův hrad:
Ten ať budoucím časům známost dává,
Kam Čechy nesla mužnost — víra — sláva!“

Pole moravské.

Ach ty pole, pole ty moravské!
Hřbitove královské velebnosti!
Role skropené rekovskou krví!
Lože šíré věrných Čechů kostí!
Již tě opustila bitva hlučná,
Půda tvá teď kolébkou se stala,
V niž Morana, sestra seče, tiše
Oběti krvavé vkolébala!

Kolébá, ach! Morana oběti,
Vlna Moravy jim píseň pěje,
V píseň spánku hroznou tu a onde
Vzdychání umírajících chvěje.
V poli strašném pahorek se zdvíhá,
S něhož dolů krev potokem teče;
Pahorek vyvýšen z těl rytířů,
Jejichž pěsti ještě tisknou meče.

Česká stráž to pána nešťastného,
Jenž pro vlast a krále krev vylila,
Přísahu věrnosti svatosvatě
Zápasem smrtícím potvrdila.
Hle, a štíty věrné na zem klesly
Po boku rytířské mrtvé stráže;
Takto věští slavných erbů znaky,
Když na jmena mrtvol se kdo táže:

„Hle, tu leží *Lichtenburg* a *Valdštejn*,
Jindřich Berka. *Šternberk* udatný,
Smilo Černín. *Veitmil*, *Dohnín*, *Chaustník*,
Vratislav a pán *Vančura* statný.“
Věrná stráž, koruno českých reků!
Kam odvlekli Otakara tvého? —
Tam za Dunaj do dalekých hradů
Odnesli ti krále krvavého!

Krále zráda pekla zavraždila,
Zráda zpupných země cizé synů;
Trpět nechtící přísného soudce,
Vraždou mstili vlastní hanby vinu. —
Vlast ve mdlobách smrtelných krvácí,
Krále mrtvol v klatbě cizí leží,
Ach! a těla hajitelů vlasti
Na bojišti krvavém se věží.

Jen když půlnoc žezlem tajné hrůzy
Rozevírá hrobů tiché návy,
Tu na poli širém tom moravském
Zdvíhají se rezem žrané havy;
A nad hávy lebky sněhobílé,
Na umrlčích lebkách přílby černé:
Tak do noci pnou se rytířové,
Podepřeni o štíty své věrné.

Teď po navách pole tiše kráčí,
Kosti drahé královské hledají;
Pak k severu obrátivše hledy,
V bolném úpění na zem klekají.
Jak když vítr lupením jeseně
Tmavým hvozdem hrůzoteskně šumí,
Tak zakvílí do půlnoci černé
Českých bojovníků hrobní dumy:

„Neopouštěj, hvězdo Přemyslovců,
Oblohu milené české země —
Žehnej láskou k vlasti — k řeči — králi
Vnuků podlých zaslepené plémě! —
Běda, běda! ruka vlastních vnuků
Paměť slávy naší tam rozrývá —
Slávy ozvěna jen v rumech hrobů
Pláčem tajným bolně se ozývá.“

„Což té krve bohatýrské proudy,
Které půda moravská jest pila, —
Což ta svatá k vlasti láska naše
Památky si vnuků nedobyla? —
Synové! neboťte slávu otcův,
Udělte nám vděčně požehnání,
By náš prach v pokoji odpočíval,
Až k věčnému s vámi se shledání!“

Hroby Přemyslovců.

Sláva duchům jasných bohatýrů!
Sláva budiž našim obranám!
Našim hajitelům práva, míru!
Národ český budiž jejich chrám!
Na památník hrobu českou lyru
Třesoucí se rukou ukládám,
By v posvátný popel chvěla jemně:
„Sláva tobě, Přemyslovo plémě!“

Vlasti má! kde knížat, kde svých králů
Rakve hostíš s drahým popelem? —
Na vítkovskou povystoupni skálu,
Najdeš hroby v stanu velebném;

Tam, co slzy v svěceném křišťálu,
Chová chrám prach drahý v klíně svém;
Kobka svatá věrně tam ukrývá,
Co z minulé slávy Čechům zbývá.

Klekni, Čechu, v trudném rozjímání
V pantheónu králů velebných;
Mramor tu památku drahou chrání
Velitelů dávných dědů tvých.
Jakby v klidném zesnuli dřímání,
Leží sochy reků kamenných;
Jakby tam, po boku těžké meče,
Odpočívali od pracné seče.

Břetislav tam s *Jitkou* odpočívá,
Již achillský meč vybojoval;
Kámen druhý *Spitihněva* skrývá,
Jenž se štítem utlačených stal.
Čas nynější oba věrně vzývá,
Minulý jim květy lásky stlal.
Díky otče, díky synu tobě!
Blahoslaven spravedlivý v hrobě!

Nádoba tam ducha přejasného
Rozpadla se před věky již v prach:
Břetislava hrobka to cnostného,
Jejž utrátil vršovecký vrah. —
Blíže rakev bratra nešťastného,
Kteréhož pohánět hněv a strach
K luhům polským, k skále rejnských břehů,
Až v Karpatech došel meze běhu.

Vítejte mi, sochy v hávu českém!
Sloupy slávy, velcí králové!
Děd ověnčil trůn královským leskem,
Vnuk rozjasnil jmeno vlasti své

Zemí, mořem, dalekým nebeskem —
Vítejte mi, *Otakarové*! —
Čechu! jest-li věrná slza tobě,
Roň ji tajně na druhého hrobě!

Svatyně tam národu milého,
Z níž kamenů drahých skví se zář —
Tamo popel *knížete svatého*
Ruka víry kladla na oltář:
By se před ním lidu veškerého
Vyjasnila trudobledá tvář —
By tam žel a bolest české plémě
Žalovalo vévodovi země.

Hledám kámen, pod nějž tělo *Jitky*
Milované láska vložila,
Jenž dobrému Věnceslavu kvítky
Blaženosti v život uvila;
Bědovaly českých luhů dítky,
Když je krásná máť opustila.
Dceři sličná Rudolfa jasného!
Kdož památník zbořil hrobu tvého?

Jako kmet z velebných, dávných časů,
Chrám se druhý tamo k nebi pne;
Stáří věků maje za okrasu,
Chová zbytky vlasti milené:
Hostí *Ludmilu*, světici, spásu,
Vratislava kosti rekovné;
Boleslav tam věrný odpočívá,
Bořivoje česká vlast tam vzývá. — —

Svaté pozdravení, tiché hroby!
Sláva věčná, Přemyslovci, vám! —
Stínové velební krásné doby!
Opatrujte národnosti chrám:

Chvějte vnukům do duše útroby —
Toť s bolestným srdcem zavzdychám. —
Chvějte jim do duše cit hrdosti,
By nehanobili matky kosti!

Kosti matky — ach! ta slavná máti
Pod nevděkem synů krvácí!
Odrodilý vnuk ji nechce znáti,
Hovor matčin v posměch obrací!
Drápem pekla čest národní rváti
Nehrozí se hnusní bidáci!
Neznajíce řeči slast a slávu,
Klopotají v škůdců hlučném davu! —

Vnuku, jak se můžeš honositi
Velebností předků slovútných?
Jak na hrady, sloupy, rakve rýti
Znaků, českým mečem dobytých?
An ti českým slovem pozdraviti
V onom světě nelze dědů svých;
Slovem otcův nikdy ti neznělo,
Co slavného rodem tvým se dělo! — —

Duchové královských vyvolenců!
Opatrujte řeč a národnost;
Žehnejte sbor velebných vlastenců,
V národu rozpalte horlivost:
By ve stínu vašich slávověnců
Pěstoval bývalých předků cnost —
By, ozdoben národní hrdostí,
Zaryl prápor lva do skal věčnosti!

Vjezd do Prahy.

Ve Spíře, městě císařském,
Jest svatba vykonána,
Eliška v plesu radostném
Jest blahou choti Jana.
A otec Jindřich Římský král
Svým dětem požehnání dal,
By v lásce, míru, zdravě
Nad Čechy vládli v slávě.

A skvostné, četné komonstvo
Se na cestu vydalo,
K nim statné říše rytířstvo
Se nádherně přidalo;
A s nimi věrní Čechové,
Měšťané, sluzi, pánové
Se s novým králem sjeli,
Jej k Praze provázeli.

Když přitáh k Pražským branám Jan,
Jsou brány uzavřené;
Neb zpupný Jindřich z Korutan
Je drží obsazené.
A cizí kníže Míšenské
S ním valné vojsko německé
Mu města Prahy brání,
A korunu mu chrání.

Své vojsko rozpoloží Jan
Kol města nevěrného;
Jsa hotov dobyt — v ruce zbraň —
Co právem jesti jeho.

A již se chystá k outoku,
Statní mu Češi po boku;
Pak běda vrahům v Praze,
Ti zaplatí to draze.

Den zašel, sklesla temná noc
Na město ustrašené,
Pojala vojsko spaní moc
Před městem rozložené.
Jen kolem stráž sem tam chodí,
A bystře hledí, bystře bdí,
Zda nikde lestná zrada
Se vojsku neukládá.

Však hle! tu postava se sem
Od městské brány blíží,
Ve kněžském šatu velebném,
Šíj stáří již ji tíží.
Jak směle kráčí v králův stan,
Kde ještě sedí bděje Jan. —
Než vjít mu bráníc stráže:
„Kdo to?“ se hřmotně táže.

Neodpovídá jemu kmet,
Jen prst svůj vzhůru zdvíhne,
I složí zbraní vojín hned,
Jak skvostný prsten zhlídne,
Jejž kmet na prstě svém chová,
Neb jeho význam dobře zná:
Jest vůle krále Jana
V něm na jevo to dána.

I pobyl v stanu dlouho kmet
Až ku bílému ránu;
Než jaké řeči s Janem ved,
To známo jenom stánu:

A za svítání odešel
Tak tajně jako byl přišel,
A s úctou vojsko k městu
Mu udělalo cestu.

Když vzešel nový, jasný den,
Voj v táboru se zvedá,
Válečným ohněm hoří jen
A víc se držet nedá.
Však, co to medle znamená,
Že král se k outoku nemá,
I jsa v stanu svém bez činu,
Neslyší hlas vojínů.

A když přichází poledne,
Tu Jan ke zbrani sáhne,
On káže — vojsko sebou hne,
A — pryč od města táhne.
I plesá Jindřich z Korutan,
Že přemožen sok jeho Jan,
Že zůstala mu Praha
A s ní koruna drahá.

Již zas vzduch noční zavívá,
Tma na mdlou zem se sklání,
A klidná Praha prodlívá
Ve sladkém, tichém spaní.
Ha slyš — když půlnoc odbije
U Tejnské Panny Marie,
Jak noci jemné snění
Líbezné zvonku znění.

Po chvíli tichne jeho hlas,
A opět se ozývá,
A opět tichne — zvoní zas,
Což mrtvé to vyzývá?

A hle, tu branní mužové
Jak půlnoční to duchové
Se zdlouha cestou sterou
Ku městské bráně berou.

Tu slyšet v městě hřmot a hluk,
A ránu stíhá rána,
Než dozní s věže zvonku zvuk,
Jest otevřena brána,
A do ní vjíždí s vojskem Jan
Od Pražanů jsa uvítán,
A „Pokoj!“ vyvolává,
„Ať pokoj, pokoj stává!“

Tu Berengar, velebný kmet,
Jej uctivě přijímá.
I sesednuv Jan s koně hned
Stařence obejímá.
A rytíři a pánové,
A měšťané a manové
Se pokořujou Janu
Co zvolenému pánu.

A zpupný Jindřich z Korutan
Ubíhá vyděšený,
Náramným lekem, strachem hnán,
Od svých jsa opuštěný.
A za krále jest vyvolán
S Eliškou Lucemburský Jan.
„Elišce, Janu sláva!“
Lid v plesu vyvolává.

Pražské sekery.

Jako duchy do půlnoční páry
Pozdvihujou bílé hrobní tváře,
Tak se věže Prahy rouchem sněhu
Vypínají do měsíční záře.
Před hradbami černé pluky stojí,
Nad pluky se lesknou jasné meče;
Kolem ticho, jež jen rachot ruší
Koňů, čenichajících již seče. —

Duch jak bledý do hrobu se kloní,
První větřík rána když zachvěje:
Tak hle! měsíc za vrcholky temné
Do západní rakve tiše spěje.
Východ září krvavou se kropí,
Hvězdy, leknouce se blesků, hasnou;
Se věže tu Prahy staroslavné
Zvon zabouří ranou širohlasnou.

Ai, a rána zvonu rozjařila
Jiskru života v tom černém zboru —
Štíty břinčí, oři zadupají,
Hlasy šumí náhlého hovoru.
Opět ticho — jako sochy černé,
Před branou tam na planině bílé
Stojí oděncové; vichr věstí
Jitra příchod, křovinami kvíle.

Opět tichou prostoru zaděsí
S věže Marie Panny zvučná rána;
Meče chřestí — spínají se koně,
Oděnci se řadí kolem pána.

V středu zboru na komoni bílém
Jinoch, v hávu stříbrném se skvící,
Mečem bleskne ku hradčanské báni,
V první září východní se rdící.

Po třetí teď zvonu hlasy bouří,
Zvuk to jasný radostného zvání:
Slyš, tu v Praze ryk a lomoz hlučný,
Kovů třesk a děsící tepání.
Teď se brána v stežejích otřásá,
Tesána jsouc hřmící seker ranou:
Již se boří, již do rumu klesá —
V město zbor se valí volnou branou.

Hle! an slunce nad východem plane,
Leskem rozsívajíc nebes slávu,
Tu do Prahy královské i vjíždí
Jinoch statný v stříbroleseklém hávu.
První pozdravení krále vítá
Měšťany, jenž hromoráznou pěstí
Bránu rozrazivše, dráhu k vládě
Králi Janu počali sou klesť ti.

Řítějí se Korutana pluky
V zbory mužů bujně jásajících;
Korutany, cihle! třesk zarazí
Bradatic jim v lebky tepajících;
Teď i s kopím založeným pádí
Jana rytíři do luzy roje —
Roj ten hbitě přes Vltavu chvátá,
Hrotů se a seker pražských boje.

Pan Plichta z Žerotína.

„Slzičku si z oka utři,
Přestaň, přestaň bědovati,
Sic ti o Vilému dobrém
Nebudu víc povídati.“

Tak dí Ctibor, an miláčku
Rmutnou zprávu dopověděl;
Bezděky sám okem vlhkým
Na slzící dítě hleděl.

„Za to, Věnceslávku, tobě
Chci teď něco vypravovat,
Což si na budoucí časy
Hleděj věrně pamatovat.“

S tváří růžových tu dítě
Hbité slzu si utírá,
Chopíc ruku rytířovu,
Dychtivě mu v oči zírá.

Starý Ctibor jsme se mluvit:
„V Mühldorfské to bitvě bylo,
Když se vojsko české k voji
Bavorskému připojilo.“

„Den jsme Václava svatého
Vyzváněli do té seče;
Zvony byly přílby Němců,
Srdce zvonů naše meče.“

„Nad námi pak korouhev se
Vojvody českého chvěla,
Svatováclavská když píseň
Slavně z prsou našich zněla.“

„Zpěv ten, chrabrým duchem otcův
Již před věky požehnaný,
Věrným vnukům hlaholem svým
Otvírá vždy slávy brány.“

„Tehdáž král, tvůj otec statný,
Známým kladivem svým bouřil,
Tak že jiskry z něho dštily,
Pod králem se komoň kouřil.“ —

„S námi bylo na sto helmů
Z Moravy v tom lítém boji:
Nebo tam, kde sláva kyne,
Moravané s Čechy stojí.“

„Hoi, tu z moravských těch pluků
Slavný Plichta bujně skoče,
Za mnou! hlásá, kolem přilby
Mečem sokodlouhým toče.“

„Za ním přátelé se ženou!
Nežli jej však dostihnuli,
Německého vojska zbory
Pana Plichtu zahrnuly.“

„Tuhý boj to; neb Rakouští
Statně sobě počínali —
Marně naše silné dřevce
Do zdi puklířů se hnaly.“

„Eihle tu ze zadu na zeď
Rány meče zarachotí —
Zeď se třese a s pavezou
Muž se v krvi na zem kotí.“

„Za ním Plichta se objeví,
V levo, pravo mečem zvoně,
Ku výskoku odvážnému
Řičícího bodá koně;“

„K nám doskočí — již se opět
Obrátí, a ostře míře,
Ozbrojenou koně hlavou
Vrazí v nepřátel pancíře.“

„Pozdvihá rek bujarý hlas
Staromoravského plesu,
Boře se tam hloub a hloubě
Do hustého sudlic lesu.“

„A my za ním s naším králem
V les ten hustý jsme se hnuli,
Mnohý klesnul — dřevce lesa
Krví naší zablesknuly.“

„Helmu kyt tam pana Plichty
Plyne na vlnách těch kopí —
Kloní se teď níž a níže,
Běda! ve vlnách se topí.“

„Naše pomsta nepřátele
Na vše strany hbitě hází,
Neb na Plichtu rachotějí
Kladiv četných smrtné rázy.

„Nežli však až k němu cesta
Krvavá se proklestila,
Prsa slavná pana Plichty
Kladiva již rozdrtila.“

„Mstili jsme jej, kladli mrtvých
Na tisíce v širém kruhu,
Mstíce porážku též dávnou
Na moravském onom luhu.“ —

Starý Ctibor zabere se
Do trudného přemýšlení,
Zapomena na pachole,
Mluví v tesklivém upění:

„Jakých výhod cizí bitvy
Zemi české věnovaly?
Mrzkých darů — krev a ztrátu;
Cizinci si slávu vzali!“

„Kdyby stýkala krev česká,
Co se pro cizince lila,
Vlast by celou, jako výspu,
Tokem hrozným ohradila.“

„A z těch mohyl, vyvěžených
Krvavými Čechů těly,
Jistě by se ještě jednou
Celé Čechy vystavěly!“

Slepého krále smrť.

Bojovný král Čechův Jan seděl ve stanu svém,
Kol něho čeští páni v rouše ocelovém.
Slyšeltě král z podálí zbraní ohromný třesk,
Slyšel mečův setkání, nezíral však jejich blesk.

Uchem poslouchal bystrým, divý jak bouří boj,
Nepřítel vítězí-li, či statných Čechův voj?
I zatruchlil nemálo slepý kmet v srdci svém,
Že jemu též nedáno klesnouť na loži ctném.

Ha, tuť v uších mu zazní divý nepřátel ples,
Dupotem se ozývá planina, stráň i les,
A veždy blíž a blíže valí se rázná seč; —
Tuť král vzchopiv se, váží v ruce svůj pádný meč.

A každý, kdož u krále, pobízí k prchnutí,
An se všech stran nemylné hrozí zahynutí.
A však jakýmto hněvem královská tvář se rdí?
I táže se: „Kdo jsou ti, jenž takto mi radí?“

„Potomstvo má-liž říci: Hle, statný Čechův král,
Pověstný rek to druhdy, jsa stár umříť se bál?
Kdo z vás volí padnouti společně s pánem svým,
Nuž, svažte poutem pevným své koně s hřebcem mým.“

Poslušni krále svého rytíři vše plní,
A tam vedou slepého, kde bitva se vlní.
Tisícové tu klesnou pod mečem královým,
I klesne kmet slepý též — a čeští páni s ním.

Oda na Karla, otce vlasti.

Na listech jak květných popisuje
Divy slunce vděčná příroda,
Skvělým dějů listem zvelebuje
Česká vlast tak otce národa!

Karle! doby tvého panování
Českou korunu osvěcujou
Jako zář svatého požehnání,
Anjelé v níž na zem vstupujou;

Ano, ty jsi věrný národ český
Sluncem milosti své oslavil,
An tvůj otec plamennými blesky
Jmeno Čechů v desky dějů vryl.

Hrom nechť světem širým rozezvání
Blesků slávu děsným rachotem;
Kouzlo slunce v tichounkém usmání
Zdobí kvítím milovanou zem.

Tak, o králi, blahém u pokoji
Památky jsi po své vlasti sil;
Jmenovat je? — Onyť pevně stojí,
Na věky by Čech tě velebil!

Jako plavci, plynoucímu tiše
Blankytovou řeky hladinou,
S břehu kynou květných luhů říše,
V nichž se jasné letohrádky pnou,

Vinohrady, háje na pahorku,
Na skále tu vyvěžený hrad,
Vížka červená tam v tmavém borku,
Opět město, skvostných chrámů sklad:

Čtoucímu tak krále Karla děje
Zjevujou se ladné obrazy,
Ježto vděčnost v české srdce reje,
Otcovské co lásky důkazy.

V řece prchající neustále
Na věky se leskne rajský břeh:
Čechům tak i slávu Karla krále
Věrně chová času věčný běh!

Slavný králi, otče naší vlasti!
Českou vděčnost světu osvědčuj;
Zvěstuj králům, kterak v každé strasti
Mužnou věrnost chová národ tvůj;

By též oni, nám důvěřujíce,
Rukou Karlovou nás žehnali,
Na slovanské, věrné, vděčné líce
Okem tvým otcovským zírali.

Vypravuj jim slovy velebnými,
Co již Češi krve prolili,
Kterak tebe, Karle, těly svými
U Kresy a v Pise hájili.

Kresy — Pisu — stokrát opětoval
Osud Čechům, cedě rekú krev;
Na tisíce synů obětoval
Králům svým krvácející lev!

Krev však Bohem svěřeného lidu
Ty jsi v bitvách marných neprolil,
Tobě, klenoucímu duha klidu,
Jasný rozum ostrým mečem byl!

Zhasly časy otrocké podlosti,
Vládu hrůzy obdivující,
Vládu, světem vlastních dětí kosti,
Co Medea, rozsívající!

Po století pátém počíná se
Hýbat svět tvou klidnou kolejí:
Pevnit pokoj lépe vládcům zdá se,
Nežli kráčet krve šlápějí.

A snad, když v budoucím věku světa
Silný duch meč počne lámati,
Šťastnější ta Evropy osvěta
Karla jmeno bude vzývati!

Čech teď velebí jen skutky tvoje,
Čech jen cenu ducha tvého zná,
V srdci lásku národů všech spoje,
Slzou díků na tě zpomíná.

Cizinci však tvému lají jmenu;
Jaký blud je v bídné zášti hnal? —
Žes, co otec, slovanskému kmenu
Lásky víc, než cizím věnoval!

Nechť tvou slávou ve tmách pohrdáno!
Ve vlasti ty světla panuješ;
Na zemi co lžemi porouchánо,
Štítem pravdy tam opatruješ.

Slované, jenž pili Labe, Sálu,
Šíré pomoří jenž zdobili,
Žalujou, jak hordy cizích králů
Oudy, srdce, čest jim zlomily!

Ty je těšíš, duchu smilování:
„Noci plod jest smrti obětí;
Umře pozemské též utrhání —
Plémě drahé, Pán tě osvětí!“

Osvětí On svatou, jasnou září
Památku těch bratrů našich, tvých,
S tebou, Karle! tam před božskou tváří
V rouchu nevinnosti klečících,

Modlících se: „Vinníkům, o Pane,
Odpusť našim — odpouštíme jim!
Duch jen lásky bratrské ať vane
Nad národem naším slovanským!“

Mandát královský.

„Jíro, chop se hbitě péra,
Budeš mandát obcím psát;
Pečetí až potvrdí se,
Budu klidně, bohdá, spát!“
‚Vaše Milost odpočiň si,
Nerač příliš pospíchat;
Pot se s tváře tvojí roní,
Bláto hyzdí tvář a šat.‘
„Věru Jíro, tuhý den to!
V potu dnes sem pracoval:

Na vinici nad Smíchovem
Sám sem kopati se jal.
Do noci jsem nádeničil,
A to za tři haléře,
Abych zkusil, bohatý jak
Nuzného ze síly dře.
Půl hodiny k oddychnutí
Popřáno jen v poledne,
Pak se robotiti musí,
Až i slunce zapadne.
Světlo hromu! jáť to cítím,
Ohýbá se každá kost!
Tak to do dneška jen bylo,
A již bohdá na tom dost!
Pod trestem, piš, přísným káže
Císař Václav, král a pán:
U práce by robotníkům
K obědvání čas byl přán,
Čas hodiny; a když šestá
Večer padne na věži,
Ať nižádný nádenníkův
Na robotách nedrží!
Tak — a podpiš, milý Jíro:
Ad mandatum regium!
Mandát nebude se líbit
Drzým krvežížníkům;
Doufámť však milému Bohu,
Drzost tu že ukrotím,
By mi toho spomínati
Nemoh' nikdo ničím zlým!
Život nasadím svůj vlastní,
Obranou za nuzného,
By se dálo vedlé skutkův
Poddaného každého!"

Černá země.

Na jezeře vítr houpá
Vlnu za vlnou,
Vlny pějou píseň smutnou,
Dlouhou, jedinou.

Z mračna v temný blankyt plyne
Hvězda za hvězdou,
Posílajíc odlesk s nebe
Na vlnu černou.

Do jezera lesků hvězdných
S hůry kapalo,
Jakby samo nebe slzy
Do vln plakalo.

Postavy dvě přicházejí
Tichou nocí sem;
Zastaví se — hle teď klekly
Na tu černou zem.

Dlouho, dlouho poklečely,
Snad se modlily —
Tvář teď kloní — snad tu černou
Zem políbily.

Země jim to jistě drahá,
Neb ji hrabají,
Nahrabanou políbivše
V ňádra schovají.

Ejhle na nohy se zdvihly
Postavy tmavé,
Helmy smekly a k nebesům
Pnuly zraky své.

Vítr kadeří zahrává —
Luny temný břesk
Bledé líce mužů líbá,
Líbá slzy lesk.

Opět na kadeře kladou
Černé přilbice,
A teď rázně podaly si
Pevné pravice:

Pěstí železných podání
Ticho rušilo,
Jakoby kladivo hrůzy
Ve zvon vrazilo.

Vichr hučí, vlny bouří,
Stráž se blíží sem —
Postavy však opustily
Černou — svatou zem.

S b ě h.

Po náměstí staroměstském
Chumelí se lid —
Ticho zástupem však vládne,
Hrobový co klid.

Proč tak lidstvo slzy roní,
Pěstě zatíná?
Což to mužům zuby vztekle
Do rtů zapíná?
Tam u prostřed lidsta davu
Stojí z Chlumu pán,
Vypravuje, jak byl spálen
Drahý mistr Jan.
A když on a Václav z Dubé
Koženců svým lem
Odhalivše, vyňali z nich
Onu černou zem:
Tu se ticho rozbouřilo
V strašný pláče jek,
Do pláče však veškerého
Zařve pomsty vztek. —
Mužové dva jen v té bouři
Pražské chudiny
Stáli jako vlnou hnané
Němé skaliny.
První černě zakuklený
Ledový co mrak;
Pod kloboukem blýská se mu
Děsných očí zrak.
Klobouk hlouběj v čelo tlače
Kráčí hbitě dál,
Za ním strašný pes se vleče —
Byl' to Václav král.
Druhý tichý muž tam stojí
V kroji slovanském.
Hlavu níže kloně hledí
Na tu pražskou zem;
Přitom jílec meče drtí
Svalovitá pěst,
Vojína až z rozjímání

Zbudí jilce chřest;
Hlavu plnou hněvu zdvihna,
Plaší z duše sen —
Pod přilbou hle! září hrozně
Jedno oko jen.

Na Jana Žižku z Trocnova.

Kdo zvláště předčí v boji nad vlastence,
A vlasti slavně poslouží,
Ten nesvadlého bobkového věnce,
A písně chvalné zaslouží,
Čímž lépe se mu odslouží.
O blaze mně, duch můj že toho muže,
Jenž v chrámě živé paměti
Se věčně bude třpytěti,
I rekovné i slavné činy může
Teď věrnou písní opěti.

O Žižko! první mezi Čechy reku!
Ty hrozný Husův mstiteli!
Co's k slávě vlasti v lítém boje vzteku
Těch potřel všech, co hleděli,
By zhasnouc zašla v popeli:
Tys, důkaz jasný podal všemu světu,
Co láskou k vlasti ztrženo,
To české může rameno!
I mužstvím tvým (o bodejž v stálém květu!)
Jmě české bylo zvěčněno.

Ha! což to vidím? nač ta Němců hejna,
Ten koní dusot, zbraní zvuk?
Zde statný Odry bydlitel i Rejna,

Tu valný horačiny pluk
Se s Alp a s Apenínů shluk.
Kam chvátá Maďar, soused svižný Lecha?
Kam cviční nesou Sasíci
I ostrý meč i sudlici?
Ti všickni na odpapežence Čecha
Svou mužnou zbrojí pravici.

Již zástup ten se, pro Bůh! do Čech valí,
Jak černá mračna kobylek.
Kdož na ty zhoubce, tvé co štěstí kalí,
Dá, vlasti, tobě posilek,
A volný oddech, odchvilek?
To hlučné vojsko, ano vztekem supá,
Jak povodeň se rozlije;
Co zaskočí, to vyžije;
Jich hřmotné koňstvo luka, rolí zcupá,
A valné řeky vypije.

Tu hlas tvůj, Žižko! jako s nebe jdoucí,
Všech věrných Čechů posvolá.
Kdož mužné ruce, srdnatosti vroucí,
A tomu ohni odolá,
Co v jejich srdcích plápolá?
Jakž hoří, chtivi na ty cizozemce!
Tys přišel, zhlíd, se postavil,
A šik svých Čechů opravil:
Jak vichr plevy, rozprášil jsi Němce,
A sebe s Čechy oslavil.

Ty Žatecké až podnes stojí pláně,
A Brodské stojí rozhory,
Kde's jak chrt prudký plaché žene lane,
Hnal s rekovnými Tábory
Ty baby Němce za hory.

Tvůj Žižkov pyšné připomíná Praze,
Jak tvář se její zjasnila,
Když Sasy kolit spatřila.
A tím již těžce oddychajíc blaze
Dechu volnějšího nabyla.

Teď v Němcích mstě se za to pohanění,
Že Švàb se do Čech vyřinul,
A Hus, Čech slavný, tam kde Rejn se pění,
Tak přehanebně zahynul,
Svůj práporec si rozvinul.
Vy Saské svědčte, Záchebské i valy,
I rakouské vy pahorce,
Jak s vysokého sochorce
Tím českým lvem tam chlubně plápolaly
Ty pěkné, české praporce.

Tu sláva jasná hlučnou držíc troubu,
A na perutěch Pověsti,
Tvých mužných činů milou letí chloubu
Všem světům v známost uvésti,
A rozhlasem tě roznésti.
Kde v vojště strašné zahučí tvé jmeno,
Tam za tím hromem v zápětí
Hned strach a hrůza zaletí;
Tvým již je jmenem vojsko ohromeno,
A než tu zhlídne, v rozvětí.

O Žižko, slavný (ačže slepý) reku!
Vždy jako věrná družina
Se na tě smála v krutém války jeku,
Ač zrádná, Štěstí, ženina?
Kde roven tobě hrdina?

To štěstí svrhlo Hanibala,
Ač slavně potřel u Kany
Ty lidohromce Římany:
Tys vždy a všudy, kde se bitva stala,
Zbil škodné Čechům Germany.

Tak jasným slavný osloněný bleskem,
Když domů, světu k závisti
Se vítězným a hlučným valil vřeskem,
A na milé nes ratisti
Čech hojné z Němec kořisti:
Jakž radostným tě každý vítal hlasem,
Kde který Čech byl vlastenec,
Muž, dítě, panna, mládenec!
A vavřín tobě vděčná vlast tím časem
I růže vila u věnec.

Staniště smrtelné.

Ejhle, v kole zlatých klasů
Jaká truchlivá to poušť!
V ní co zasvěcená času
Vyniká jen bezu houšť.
Pověziž mi starče zběhlý,
Proč v tom keři sůva lká,
Kdo tam náhlou smrtí lehlý
Živé hrůzou posedá?

„Kdo tu mrtev hrůzu plodí,
Plodil hrůzu také živ,
A kdo po dědech se rodí,
Posud jest ho pamětliv.

Bratr Žižka, Čechů mstitel
Na cizáků lichosti,
Kalicha i krve ctitel
Tamo skonal v tichosti.

Všude vítěz v každém boji
Dojel s bratry těchto lan,
A kdež nyní bez ten stojí,
Postaven byl jeho stan.
Posud chtěla vůle Páně,
By svět mrzký bičoval,
Morové ho vzdala ráně,
Když byl světu odolal.

A hle staniště to trudné
Zahajuje mnohý div;
Běda mu, kdo mysli bludné,
Památky té nebedliv.
Kdo se drze osměloval
Porušovat místo to,
Každý sobě zkázu koval,
Nevyšlo mu na dobro.

Který rolník lado totéž
Zorat drznul v půdu svou,
Býci po práci mu po též
Padli ranou morovou;
Jiný velel bez ten kopat,
A kdo kopal, sám se kop,
Zle i toho svízel dopad,
Kdož byl velel tento rob.

Proto smutným leží ladem
Staniště to ještě dnes,
Všecko umírá tam vadem
Mimo tento hustý bez.

Na jaře vždy v kráse nové
Vyráží již mnohý věk,
Aby znali potomkové,
Kdeže skonal Žižka rek.“

Prokop Holý.

Od moravské strany šíře lukami
Rozložil se tábor mezi horami,
A v něm Prokop Velký se svými oděnci
Čeká jisté zprávy o milém sestřenci.

Jej, když s malou hrstkou s cesty zabočil,
Pan Sezima zrádně v lese zaskočil;
Lid branný rozprášiv Racka raněného
Odvleci potupně dal do hradu svého.

O polednách posel přijel v pochvaty:
„Nechce Kamenický žádné výplaty!
Brž tebe nazýval, otče náš a vůdce,
Hanlivými slovy zlotřilého škůdce.

Chce-li Racka míti, nech si přijde sám,
S posměchem tak vece, zdarma mu ho dám.
A když jsem odjížděl, proti všemu řádu
Posla tvého vyštval fenami mne z hradu.“

K té řeči na nohy hejtman poskočil,
Nad hlavou palcátem vztekle zatočil;
Pod nakopenými po všem čele mraky
Blesků rozesílá sto žhavými zraky.

Zahřměl rozkaz hněvný, a po táboru
Jezdci do rot kvapí, pěší do sboru;
Zbraň se v slunci leskne, a dle obyčeje
Žižkova korouhev nade vojskem věje.

Jede hradba vozů řadě ve dvojí,
Běda! na koho se oul ten vyrojí!
Z předu jdou cepníci, vzadu pavézníci,
Zpívajíce: „Kdož jste Boží bojovníci!“

Táhnou roty polem, táhnou roklemi,
A když tmy večerní strou se po zemi,
Postihnouti může při jasném měsíci
Oko bojovníka v dálce Kamenici.

Blízko u rozcestí leží skalní lom,
Nad ním v půdu ráží kořen divný strom,
Uschlý vrchol jeho — svadlá lidská hlava
Větve, plody jeho jsou krkavců strava.

Hřmot vozů ohavné hosti zapudil.
Mimo jeda Prokop pod se promluvil:
„Žel mi, ujče, tvých tu rozmetaných oudů,
S námi že netáhnou ku přísnému soudu.“

Zaklepala hlava, huhle hubenec:
„Nejsem tobě ujec, jsem tvůj sestřenec;
Proti příměří mne Sezimovští jali,
Tělo v kolo vpletli, hlavu na špic dali.“

Hejtmanovi v očích mrak se zahustil,
Až koni pod nohy palcát upustil,
Pozdvih' k nebi ruku, na dva prsty hledí,
A co sobě myslí, jen zlé moci vědí.

Sňali tělo s kola, hlavu se hřebu,
Obřady slušného dějou pohřebu;
Při pochodních Racka nedaleko lomu
Táboři skládají do věčného domu.

Potom hejtman s kolu špici krvavou
Zatknuv si za lebku nepronikavou,
Hnal se s lidem dále v rozbouření lítém,
A již hrad obemkli kolem před úsvitem.

Činěn k místu útok dva- i třikráty,
Táborům se stýská těžké od ztráty;
Znajíť Kameničtí dobře odrážeti,
Není jiné rady, leč je vyležeti.

A když stáli v poli za dvě neděle,
Prokop točí oči k hradu zmrzele.
Duch se divě zmítá, msta ho béře krátce,
A vně české země čeká jiná práce.

Svolav setníky své a podhejtmaní:
„Těžko, dí, čekati nám tu na vzdání;
Aneb Kamenici zjitra v moci máme,
Aneb se zde naše moc na věky zláme.

Zjitra s prvním sluncem vozy strhnete,
K západu se s lidem rychle uhnete,
A tak odstoupíce něco na čtvrt míle
K hradu udeříte opět v nové síle.“ —

Svou radou pak zvláště když je podaří,
Chvátá přímo vůdce k svému šípaří:
„Kuj z té špice střelu, bratře pravověrče,
Jakou's nikdy nekul, ať nechybí terče!“

Po jitru se houfy v pole hýbají,
Posměchem je hlučným s hradeb stíhají,
I pán Kamenický s náhradbí se dívá,
Že těch sproštěn hostí, srdce v něm okřívá.

Ač tělo bojovné podál odstalo,
Svou však velkou hlavu blízko nechalo.
Pode starou hruší Prokop spouští kuši:
„Hej pane Sezimo, poruč Bohu duši!“

Padnul, proudem krve žití vyvřelo,
Přestalo již chase býti veselo,
Ano v sloupech prachu a ve chúmlech kouře
Zpět v novém se vzteku přivaluje bouře.

Hřmí a trou, a boří děla, houfnice,
Do hradu se tisknou kopí, sudlice,
A než půldne přešlo, Táborové jaří
V Kamenickém zámku krutě hospodaří.

Sezimovo tělo ční tam nad lomem,
Záře z hradu svítí ještě nad borem,
Kudy roty táhnou dál na Rakusice,
„Kdož jste bojovníci boží“ zpívajíce.

Lipany.

Na pahorku nad svým vojskem
Menhart z Hradce vévodí:
„Ať pan Diviš s plukem pražským
Silněj k vozům ubodí —
Hvězdo boží! — nestačí to —
Milý Hynku z Poděbrad,

Udeř též svým valným houfem
[illegible]levo na vozový hrad! —
[illegible]hýbá se ani kolo;
Jak ty cepy mlátějí!
Houfec mi tam již po houfci
Do traviny kácejí.
Hoi, Hanuši z Kolovratů!
Pusť se v pravé křídlo teď,
Prorazí snad tam tvé kopí
Táborů tvrdou zeď!
Hle pan Aleš ze Šternberka
Taras jim tam rozmetav,
S bujarou se tlupou tlačí
V cepovníků hustý dav.
Běda! zas jej nazpět tisknou! —
Milí páni z Lobkovic,
Z Černína a Rozenberští,
Z Veselé a z Postupic,
Spravte již jen za paherkem
Železných oděnců zbor,
Bychom kvapně vyletěvše
Uhodili na tábor.
Žehnejme se jmenem božím,
Neb to práce tuhá jest:
Tenkrát co kladivo druží
Proti Čechu česká pěst! —
Hvězdo boží! co to vidím —
Plzeňští tam coufají,
Sirotci pak jásajíce
Brány vozů bourají
Z hradby hle! co příval bouře
Valí se teď kacíři —
Zhůru! vítězství nám kyne!
Za mnou, za mnou rytíři!“
A pan Menhart cválem pádí,

Za ním panstvo železné,
Kol pahorku bystře měří
Tam, kde hrad se škůdců pne;
Vraze v hradbu otevřenou,
Kácí vozův osadu,
Oštěpem se zarývaje
Dál a dále do hradu.

Houf pak valný Táborů,
Ve krvi se brodících,
Žene před sebou lid pěší
Pánů pravověřících;
A již písně radování
Kol kalicha zazněly:
Tu do hřbetů z vlastních vozů
Houfnice jim zahřměly.
Hrom ten kalichem zatřese —
Prokop Velký upna hled
Nazpět v tábor opuštěný,
Kopí kloně, žasnul, zbled.
Vzad a z předu jej otáčí
Vojska nesmírného kruh:
Tu však vůdce povztýčí se,
Rekovný v něm bleskne duch:
„Nuže! volá, věrní bratři,
Pánové vás k hodům zvou!
Veselou zatrubte píseň,
Zabubnujte Žižkovou!
Čapku, krej nám záda jízdou —
Prokůpku a Roháči,
Bok opřete sudlicemi!
Kerský a Zajímači,
Zmrzlíku a věrný Smíle,
A vy statní sirotci
Otce Žižky, k předu tlačte!

Kněži, víry proroci,
Svatý zpěv prozpěvujte —
Pro slávu a kalich Páně
Cepovníci pracujte!“

Cepovníci pracující
Mlátí život z lidských těl,
Na lebkách zní klepot cepů
Hrůznější než rachot děl.
Prokop slavný mečem dlouhým
Seká v hustý lidstva les;
Již se vůkol archy víry
Vítězný pozdvihl ples,
Neb se vůdce s valným houfem
Bujně přes mrtvoly hnal,
Až se jekot smrtných strachů
V panském voji rozeřval.
Hvězda vítězství se opět
Zajiskří nad Prokopem —
Tu se kácí vítěz — vůdce
Na smrt raněn kryje zem.
Vilém Kostka, soudruh dávný,
Zdaleka zamířiv hrot,
Pekelné jej zášti pudem
V srdce rekovské to bod.
Prokop kalný zrak tam točí,
Odkud kopí letělo —
Pak se k přátelům obrací,
Z úst se slovo zachvělo;
Což promluvil, to potopil
Žalosti přehrozný jek —
Na krvavém štítu usnul
Táboritů slavný rek! —

Bez rakve a zpěvu leží
Sláva jenom s Prokopem —

Bez rakve? ne, rakví tehdáž
Byla celá česká zem.
Nebesa-tě pokrov slavný
Nad mrtvolou tvořila,
Světla svatých hvězd, co svíce,
Nad ním jasně zářila.
Nebyl bez pohřebních zpěvů
Vůdce velký pohřben —
Národem zpěv hrobní jemu
Zvučí až po dnešní den! —

Vánoc.

Za vánoční svaté doby
Měsíc jasně vynikal,
Shlížel na kříže a hroby
V kostelníka byt se dral.
Toho světlo vybudilo;
Rychle skočí z lože ven,
Lekna se, že zvonit bylo
Na jitřní — a již tu den.

Sněhem brodí s klíči běže
Zvonice již odemknout;
Hodiny tu bijou s věže —
Dvanáct teprv slyší bloud,
A chce z jinoviny ledné
Nazpět do komnaty své,
Avšak osvíceny zhledne
Všecky okna v kostele.

Ustrnulý nad tou září
Hned se do kostela dá:
Svíce tamo na oltáři
Jasně hořet znamená;
Ano ve stolicech vidí
Osadníků tam i zde,
Žen a mužů, známých lidí
Modliti se skroušeně.

Vejde, dobré jitro dává
Tomu, onomu a té:
Nikdo však ho nepoznává
Kleče jako z kamene.
Mráz tu kostelníka pojde,
Každý se mu zježí vlas,
Smyslů zbaven ledva dojde
Chrámového vchodu zas.

Odtud do fary se žena
Duchovníkovi to lká,
Ten pak sluhu udivena
Zbožně ponapomíná:
„Úzkosti se nepodejme,
Pokropme se svěcenou,
S důvěrou se k Bohu mějme,
Ostřeže nás mocí svou.“

Dí a do kostela spěje,
Sám by vyskoumal ten div;
Kostelník se za ním chvěje,
Více mrtev nežli živ.
A hle, věru tamo sedí
Z obce ta i ona tvář,
Upiatýma očma hledí
Pobožně jen na oltář.

Na dotaz se neohledna
Každý modlič mlče dlí,
Hodina až bije jedna
Hukem s věže kostelní;
Ledva padne, ledva zmine,
Zhasnou svíce všeliké,
Jedna doba s druhou splyne,
Jako pára zmizí vše.

Uběhlo pak času málo,
Skonal jeden z viděných,
Rovně se i s druhým dálo,
Opustil i třetí svých;
A než byl rok celý minul,
Kdokoli tam viděn byl:
Každému Pán k sobě kynul,
Nikdo dýl tu nepobyl.

Nyní znamenají oba,
Co z těch jevů pochází,
A když vánoční tu doba
A den štědrý dochází:
Do chrámu se ubírají,
A tam odtud jisti jdou,
Všickni, kdo se tam dnes kají,
V roce tom že odumrou.

Jedenkráte spatří ale —
Mní, že již to soudní den —
Lidem tváře zesinalé
Všecken kostel naplněn;
Počítat jich nelze oku,
Smyslů jich to minulo:
A hle, mor byl toho roku,
Mnoho lidu zhynulo.

Tak šli poznat jednou lidi,
Jimž se rozloučiti je,
A tu kostelník se vidí
Klečet u sakristie,
A i kněz mši slouže svatou
Sebe u oltáře stát.
Oběma již za odplatou
Bude na věčnost se brát.

Klekna u modlitbě vroucí
Kněz hned sepne ruce své:
„Daruj, Bože všemohoucí,
Skončení mi blažené!
Duše má nech tebe slaví
Na nebesích radostná!“ —
Kostelník pak po něm praví:
„Staň se, Pane, vůle tvá!“

Pána Boha velebíce
Léhají a vstávají,
Co jim nad potřebu více,
Chudině to dávají.
Hledí se, by ani krokem
Zde již nepoklesnuli,
A než rok se sešel s rokem,
Oba v Pánu zesnuli.

Jiří z Poděbrad.

Králů Českých v staroskvostném sálu,
Při stole tam, kde lid hlásal chválu,
Seděl Jiří z Poděbrad;

*

Panstva stkvělo se to vůkol stola,
Rytířstva stál statný řad,
V levo, v pravo stolu kolem kola:
V poklonách mu k službě množství panstva,
K pokynutí mu vhod množství manstva.

Všude v sále jako v slavných chrámích
Na podstropí až při zlatých trámích
Stálo hlučno lidu z všad.
Hřmotilo trub, bubnů v slavném znění,
Tu zas libá hudba odevšad
S jemnou hudbou zpěvců blahopění;
Ves lid vejskal, hlásal štěstí králi,
V tom se skláněl každý, co tu stáli.

Ai tu z lidu starec vážně, zdravě —
Žádal, by směl zpívat k dnešní slávě!
Stíšil veškeren se lid.
Co to pojde z toho činu?
Kynul král mu dovolit.
Ai hned starec vyňal huslarynu,
Pozvukoval v strunách zvučných tam sem,
A pak počal silnoplným hlasem:

„Po nebi se černo rozmračnilo,
Po lesích se temno roztemnilo,
Oblak hučel hrůzu, strach —
Otec s hory s dřívím domů spěchal —
Vírem zvejší dmul se prach —
Tryskem k dítkám — doma je dvě nechal —
Blesk rozrážel mraky, v déšť je střásal,
V oblacích hrom jezdil, řvání hlásal.“

„Aj a všecka mračna v lijav sklesla,
Jakby s oblak potopa se nesla, —
‚*Ubohé mé* dítky tam!‘

Běžel tryskem, skákal v skoky,
Neviděl ni sem ni tam;
Ach! proud vzteklý stavil jeho kroky;
Stanul v širém poli v hromů ranách,
Vodopádem zastřen na všech stranách.“

„Vzhůru dál! tam odtud ještě dále
Zas až k lesu běžel, až tam k skále,
Tam přes užší potoky.
Aj, ztad viděl v dole širok leskot,
Vzdálí leskot zátoky,
Od stráně až k lesu vody bleskot;
Rmutné potoky se v důl tam hnaly,
Ztad i ztad se krajinami draly.“

„A strach činil z jeho kroků skoky,
Skoky přes vršiny, přes vše toky,
Až svá doběh údolí;
Hle! se valil rozječen proud tudy, —
Hlukot po všem podolí,
A se valil dravý proud tam tudy.
Pán Bůh s námi! v prostřed rozvodnění,
Stála chatrč s dětma v potopení.“

„Valilo se vod nesmírných dranin,
Děštěm z roztříštěných lesů, planin,
V širok důl od lesa v les,
A proud oboj v hrůzném kolotání
Draných kmenů v sobě nes,
Viklal stromy z jejich věkých stání,
A se valil, a vše rozvodnění
Rázem přes jez hrnul v roztříštění.“

„S hora dolů v hlubost přes skaliny,
S hora přes hrany a skalin rozsedliny,
Přes ohromný skalný sráz

Házela se voda v rozvaliny,
Do skal bila ráz co ráz,
Vztekem tříštila se v rozpěniny,
Se skálou se se vší silou rvala,
Aby na kusy ji rozedrala.“

„A byl hlukot — lesem vším otřásal,
A byl strašný, jakby zkázu hlásal,
A jak mořské bouře hluk.
Kolébaly chatrč mocné proudy, —
Chatrč opřena jen v buk, —
Hrůza otcem třásla, všemi oudy,
Viděl dítek smrt, jich naříkání,
Neslyšel však jejich hlasů lkání.“

„Volal k nim a vzhůru k nebi křičel,
Bože! Bože pomoz! k nebi řičel,
Aj tu z lesa jezdců šest.
Hledí očma tamo, očma semo,
V proudy jal se jinoch vnest —
Užasli se všickni v bledo, němo —
Dál a dál, a hloub a hloub se hřížel,
V levo tam a v pravo semo zhlížel.“

„Všemi třásl užas, ulekání,
Od všech k němu znělo zpět volání —
V proudech jinoch zmáhal se;
Země dostoup, počal v oddech státi,
Koněm vodám opřel se,
A zas počal v potopu se bráti,
A kůň zdvíhal chřípě rozevřené,
Koulil oči vzhůru rozjiskřené.“

„Krok a krok, a hloub a hloub se hřížil,
K dítkám dychtil, potopou se blížil,
Vypial silné rámě z vod:

S chatry sejmul dítky k vyproštění,
Koně k silnu zpětu bod,
Chatrčí proud mrštil v roztříštění,
A kůň proudu silnému se zpíral,
V tuhé kroky silné kýty svíral!“

„Proti vodám jinoch kroků střeha
Dojel jízdou oblou břehu pevna;
Bůh, on Bůh sám chránil jej!
Dítky otci dal (co ve snách zdání)
„Tu tvé dítky — zdráv se měj!“
A v les ujel jeho děkování. —
Ale odplata mu s nebe dána,
Odplata mu od všech Čechů přána.“

Pohléď' král — a viděl otce starce,
Jehož dítek on byl sám ochránce,
A vstal v radost velikou,
K starci: „Otče! pohleď vůkol sebe,
Pohleď na tu slávu všelikou,
Pomni na vše, co mi dalo nebe —
Vše to jest jen slabé, plané jmění
Proti blahosti z tva připomnění.“

Královna Anna.

Královna Anna, kněžna spravedlivá,
Nejdražší perla drahé České země,
Poslední rodu Přemyslova plémě,
Tu ach! na smrtném loži odpočívá:
Již slyší chvění zlatých perutí
A tuší příchod posla nebeského,
By poslední rtou jejich vdechnutí
Do lůna opět složil otcovského.

Již duše svatá tuší rajských slastí,
Neb jasnou září oblíčej se skvěje;
Však péče bolná drahé líce kreje,
A těžko s milenou se loučí vlastí:
S ní, již co máti věrně pěstovala,
A s lidem, jejž nade vše milovala!
A rtové šepcí: Vlasti! drahá země!
Kdo milovat tě bude, moje plémě!

Kol lože věrná druž a čeleď stála,
S bolestí vidouc odchod drahé matky,
Té kněžny, která nade všecky statky
O blaho národu a vlasti dbala;
Král Ferdinand, choť její, slzy v oku
Tu stoje u smrtného kněžny lůže
Bolestí nyní, neb ctná choť a druže
Neznala šťastných dob po jeho boku.

O Anno! zvolá v žalném rozhorlení,
Anděli drahý! promiň milostivě,
Jež's nesla těžké křivdy trpělivě,
A neodcházej, choti, bez smíření!
Tu kněžna kolem krále lokty vine:
„Odpouštím, šepce, mám však prosbu k tobě,
Ach, miluj lid můj, až já budu v hrobě,
Pak půjdu ráda, kam mi anděl kyne.“

A král jí svatosvaté slovo dává,
A duše ráda opouští svou schránu,
By vzletla zhůru do věčnosti stanu,
Kde nehynoucí slast ji očekává.
Tam koruna jest dána zlatoskvělá
Za lásku k vlasti kněžně Anně blahé,
V níž místo morských planou perly drahé,
Jež pro svůj národ *Český* naslzela.

Založení kláštera Vyšebroského.

Jak palčivé zem parno tíží,
Jak trudná vzduchu tíhota!
Vždy víc a víc se mračna nižší,
A pustá všudy samota.
Ni vánek listím nezavěje,
Vltava s proudem si nehrá,
Ni ptáček v křoví nezapěje,
Vše před parnem se kryti zdá.

Ha slyš — jak dav se hromu valí
Tam od těch tmavošedých hor,
A hluk ten hrůzonosný v dáli
Již opětuje skalný bor!
Vždy víc a víc se mračna blíží,
Hrozíce zkázou bouřlivou,
A blesky po nebi se kříží,
Noc zjasňujíce strašlivou.

„To bude bouře neslýchaná —
Kýž Bůh nám mocný přispěje,
A mračna zkázou obtěžkaná
Všech do čtyr větrů rozvěje!
Já musím na vzdor všemu hřmění
Dnes jet ke skalní kapličce;
Neb slibu zve mne vyplnění
Tam k čisté Boží rodičce.“

Tak dí Vok Růžohorský v spěchu,
A panoš oře přivede,
A hrabě, silnou v srdci těchu,
Ven z hradní brány vyjede.

Tu visí mračna rozprostřená,
A sotva sjede vládyka,
Již vichřice tam rozkacená
Se s vršky jedlí potýká.

A vždycky hůře třeští hřmění,
Tok ječí, bor se zachvívá,
Kolem pak tesknó sezvánění
S vesnických věží zaznívá;
Ha blesk a rána! — mračna trhnou,
S oblak srší převalný mok,
A jak když hráze se protrhnou,
Tak divoký pění se tok.

I stojí na pobřeží řeky
Teď s podivením vládyka,
A patří, jakými proud vzteky
Vždy výš a výše natýká.
„Předc musím skrz to rozvodnění —
Dí Vok — tam kaple milosti,“
I vžene vrance, kde se pění
Tok v umenšené divosti.

Oř dělí vlny rozkacené,
A pracně kvapí přes vodu;
Však brzy proud ho vzteklý žene
Vždy hloub — a stranou od brodu.
Tok burácí a blesky planou,
A z hluboka to strašně hřmí,
Jak by již s hrůzou nevídanou
Dnes blížil se den poslední.

Však marnéť vrance potýkaní!
Vln val se přes něj přeleje,
A hrabě darmo život chrání,
Tesklivě k Bohu zavzeje:

„O Pane! chceš-li, bych zde zašel
A zhynul v řece bouřlivé,
Dejž aspoň, tam bych milost našel
A duši zavdal v ruce tvé!“

A an tak prosí — tam se svítá,
Svit v šedivu se zatřpytí,
Mha ustupuje mrakovitá,
A blesk zlatý luh osvítí.
I zří s radostí skrze mraky
Vok blesk planouti zářivý;
Neví však, zdali vlastní zraky,
Či mam ho šálí klamlivý.

Neb v středu jasna vystupuje
Podoba s duhou růženou; —
Toť anjel, jenžto pozlacuje
Vše vůkol září plamennou.
Ten vztáhlou pravicí mu kyne
Dál k hořejšímu pobřeží,
A kam prst kývne, voda mine
A dráha hned se umezí.

I seznav Vok kyv Bohem daný,
Veženěť vrance do brodu,
Kdež anjel s nebe vyžádaný
Zlou poodvrátil nehodu;
Leč an tak pracně kvapě k předu
Zem vítá v slastném pocitu,
Zří, jak též anjel mizí v šedu
A rozplývá se v zásvitu.

Pln pokory teď skočí s vrance,
A kde ten úkaz zmizel v mhu,
Poklekna vzývá svého chrance
A vroucnou koná modlitbu;

Před Bohem svým koří se v prachu,
V obět mu kłada srdce své,
Jenž z hrozného jej vytrh strachu
I zastínil tak podivně.

Leč svatovřelé jeho díky
I potomkové mají zřít,
A pozdní uplynulé věky
Té věci na svědectví být;
Neb kde mu bylo uviděti
Ochrance v jasnu božského,
Tam chrám chce skvostný vystavěti
K cti věčné Boha velkého.

„Tu v svatyni ať sídlo mají
Vždy zbožní Boží sluhové,
A k slávě jeho rozléhají
Se vroucí chvalozpěvové!
Takť vnukové i v budoucnosti
Moc Boží vroucně budou ctít,
A odplacené důvěrnosti
Zde důkaz na odiv mít!“

Tak Vyšší Brod sklenul své stěny,
Jež podnes v slavné skvostnosti
Vnuk obdivuje vytržený,
Co důkaz staré zbožnosti.
Památkať to onoho věku,
Kdy zbožnost v světě sídlila,
Jenž výhost davši světa těku
Po blahu věčném toužila.

Jiří Popel z Lobkovic.

Na Ličkově, na svém hradě,
Který z hustých lesů čněl,
Vězen o žížni a hladě
Slavný Popel zdlouha mřel;
Neb ho králi v podezření
Uvrhnulo mrzké vření
Jeho dávných nepřátel.

Boheš těchto nejkrutější
Si jej na ostrahu vzal,
A že vězeň mdlý a mdlejší,
S radostí se doslýchal.
„Tu kde pozvedal své hlavy,
Ať se staroch ve tmě slaví!“
Říkal, a všech oslýchal.

Mučeného tělo sešlé
Hrobu svého hledalo,
Vědomí však doby přešlé
Duši jeho zvedalo;
Aby slynul přede světem
Opět ctného jmena květem,
Skonati mu nedalo.

Jediná ta žádost jeho
V žaláři mu ruší sen,
Jakby smířil krále svého,
Přemítá i noc i den:
Tu jest jednou ve svém bdění
Z hlubokého přemýšlení
Blízkým dupem vybuzen.

Věžní závory a dvéře
Rozražuje síla ruk,
Ve spěchu se k němu déře
S pochodněmi drábů hluk;
Ale hledy jejich jasné
Jeví navštívení spasné,
Nenesoucí nových muk!

Hradeckého v jejich čele
Vidí jeho matný zrak,
Věrného vždy těšitele,
Co jej pojal věže mrak;
A než Popel vstana s lůže,
Co mu nese, ptát se může,
Osloví jej onen tak:

„Blaze tobě, milý pane!
Štěstí se ti vrátilo,
Vězení ti křivdou dané
Nenadále zkrátilo!
Nepřítele strážce tvého,
Bohše nelítostivého
Boží rámě schvátilo.

Letěl dnes dle svého zvyku
Objet hradu v ranní čas,
Divý u divokém ryku,
Až byl oře posed' ďas;
A jak zuřivě jej krotil,
Po skále se s koněm skotil
Krkavcům a vlkům v kvas!

S nevolí jsme jeho zlobou
Mučena tě věděli;
Zdařilo se dnešní dobou,
Čeho vždy jsme hleděli.

Jeho luzu prchlou víme,
S radostí tě pána ctíme,
Padouch, kdo jí nedělí!“

„„Zdráv buď! zdráv buď, milý pane!
Opět budem' tvými slout!““
Tak lid volá, slza kane,
City plynou v jeden proud;
Všickni se co k otci derou,
Dávní láskou, dávní věrou
Odepat mu tížných pout.

Ale Lobkovic jim velí:
„Netkněte se rukou mých!
Žel vám, že jste semo směli,
Zrádci velitelů svých!
Šetřit jest mi slibu svého,
Též mým vrahům podaného,
Nehleděti spiklů zlých.

Vězte, já jsem slavně zrozen
V rodu mého lůně ctném,
Nechci býti vysvobozen
Dobrých lidí zločinem!
Tudíž do Pražského města,
Ku králi buď vaše cesta,
Toho zpravte o tom všem!

Mne však nechte tuto dlíti,
Nevina až vzejde má,
Až mi dáno se ctí jíti
V tovaryšstva bývalá!“
Takto stařec pravil přísně,
Odvrátil se z jejich tísně,
A kles na kolena svá.

Hradecký a hejno jeho
S podivem naň zírají,
Muky jejich pána ctného
Srdce želem svírají.
Neosmělujou se více,
V duchu s ním se žehnajíce
Zpět se odebírají.

Legenda přadlenská.

Půlnoční, slyšte, jak vítr tam hučí
Skrze odlistěné stromy jak fučí!
Přece i v zimě je radostno žít,
V sprosté a pokojné světnici být,
Hřející kamínka když dávaj teplo,
Dračky a káhanec působí světlo.

Pročež, o děvčátka! pilně teď přeďte,
Byste mec pěkného napředly, hleďte!
Bude-li kolovrat, přeslice stát —
Bude zas strašlivá vichřice vát!
Povídka při přástvě zahání spaní,
Povím vám o lnu — o jeho povstání.

Samotná v komůrce seděla Běta,
Slzinky cedila mnohá již léta,
Rodiče hynuli více a víc,
Vydělat nemohli nikde si nic;
Upřímná deceruška snášenou bídu —
Žalovat počala Bohu i lidu!

Spánek již nad hlavou její se točí,
Zamyká modré uplakané očí.

Maria, okrasa panen, již k ní
Přichází ve snách hned těšiti ji;
Hvězd deset stkvících se ranní co zář'e
Krášlejí její usmívavé tváře.

V pravici modravé kvítko se skvělo,
Dlouhé a tenounké vlákenko mělo;
Jasná se na listech rosinka stkví,
Maria k spanilé dívčině dí:
„Neplačiž, kvítek ten obživí tebe,
Pracuj vždy pilně a doufej jen v nebe.“

Honem již v prstíčkách květinka tato
Vydává hlavinky čisté co zlato;
Deset jak hvězdiček třpytilo se,
Deset zrn z hlavičky zrodilo se.
Hned jak do zahrady zrnínko vsela,
Ještě se usmála, rychle zmizela.

Slunéčko zlaté již vysoko bylo,
Bětušku truchlící ze sna zbudilo;
Hledala, nalezla v zahradě tu
Kvítečko, které dnes viděla v snu:
Trhala, sbírala, jde skrz zahradu,
Semeno radostně seje do sadu.

Ze země vidí již semeno lézti,
Krásné své kvítečko modře tu kvésti;
Vzhůru se hlaviček pne víc a víc —
Rodiče netěší bylinka nic.
Dcero ach! kvítek ten — bědujou sobě —
Nemůž' nás obživit, ulehčit tobě.

Ulkaná usnula dceruška věrná.
Noc když rozprostřela křídla svá černá,

Přichází Maria přispěti zas
S anjeli mnohými v půlnoční čas.
Klidně pozdvihuje Maria hlavu,
Anjelé chvátají k lněnému sadu.

Z anjelů jeden hned len vytrhuje,
Druhý zas hlavičky tam odděluje,
Vlákna ten suší při slunečku tu,
Jiný tam trolí hned pazdeř od lnu,
Anjelé dva zas len na vochli čistí,
Zlatý co vlásky jich len se hned blyští.

Kolečko stonavé, cívečka zlatá,
Při kterém sedící panenka svatá
Maria bílými prstíčky jen
Krásně hned přede vyčistěný len.
Ejhle! již anjelé bedlivě tkají,
Z příze té tenounké plátno dělají.

Truchlící Bětuška radostně vstává,
Všeho svým rodičům hned popis dává;
Otec že pilný a obratný byl,
Nástroje k tomu hned vyhotovil;
Běta a matička předou již prudce,
Plátenko dělají otcovy ruce.

Pěkného plátna teď denně se množí,
Žádný však koupiti nežádá zboží;
Nadutě panióky patřící čest
Plátenku nedávaj, režné že jest.
Otec pak barvením čas svůj jen maří,
Z kolika barev se žádná nedaří.

Pečlivá Bětuška naříká sobě,
Maria přichází v noční zas době.

Lilium přináší v ruce své; teď
Vyvstává pod ní tu trávníček hned
Zelený, plátnem potažený režným,
Kvítím pak červeným, modrým a běžným.

Maria spanilým liliem kyne,
Hojný hned deštíček s oblaků plyne.
Opět dí: Z mračna hned jasno zas buď,
Slunečko osvěcuj pláténko tuď.
Deštíček s slunéčkem stále se střídá,
Plátno se bělí, až zběli co křída.

Maria svatá se před Bětu staví,
Vlídně a milostně panenka praví:
„Tak dobré nebe všem odmění těm,
Kteří se přičiní nocí a dnem;
Čistě a nevinně budeš vždy žíti,
Čistotné srdce — co tento šat míti.“

„Pilně příst bys mohla v noční i době,
Opatřit světlo vždy lacině sobě,
Špatné i semeno olej vždy má,
Chudému v lampičce světélko dá;
Nechce-li kolečko čerstvě se točit,
Jest třeba pírko jen v oleji zmočit.“

Bětuška radostně ráno hned vstává,
Plátno vše bedlivě na trávník dává,
Vodičku nosí a polívá hned —
Brzo se pláténko bělí co led;
Okolojdoucí tu myslejí lidi,
Čerstvý sníh na slunci v létě že vidí.

Z barev všech na šatech panenkám milá
Byla vždy, bude vždy barva jen bílá;

Hojností Bětuščin domek se skví,
Kvíteček ten šťastně provdává ji —
Bílé co labutě družinky její
Bětušku k oltáři doprovázejí.

Pročež, o děvčátka! pilně vždy přeďte,
Šťastné tak přádlem, co Běta, být hleďte.
Nekrášlí purpur, ni zlato vás tak,
Vlastně napředený bílý šat jak.
Barva však bílá jen pannám těm sluší,
Které jsou čisté vždy tělem — i duší.

Kryspeků kvas.

V Kralovicích od dvou věků
V tichém, věčném zesnění
Dřímá v hrobce rod Kryspeků
Po smutném večeření.
Slyšte pověst z oněch časů,
Chci zazpívat o tom kvasu,
Jedva že kdy jakého
Bylo kvasu takého.

Tehdáž, an na Bílé hoře
Bitva ta zlé paměti
Na vlast drahou celé moře
Vylila psot, havěti,
A jí katem zpřetínány žíly,
Větrem rozneseny její síly —
Rod Kryspeků ve zbroji
Spojil též se k odboji.

A tam ještě v dřevní slávě
Krásná Jitka zkvítala,
U milostném věku právě
Sedumnáct jar čítala;
Její krása, její cnosti,
Její um a spanilosti
Veškerý kraj bavily,
Rytířstvo sem vábily.

Tehdáž mnohý z blízka z dáli
Na Kacerov přitěžil,
Všickni k Jitce láskou pláli,
Jí však Boreš drahý byl.
Jinoch statný, štíhlorostý,
Bázně a vší vady prostý,
Z krve české česká krev,
Mužů pýcha, rozkoš děv.

Právě v sňatek jíti měli,
Již se všccko chystalo —
Tu prápory se rozstřely,
Do boje se volalo:
Statný Boreš sňatku nechal
A k českému vojsku spěchal,
Které Budova a Šlik
S Thurnem spořádali v šik.

Poraženi na vše strany
Z drahé vlasti prchali,
Statky jim jsou rozebrány,
Mnozí smrtí pykali;
Však pan Kryspek při tom zmatku
Ještě posud na svém statku
Kacerově s rodem dlel,
Odpuštíno sobě mněl.

Neb ký koho potkal osud,
Brzy bylo zjeveno,
Boreše s Kryspekem dosud
Usouzení tajeno,
Ano vůbec pověst byla,
Že se v milost proměnila
Přísnost, a na příští že
Všechněm odpuštíno je.

Tu se na kůň Boreš šina,
Na Kacerov přímo hnal,
V žal kde Jitka pohroužína,
Vrance letem zabodal.
Právě znělo na klekání,
A již cválal k hradu stráni:
O jak vše ho vítalo,
Jitce srdce vzplesalo.

Zejtra bude slaven sňatek,
Od úst k ustům jeden hlas,
Zejtra — kéžby nový zmatek
Radost nepokalil zas! —
Přípravy již dříve byly,
Teď se jenom obnovily.
Deset hlásal na věži,
An sedáno k večeři.

Právě na zdraví se pilo
Na snoubenců příští čas,
Vše v blahu se veselilo,
An se ozval trouby hlas.
Na to panoš zprávu dává,
V síni že kdos očekává,
Jenž zjeviti pánu chce
Tajné prý poselství své.

Divné jakés potušení
Všech tu srdce zajalo,
Radost, smích i hovoření,
Vše v okamžik ustalo.
Kryspek povstav ven vykročil,
Ztrnul, když cizince zočil,
A když slyšel řeč i vše,
Co posel mu zvěstuje.

Navrátil se smutný, hledý,
Jakoby byl z hrobu vstal,
Vzdychnuv upřel zhůru hledy,
Pak se takto mluvit jal:
„Tedy nám i doba padla,
I Kryspeků sláva svadla,
Náš prý nejmírnější trest
Klatba a vyhnanství jest!“

Kázal sluhům vystoupiti
A do jitra bílého
V síni tuto nevejíti,
Ni v komnatu žádného;
Toliko na zvonek dbáti,
Až je bude k službě zváti.
Pak když odstoupili preč,
Počal v tato slova řeč:

„Co má ztratit, vlast kdo ztratí,
S vlastí čest svou, dědů svých,
I svých vnuků, jaký dáti
Může dechů blažených
Ještě osud takovému?
Tenť jest povrhel každému.
Kdo nalezneš jakou slast,
Ztrativ čest svou i svou vlast!?“

„Kde mí květli pradědové,
Kde můj otec přebýval;
Kde mí rozvili se dnové,
Kde já ve cti oplýval,
Kde vy jste mi Bohem dáni —
Teď z té země jsme vyhnáni.
Neb náš nejmírnější trest
Vyhnanství prý z vlasti jest.“

„*Nejmírnější!* Co jest snazší:
Z vlasti do vyhnanství jít,
Či zbýt života, jenž k naší
Bídě a hanbě má být?“
Vzav číš s vínem, cos v ní ztopil,
Jež byl z ňader machem chopil,
Pak se napil vesele:
„Kdo mi zavdá bez žele?“

„Já a já!“ úst dvanáct znělo
Od jednoho k druhému,
Vesele se připíjelo,
Jako k cíli blahému.
Máť, synové, dcery pily,
V brzce číši vyprázdnili. —
Z číše, v které utrejch byl,
Boreš s Jitkou také pil.

Dvanáct bilo, žalmy zněly,
Jimiž David v úzkosti
K Bohu volal, — dlouho pěli
Ztichujíce slabostí;
Posléz jeden hlas slyšeti
Bylo již jen šeptem pěti,
S tím konečně shasnuly
Světla, co zde planuly.

Zhasnuly, a Kryspek s nimi —
S celým také rodem svým,
I též Boreš mezi nimi
S srdcem Jitce oddaným.
Ruku v ruce kolem stolu
Všickni sedíce pospolu
Zjitra v věčném zesnění
Byli prý nalezeni.

Staroměstská věž.

Tam u mostu nad Vltavou
Se vážně věž vypíná,
A Čecha na seč udatnou,
Na starou slávu, lásku otnou
K vlasti upomíná.

Byl trudný den, kdy Švédů pluk
Se přes most k věži tlačil,
A divý křik a zbraně zvuk
A střelby válečný to hluk
Jich vítězství již značil.

Tu srdce Čechů zplanula,
Udatných vlasti synů;
Smrt s věže zhoubně lítala
A krutě řady vítala
Nepřátelských vojínů.

I rozvětřil se Švédů hněv,
Že most pod nimi trnul;
Ku předu vlála korouhev;
Na bílém poli černý lev,
A za ní dav se hrnul.

Jižjiž se krutí Švédové
Až k věži protlačili;
Než tu se statní Čechové
Ze brány jako orlové
Na zhoubce vyřítili.

Byl' Plachý to se sborem svým,
Se študenty statnými.
„Ku předu, děti!“ zvolal k nim,
A oni hnali se za ním,
Kdež jistá smrt před nimi.

Švédská se luza ulekla
Před Čechy udatnými,
A jakoby se povztekla,
Na Malou stranu utekla
S hlavami krvavými.

Tam u mostu nad Vltavou
Se vážně věž vypíná,
A Čecha na seč udatnou,
Na starou slávu, lásku ctnou
Ku vlasti upomíná.

Pád rodu Mysironského.

Na Krušově, starém českém hradě,
Vládne hrdě zasmušilý Vlach,
V zemi cizinec, v císařské radě
Mocen, všem domácím na postrach;
Pokoj s ním, k poháru kdy zasedne,
Tehdáž pros, a snad i obdržíš;
Leč kdy zrakem jizlivým pohlédne,
No, stěhuj se, sic o zkáze zvíš.

Mysironi slul ten Vlach. Choť jeho
Češka byla, mladá, spanilá,
Jenž co anjel dobrý muže zlého
Před bludnými kroky chránila.
Marná snaha; něžná slova lásky
Neobměkčí srdce kamenné,
Stobarevné hymenovy pásky
Slabě víží duše zrůzněné.

Jednou seděl rytíř zas při víně,
Rozmar v tváři hrál mu růžený,
Ať tu sluha vstupuje do síně
Zděšený a potem zbrocený:
„Pane, ač nedávno pokořena
Zběř rolnická — již se zdvíhá zas:
Louka lednická jest posečena,
Pod Rohami prokopali hráz!“

„Ha, to smělé, selské příkořenství —
Zkřikne rytíř — pomstím při sám Bůh!
Jak-li směli zrušit člověčenství,
Já též s ouroky jim zplatím dluh.
Honem koně! Schystej karabáče,
Zahudem jim píseň k hýření!
Nechť holota smělá se vyskáče
Při veselém svistu řemení.“

To slyšíc paní milostná, zbledne,
Zachvěje se hrůzou, ouzkostí,
Zraky tiché k manželi pozvedne
A prosí z dojemnou snažností:
„Nechtějž, pane, nad lidem se mstíti,
Jenž své právo hájí domnělé;
Lépeť outrpnost nad vinou míti,
Než ji trestat v zlosti zkypělé!“

Darmo zráží, darmo slzy rosí,
Darmo své děťátko nastaví:
Holubice dravce neuprosí,
Slzy vášní proud nezastaví.
On již letí na divokém koni,
Hříva větrem vlaje zdvižená,
A paní se smutně z okna kloní,
Předtuchou bolestnou trápená.

A on jede tryskem v rozhořčení
Až na místo, kde pych zpáchali;
Tam stojí sedláci zamračeni,
Jakby los svůj očekávali;
Vlasy dlouhé větrem pocuchané
Vlají v zmatku divném po čele,
Ruce sklesly, oči polekané
Hledí k zemi tupě, nesměle.

„Ha, vy lotři! počne rytíř láti;
Hlavy tupolebé, Běs do vás!
Že jste směli o mé zboží státi;
Toho vám se zželí dlouhý čas!“
Leč tu stařec stoletý vyvstane
A zavrtí hlavou šedivou:
„Ne tak! — neračte se horšit, pane,
My jen dědinu hájíme svou.“

„Co nám předci naši dochovali,
To je naše! to nedáme vzít;
Oni hrdla svá nasazovali —
Nám nezdá se jinak učinit!“
Místo odpovědi rytíř v zlosti
Šlehne starci přímo do očí,
Až mu, běda! z jamek hlubokosti
Zrak drahý s slzami vyskočí.

Starec svíjí se — a však nepiskne;
Leč syn jeho zaň se osmělí:
Vyňav z ňader zbraň ukrytou, stiskne —
A rytíři prsa prostřelí. —
Nikdo vraha smělého nestíhá,
Kůň poděšen cválá k domovu,
Třesa hřívou po lukách ubíhá —
Na hřbetě mrtvolu pánovu.

Hlava dolů visí, poklepává,
Nohy ztuhlé váznou ve třemenech,
A kůň pádě frká, oddychává,
Zbarven krví teplou po plecech.
Běží jako jelen chrty štvaný
Hustým mlázím, strání, doubravou;
Až pak všecek blátem ucákaný
Před hradem zadupe podkovou.

Na pavlánu hradu Krušovského
Stojí paní — obraz anjela,
Na rukou drží synáčka svého,
Očekává návrat manžela.
Přes zábradlí toužebně se kloní
A hledí do lesních temností,
Z oka slza předtuchy se roní,
Srdce tluče tajnou ouzkostí.

V tom zařehce kůň — a jedno zření
Jí tu hrůzu všecku odhalí,
Leknutím již sebe mocna není,
Upustí děťátko — v ouskalí.
Dědic Mysironu rozbil oudy
O pokrají hradu starého,
A sedláci řekli: „Boží soudy!“ —
Toť pád rodu Mysironského.

Svatební košile.

Již jedenáctá odbila,
A lampa ještě svítila.

A lampa ještě hořela,
Co nad klekadlem visela.

Na stěně nízké sedničky
Byl obraz boží rodičky.

Rodičky boží s děťátkem,
Jakoby růže s poupátkem.

A před tou mocnou světicí
Viděti pannu klečící.

Klečela, líce skloněné,
Ruce na prsa složené.

Z očí jí slze padaly,
Želem se ňádra zdvíhaly,

A když slzička upadla,
V ty bílé ňádra zapadla.

„Žel Bohu! kde můj tatíček?
Již na něm roste trávníček!

Žel Bohu! kde má matička?
Tam leží — podle tatíčka!

Sestra do roka nežila,
Bratra mi koule zabila.

Měla jsem, smutná, milého —
Život bych dala pro něho!

Do ciziny se obrátil,
Potud se ještě nevrátil! —

Do ciziny se ubíral,
Těšil mě, slzy utíral:

‚Zasej, má milá, zasej len,
Zpomínej na mne každý den.

První rok přádla hledívej,
Druhý rok plátno polívej,
Třetí košile vyšívej.

Až ty košile došiješ,
Věneček z routy poviješ.‘ —

Již jsem košile ušila,
Již jsem je v truhle složila,

Již moje routa v odkvětě,
A milý ještě ve světě.

Ve světě širém, širokém,
Co kámen v moři hlubokém.

Tři léta o něm ani sluch,
Živ-li a zdráv — zná milý Bůh.

Maria, panno přemocná!
Budiž mi, budiž pomocná.

Navrať milého z ciziny,
Květ blaha mého jediný.

Milého z ciziny mi vrať —
Aneb života mého zkrať.

Po něm mé celé toužení,
Bez něho život nic není!

Maria, matko milosti!
Buď pomocnicí v žalosti!“ —

Pohnul se obraz na stěně,
A vzkřikla panna zděšeně.

Lampa, co temně hořela,
Prskla — a zhasla docela.

Možná žeť větru tažení!
Možná i — zlé že znamení!

A slyš! na záspí kroků zvuk,
A na okénko: ťuk, ťuk, ťuk!

‚Spíš, má panenko, nebo bdíš?
Hoj, má panenko, tu jsem již!

Hoj, má panenko, co děláš?
A zda-li pak mne ještě znáš,
Aneb jiného v srdci máš?‘

„Ach můj milý! ach pro nebe!
Tu dobu myslím na tebe.

Na tě jsem vždycky myslila,
Za tě se právě modlila!“

‚Ho, nech modlení, skoč a pojď,
Skoč a pojď a mne doprovoď.

Měsíček svítí na cestu:
Já přišel pro svou nevěstu!'

„Ach pro Boha! ach, co pravíš?
Kamž bychom šli—tak pozdě již?

Vítr burácí, pustá noc,
Počkej jen, do dne není moc."

„Ho, den je noc, a noc je den—
Ve dne mé oči tlačí sen.

Dřív než se zbudí kohouti,
Musím tě za svou pojmouti.

Jen neprodlívej, skoč a pojď,
Dnes ještě budeš moje choť!'—

Byla noc, byla hluboká,
Měsíček svítil s vysoka.

A ticho, pusto v dědině,
Vítr burácel jedině.

A on tu napřed—skok a skok,
A ona za ním, co jí krok.

Psi houfem ve vsi zavyli,
Když ty pocestné zvětřili.

A vyli, vyli divnou věc:
Že-tě na blízku umrlec.

„Pěkná noc, jasná—v tu dobu
Vstávají mrtví ze hrobu.

A nežli zvíš, jsou tobě blíž —
Má milá, nic se nebojíš?‘

„Což bych se bála? tys se mnou,
A oko Páně nade mnou. —

Pověz můj milý, řekni přec,
Živ-li a zdráv je tvůj otec?

Tvůj otec a tvá milá máť?
A ráda-li mě bude znát?“

‚Moc, má panenko, moc se ptáš!
Jen honem pojď — však uhlídáš.

Pospěš a pojď — čas nečeká,
A cesta naše daleká. —

Co máš, má milá, v pravici?‘
„Nesu si knížky modlicí.“

‚Zahoď je pryč! to modlení
Je těžší nežli kamení!

Zahoď je pryč, ať lehce jdeš,
Jestli mi postačiti chceš.‘

Knížky jí vzal a zahodil,
A byli skokem deset mil. —

A byla cesta zvýšinou,
Skalami, lesní pustinou.

A v rokyti a ve skalí
Divoké feny štěkaly.

A kulich hlásal pověstí:
Že-tě na blízku neštěstí. —

A on vždy napřed — skok a skok,
A ona za ním, co jí krok.

Po šípkoví a po skalí
Ty bílé nohy šlapaly.

A na hloží a křemení
Zůstalo krve znamení.

„Pěkná noc, jasná — v tento čas
Mrtví s živými chodí zas.

A nežli mníš, jsou tobě blíž —
Má milá, nic se nebojíš?“

„Co bych se bála? tys se mnou,
A ruka Páně nade mnou.

Pověz můj milý, řekni jen,
Jak je tvůj domek vystaven?

Čistá sednička? veselá?
A zdali blízko kostela?“

„Moc, má panenko, moc se ptáš,
Však ještě dnes to uhlídáš.

Jen honem pojď — čas utíká,
A dálka ještě veliká. —

Co máš, má milá, za pasem?“
„Růženec s sebou vzala jsem.“

‚Ho, ten růženec z klokočí
Jako had tebe otočí!

Zouží tě, stáhne tobě dech —
Zahoď ho pryč! my máme spěch!‘

Růženec popad, zahodil,
A byli skokem dvadcet mil. —

A byla cesta úžinou,
Přes vody, luka, bažinou.

A po bažině, po sluji
Modré světýlka laškují!

Dva řady, devět za sebou,
Jako když s tělem k hrobu jdou.

A žabí havěť v potoce
Pohřební píseň skřehoce. —

A on vždy napřed — skok a skok,
A jí za ním již slabne krok.

Ostřice dívku ubohou
Břitvami řeže do nohou.

A to kapradí zelené
Je krví její zbarvené.

‚Pěkná noc, jasná — v tu dobu
Spěchají živí ku hrobu.

A nežli mníš, jsi hrobu blíž;
Má milá, nic se nebojíš?‘

„I nebojím! kdyť jsi se mnou,
A vůle Páně nade mnou.

Jen ustaň málo v pospěchu,
Jen popřej málo oddechu.

Duch slábne, nohy klesají,
A k srdci nože bodají.“

‚Jen pospěš, pospěš, děvče mé!
Však již tam brzy budeme.

Hosté čekají, čeká kvas,
A jako střela letí čas.—

Co to máš na té tkaničce,
Na krku na té tkaničce?‘
„To křížek po mé matičce.“

‚Hoho! to zlato proklaté
Má hrany ostře špičaté!

Bodá tě, a mne nejinak,
Zahoď ho — budeš jako pták!‘

Křížek utrh a zahodil,
A byli skokem třidcet mil.

Tu na planině široké
Stavení stojí vysoké.

Úzké a dlouhé okna jsou,
A věž se zvonkem nad střechou.

‚Hoj, má panenko, tu jsme již!
Nic, má panenko, nevidíš?‘

„Ach pro Boha! tu kostel snad?“
‚To není kostel, to je hrad.‘

„Ten hřbitov — a těch křížů řad?“
‚To nejsou kříže, to můj sad.

Hoj, má panenko, na mne hleď,
A skoč vesele přes tu zeď!‘

„O nech mne již! o nech mne tak!
Divý a hrozný je tvůj zrak.

Tvůj dech otravný jako jed,
A tvoje srdce tvrdý led.“

‚Nic se, má milá, nic neboj,
Veselost u mne, všeho hoj.

Masa dost — ale bez krve,
Dnes jinak bude po prvé.

Co máš v uzlíku, má milá?‘
„Košile, co jsem ušila.“

‚Netřeba jich víc, nežli dvě,
Ta jedna tobě, druhá mně.‘

Uzlík jí vzal, a s chechtotem
Přehodil na hrob za plotem.

‚Nic se ty neboj, na mne hleď,
A skoč za uzlem přes tu zeď.‘

„A však vždy byl jsi přede mnou,
A já za tebou cestou zlou.

Však jsi byl napřed po ten čas,
Skoč, a ukaž mi cestu zas!“

Skokem přeskočil ohradu,
Nic nepomyslil na zradu.

Skočil do výšky sáhů pět —
Leč pannu venku neviděť.

Jenom po bílém obleku
Zablesklo se jest v útěku.

Stojí tu, stojí komora,
V komoře klapla závora.

Stavení skrovné, bez oken,
Měsíc lístami šeřil jen.

Stavení pevné jako klec,
A v něm na prkně — umrlec.

Hoj! jak se venku zmahá hluk,
Hrobových oblud mocný pluk.

Šumí kolem a klapají,
A takto píseň skuhrají:

‚Tělu do hrobu přisluší,
Běda, kdos nedbal o duši!‘

A tu na dvéře: buch, buch, buch!
Burácí z venku její druh:

‚Vstávej, umrlče, nahoru,
A odstrč tam tu závoru!‘

A mrtvý oči otvírá,
A mrtvý oči protírá.

Zbírá se, hlavu nazvedá,
A půlkolem se ohlédá.

„Bože svatý, rač pomoci,
Nedejž mně ďábla do moci!

Ty mrtvý lež a nevstávej,
Pán Bůh ti pokoj věčný dej!“

A mrtvý hlavu položiv,
Zamhouřil oči jako dřív. —

A tu poznovu: buch, buch, buch!
Silněji tluče její druh:

‚Vstávej, umrlče, nahoru,
A otevři svou komoru!‘

A na ten hřmot a na ten hlas
Mrtvý se zdvíhá s prkna zas,

A rámě ztuhlé naměří
Tam, kde závora u dveří.

„Spas duši, Kriste Ježíši!
Smiluj se v bídě nejvyšší!

Ty mrtvý nevstávej a lež!
Pán Bůh tě potěš, a mne též!“

A mrtvý zas se položiv,
Natáhnul oudy jako dřív. —

A znova venku: buch, buch, buch!
Až mizí panně zrak i sluch.

‚Vstávej, umrlče! hola! hou!
A podej mi sem tu živou.‘

Ach, běda, běda děvčeti!
Umrlý vstává potřetí.

A velké kalené oči
Na polomrtvou otočí.

„Maria panno! při mne stůj,
U syna svého oroduj!

Nehodně jsem tě prosila:
Ach odpusť, co jsem zhřešila!

Maria, matko milosti!
Z té moci zlé mne vyprosti!“

A slyš—tu právě na blízce
Kokrhá kohout ve vísce.

A za ním co ta dědina,
Všecka kohoutí družina.

Tu mrtvý, jak se postavil,
Pádem se na zem povalil.

A venku ticho — ani ruch:
Zmizel dav, i zlý její druh. —

Ráno, když lidé na mši jdou,
V úžasu státi zůstanou:

Hrob jeden dutý nahoře,
Panna v umrlčí komoře.

A na každičké mohyle
Útržek z nové košile. —

Kousky sebrali, spálili,
Hrob dutý sosnou probili.

A dívku zbožnou z ciziny
Uvedli do své dědiny.

Dobře ses, panno, radila,
Že na Boha jsi myslila,
A druha zlého odbyla.

Bys byla jinak jednala,
Zle bysi byla skonala.

Tvé tělo bílé, spanilé
Byloby co ty košile.

Tři doby v zemi České.

I.

Byl jednou čas, kde krásné Čechův jmeno
Tak slavně znělo v uších národův,
Že od celé Evropy bylo ctěno
Co jmeno rekův, chrabrých vojvodův.

Byl jednou čas, kde každý hrdým býval
Tím krásným, slavným, mocným jmenem Čech;
Kde České vlasti syn se honosíval,
Že ctitelem jest věd a uměn všech.

Byl jednou čas, kde sladké slovo české
S výsosti trůnu slavně znívalo,
Kde slovo to v harmonii nebeské
V palácích knížat se ozývalo.

Tenkráte cítil Čech, že Čechem jesti,
Tenkráte hájil kmene svého čest,
Tenkráte kvetlo v zemi Lvově štěstí,
Jemuž lze jen při lásce k vlasti kvést. —

II.

Však ten čas minul. Nepříznivá doba
Nastala jest Českému národu,
Sil jeho mravních zmocnila se doba,
On klesl sám v duchovní porobu.

Čech přestal vlast svou matku milovati,
On sebe sám přestal si vážiti;
On přestal na své otce zpomínati,
Jich hodným být, přestal se snažiti.

Čech zapřel vlast, i krev i mluvu svoji,
On z domu vyhnal bůžky otcův svých;
On s cizincem se v řeči, mravu pojí,
A odříká se bratrův pokrevních.

I zatmělo se slunce České vlasti,
I zaplakal tu její genius,
Ze země prchly národní vše slasti,
I prchly sbory slavných českých Mus.

O což tu želel vlasti věrný ctitel
Uplynulých těch zlatých v Čechách dob!
O což tu truchlil pravý lidu přítel,
Vida, an národ v mrzký klesá hrob! --

III.

Však ajhle! „Vzhůru!“ volal anděl Páně —
„Povstaňte z hrobů!“ trouba jeho zní —
„Vyjasněte se chrámu vlasti báně!
Spěj národe k slavnosti vzkříšení!“

Tak lásky k vlasti anděl slavně hlásá,
A hle tisíce z hrobu vstávají,
Z nich veseliký, že opět živ jest, jásá,
A všickni Pánu díky vzdávají.

Duch arciotcův v zázračné své síle
Oživuje vše vlasti končiny,
Radostně zní tu: Vstalť jest této chvíle!
Z úst obětníkův, v chrámě otčiny.

Nuž vstaňte všickni, jižto posud spíte,
Dennice vzešla — jitřenka se rdí—
Slavíci pějí — aj, proč ještě dlíte?
Hana tomu, kdo byl by poslední!

O žijte, bratři! národu zas svému,
Nebuďte mrtvi jeho údové,
Přihlaste zas se k matce své a k němu
Co věrní bratři, věrní synové.

Svůj jazyk ctěte, zvyky své a práva,
Dokažte skutkem, že jste Čechové, —
A vlasti naší opět vzejde sláva,
Kterou se skvěli slavní předkové.

Rakovník.

Ai! ty slavný Rakovníku,
Odkud pak své jmeno máš?
Či snad ani svého vzniku
Počátek ty sám neznáš?
Snad že ten tvůj křivolaký
Potok chová dobré raky?
Či tekla zde v boji krev,
A tys rekům za rakev?

Starých věků pestré skutky,
Slavných předků divné půtky
Bez zapsání zůstaly;
Kdo nám tmu s nich odhalí?

Poslyš! z mlejnů tvých a sadů,
Ze zřícenin blízkých hradů
Rozléhá se v tichý háj
Starověká divná báj!

1.

V tmavošedém dávném věku
Na strmině pevných skal
Bohatý a skvostný hradec
Hlavačou se vypínal:
Hrad to nádherný a tvrdý,
Jak pán jeho pyšný, hrdý!

Však ne dědic spravedlivý
Na hradě tom panoval;
Cizinec tam věrolomný
Lstí a vraždou se vedral.
Kdo měl právu pomoc nésti,
Ještě vládla síla pěstí?

Smrtí sešel dobrý stařec,
Starý Hlavačovský pán,
A otcovskou péčí pěstoun
Panoš Klen byl jmenován,
Aby pěstil čacké kvítky,
Syna, dceru, zdárné dítky.

Svedla však na cestu křivou
Poručníka vášeň zlá;
Dceru s hradem za své dostat —
To vyvést dnem nocí dbá.
A žel! vášeň nezná kázně,
Nezná práva, nezná bázně.

Dítkám žádného zastání;
Shadno zdařil se zlý čin.
Byl' to věk tmy, dřív než ještě
Vládl věhlas Libušin.
Zrádný panoš vsadil ránu,
Ránu smrtí svému pánu.

A tak dědice se zbaviv
V tajném sklepě bez hluku,
Neodbytnou úsilností
Žádá Mílu o ruku;
A naději chlípnou kojí,
Že ihned ji nazve svojí.

Míla však šlechetná dcera
V svatohněvném zápalu,
Vrahovi smělému praví
V horkém citů návalu:
„Ha! kam třeštíš, ty padouchu?
Ještě lpí krev na tvém rouchu!

Důvěru jsi zrádně zlomil,
Podlý bídník zde stojíš!
Vraždou klestíš sobě dráhu —
Což se pomsty nebojíš?
Já, a slouti tvoje žena —
Ráděj chci být zavražděna!“

To zatřáslo duší zrádnou,
Zaleklť se panoš Klen,
An se mu počíná kalit
Blaženosti skvělý sen!
Však pováživ: „Čas vše mění,“
Nové počal lichocení.

2.

Ai viz! kdo to pozdě v noci
Na palouce pod hradem?
Jest to duch, či zlosyn jakýs,
Veden tajným úkladem?
A co na hradbě se děje? —
Bílá rouška dolů věje!

Chodí dole tmavou nocí
Švarný Kokrdovský pán,
Jun od Mily Hlavačovské
Plným srdcem milován;
Toužebně se zhůru dívá,
An milenka vlídně kývá.

A lehounkým šeptem sobě
Cos tajného sdělili,
A srdečně potěšeni
Rychle se zas vzdálili:
On se na *Kokrdov* vrací,
Ona do hradu se ztrácí.

Několikrát slunce přešlo
Na obloze-dráhu svou —
Náhle slyš! na Hlavačově
Ku svatebným hodům zvou!
Mílo! Mílo! co počínáš!
Na Kokrdov zapomínáš?“ —

A již zásoby se vozí,
Šperky šijou noc i den,
Mlsný jestřáb na holoubka,
Na Mílu se těší Klen.
„Mílo! což je ctnost a láska
Pouhá ošemetná sázka?“

Ale slyš! najednou tichý
Jako hrob je Hlavačov.
Slyš! Klen zuří a vyzývá
Se zbraní na divný lov;
Na lov, na tajemnou cestu
Stíhat uprchlou nevěstu.

A přísáhá: Slyš to Perun,
Tři sta dravých Cerberů
Nechť děvici zrádnou stráží,
Já se k ní přec doderu,
A jejího svůdce lstného
Stihne pomsta hněvu mého!“

Mezi tím na Kokrdově
Láska svátek slavila
A dvé srdcí milujících
Páskou sňatku spojila;
Sličná Míla z Hlavačova
Vládkyní jest Kokrdova.

Krátká však jen byla rozkoš
Srdcí láskou blažených;
Oko pomsty vyslídilo
Stopu kroků Míliných.
A již Klen meč váže k pásu,
A do zbraně volá chasu.

A tu se od Hlavačova
Strašné houfy vyhrnou,
A již Kokrdov obklopen
Zbrojnou chasou Klenovou,
A vrah Klen v čele té luzy
Řídí dílo děsné hrůzy.

Moudrý Čestmír hotoví se
K zoufalému odporu,
Rozestaví své oděnce
Na hradební prostoru,
A políbiv zbledlou Mílu,
S chrabrým srdcem kráčí k dílu.

Tu najednou na všech stranách
Krvavý započne boj,
Outokem na hradbu žene
Loupeživý Klenův voj.
Kokrdovci ve zoufání
Udatně se s hradeb brání.

Však nastojte! ve střed hradu
Padl věnec ohnivý,
A kol hradních bojovníků
Šlehá plamen dusivý,
A smělý Klen veda ránu
Palicí rozštípl bránu.

Tím ta rozlícená luza
Až do hradu vrazila,
A co kde živého, mečem
Jako vzteklá vraždila.
Mstivý Klen pozorně slídil,
Aby Míly se dopídil.

A na hradbě, kde nejtužší
Mečem boj byl bojován,
Šípkou raněn v krvi ležel
Čestmír Kokrdovský pán,
A Klen hrdý vítěz káže:
„Ať se ve okovy sváže!“

Hledali pak Klen i chasa
Mílu po všech prostorách,
Ale marně rozvalili
Zbořeniště v rum a prach;
V celé spoustě ani dechu,
O nevěstě ani slechu.

Zuřivý Klen, hněvem vzteklý,
Strašlivě započne klít,
Celý svět kdyby měl splenit,
Mílu že musí najít.
Zatím zpátky se ubírá,
A Čestmíra ve věž svírá.

3.

Ai! pohledni tam do lesa
U Radnické jeskyně,
Co se to tam v skrejši bělá,
V hustorostlé křovině?
Snad tam labuť zabloudila?
Či mešká tam lesní Víla? —

A když vůkol po krajině
Všecko blaží sladký sen,
S plachým zrakem, tichým krokem
Jde ten přelud z lesa ven,
Ku potoku dolů chodí,
V mělkém potůčku se brodí:

Bílá labuť nevytrvá
V teskné lesa houštině,
Lesní Víla nevychází
Bez družek svých z jeskyně.
Není labuť, ani Víla —
Je to opuštěná Míla.

Při strašlivém boji slyšíc
O zhynutí manžela,
Sirá vdova s lůnem matky
Žalostně se zachvěla.
Z hradu vedla tajná draha,
Tak vyvázla z drápů vraha.

A v jeskyni v hustém křoví
Vykvetl jí kvíteček,
Dárek lásky Čestmírovy,
Ušlechtilý chlapeček.
Blažená máterskou slastí
Zapomíná na vše strasti.

Strach před zradou, strach před pomstou
V huštinu ji zahání;
Kterak ale proti hladu
Dva životy uchrání?
Krušná věc jest hladu strážeň,
Krušnější než smrti bázeň.

Několikrát slunce přešlo
Na obloze dráhu svou —
Náhle slyš! na Hlavačově
Ku svatebným hodům zvou!
Mílo! Mílo! co počínáš!
Na Kokrdov zapomínáš?“ —

A již zásoby se vozí,
Šperky šijou noc i den,
Mlsný jestřáb na holoubka,
Na Mílu se těší Klen.
„Mílo! což je ctnost a láska
Pouhá ošemetná sázka?“

Ale slyš! najednou tichý
Jako hrob je Hlavačov.
Slyš! Klen zuří a vyzývá
Se zbraní na divný lov;
Na lov, na tajemnou cestu
Stíhat uprchlou nevěstu.

A přísáhá: Slyš to Perun,
Tři sta dravých Cerberů
Nechť děvici zrádnou stráží,
Já se k ní přec doderu,
A jejího svůdce lstného
Stihne pomsta hněvu mého!“

Mezi tím na Kokrdově
Láska svátek slavila
A dvé srdcí milujících
Páskou sňatku spojila;
Líčná Míla z Hlavačova
Vládkyní jest Kokrdova.

Krátká však jen byla rozkoš
Srdcí láskou blažených;
Oko pomsty vyslídilo
Stopu kroků Míliných.
A již Klen meč váže k pásu,
A do zbraně volá chasu.

A tu se od Hlavačova
Strašné houfy vyhrnou,
A již Kokrdov obklopen
Zbrojnou chasou Klenovou,
A vrah Klen v čele té luzy
Řídí dílo děsné hrůzy.

Moudrý Čestmír hotoví se
K zoufalému odporu,
Rozestaví své oděnce
Na hradební prostoru,
A políbiv zbledlou Mílu,
S chrabrým srdcem kráčí k dílu.

Tu najednou na všech stranách
Krvavý započne boj,
Outokem na hradbu žene
Loupeživý Klenův voj.
Kokrdovci ve zoufání
Udatně se s hradeb brání.

Však nastojte! ve střed hradu
Padl věnec ohnivý,
A kol hradních bojovníků
Šlehá plamen dusivý,
A smělý Klen veda ránu
Palicí rozštípl bránu.

Několikrát slunce přešlo
Na obloze dráhu svou —
Náhle slyš! na Hlavačově
Ku svatebným hodům zvou!
Mílo! Mílo! co počínáš!
Na Kokrdov zapomínáš?“ —

A již zásoby se vozí,
Šperky šijou noc i den,
Mlsný jestřáb na holoubka,
Na Mílu se těší Klen.
„Mílo! což je ctnost a láska
Pouhá ošemetná sázka?“

Ale slyš! najednou tichý
Jako hrob je Hlavačov.
Slyš! Klen zuří a vyzývá
Se zbraní na divný lov;
Na lov, na tajemnou cestu
Stíhat uprchlou nevěstu.

A přísáhá: Slyš to Perun,
Tři sta dravých Cerberů
Nechť děvici zrádnou stráží,
Já se kní přec dodera,
A jejího svůdce lstného
Stihne pomsta hněvu mého!“

Mezi tím na Kokrdově
Láska svátek slavila
A dvé srdcí milujících
Páskou sňatku spojila;
Sličná Míla z Hlavačova
Vládkyní jest Kokrdova.

Krátká však jen byla rozkoš
Srdcí láskou blažených;
Oko pomsty vyslídilo
Stopu kroků Míliných.
A již Klen meč váže k pásu,
A do zbraně volá chasu.

A tu se od Hlavačova
Strašné houfy vyhrnou,
A již Kokrdov obklopen
Zbrojnou chasou Klenovou,
A vrah Klen v čele té luzy
Řídí dílo děsné hrůzy.

Moudrý Čestmír hotoví se
K zoufalému odporu,
Rozestaví své oděnce
Na hradební prostoru,
A políbiv zbledlou Mílu,
S chrabrým srdcem kráčí k dílu.

Tu najednou na všech stranách
Krvavý započne boj,
Outokem na hradbu žene
Loupežlivý Klenův voj.
Kokrdovci ve zoufání
Udatně se s hradeb brání.

Však nastojte! ve střed hradu
Padl věnec ohnivý,
A kol hradních bojovníků
Šlehá plamen dusivý,
A smělý Klen veda ránu
Palicí rozštípl bránu.

Rychle však se na zad vrhnou,
Krvavou započnou seč,
Pružným šermem v levo v pravo
Po tmě lítá břitký meč;
Vtom hromová praskla rána,
Rozlítla se hradní brána.

Tu Čestmírův zástup z venku
Přihrne se do hradu,
A na hradní lužu vrazí
Ze předu i ze zadu.
Strašně sekera burácí,
Koho tkne se, již se kácí.

A hle! luza hradní chabne,
Utíká ze hradu ven,
An z východu růžového
Jasný vystupuje den.
Hbitě na podhradní lada
Stíhá Klena seker řada.

Tam pod hradem na rovině
Zastavil Klen rotu svou,
A na novo divým vztekem
Strhne bitvu zoufalou.
S obou stran se rázně seče,
Že krev potokem již teče.

Kdo jsou ti dva na prostředu
Jako lvíče s medvědem?
To zápolí chlapec s obrem,
Mladý Čestmír se Klenem.
A hle! Čestmír se rozpřáhl,
Mách' — však vraha nezasáhl.

Rychle Klen přiskočí blíže,
Sekne po něm do hlavy,
V tom však Čestmír pružnou rukou
Sekeru svou nastaví,
A vší silou ránu vrátí,
A Klenovi hlavu sklátí.

Na to chrabří Čestmírovci
Muž na muže v zápasu
Na ty ostatní se vrhnou
A pobijou tu chasu.
Stihl tu zběř osud mstivý –
Žádný z nich nezůstal živý.

Šťastný vítěz rád se baví
Při víně a při zpěvu;
Rakovcům však trne srdce
Při podivném výjevu:
V Hlavačovské tmavé věži
Svázán otec Čestmír leží!

Tolik trapných roků dlouhých
V tmavé věži ukován,
Hladem mučen byl ubohý,
Dobrý Kokrdovský pán;
Však sto roků hořkých strastí
Smaže *jedna* doba slasti!

I vyved syn otce svého
Z tmy na krásnou světla zář,
Kochavě si pohlíželi
Otec s synem tváří v tvář;
A blaženě všecko plesá,
Když přišla i Míla z lesa.

Tu vzchopí se s místa svého
Starý Kokrdovský pán,
A jinochům díky vzdává,
Jimiž Klen byl překonán;
Hledí tam k rakovní řece,
A vznešeným hlasem vece:

„Nový život naší vlasti
Rozkvétati počíná,
Pravovražná libovolnost,
Vláda křivdy zhasíná;
Úctou všem dobrého práva
Vzkvétá vlasti skvělá sláva.

Zhynout musí všecka pamět
Hanebného křivdění,
Nová budova ať hlásá
Spravednosti smíření;
Navždy soused se sousedem
V právech budiž jako jeden!

A kde skvrna křivdy vězí
Na práv lidských obzoru,
Kde čest, cnost, vlast pomoc volá,
Všickni dejme podporu,
Ať nás někdy pozdní plémě
Ctí co hodné syny země!“ —

6.

Zhynul bohatý hrad panský,
Zhynul hrdý Hlavačov;
I zůstal též rozkotaný
Někdejší hrad Kokrdov,
A paměti o nich žádné,
Leč báječné jmeno chladné.

A v oudolí u potoka,
Kde odchoval reky rak,
Rakovník vyrostl, přijma
Z raka název svůj i znak,
Všem potomkům na památku
Svého slavného počátku.

A kde se věrnosti slibem
Zasvětila sekera,
Podnes věrně světu hlásá
Jmena toho prostora,
Na paměť, že s konavostí
Má se pojit duch svornosti.

A kde právo zvítězilo,
Stojí mlýnec červený,
Na památku jako krví
Do růžova barvený,
Jakby šeptal: „Rakovníku!
Buď pamětliv svého vzniku!

A kde volá čest a právo,
Pomoc nésti neváhej,
Zdárný dědic slavných předků
Vlasti k slávě pomáhej;
Abys byl — jak věkem dávný —
Tak vlastenským duchem slavný!“

Obsah svazku prvního.

	Strana
Příchod Čechů od V. J. Picka	1
Sámo od V. S. Štulce	2
Krok. Jinotajitelka od J. Jungmanna	7
Knížecí stůl. Dle Herdera od Fr. J. Svobody	9
Záboj a Slavoj. Z Kralodvorského rukopisu	13
Horimírův skok od Jana z Hvězdy	20
Pěstoun cizinec od Fr. L. Riegra	22
Kolovrat od Fr. Štěpničky	29
Ludmila Panna od J. Kernera	32
Sv. Ivan od Jana z Hvězdy	38
Sv. Václav od téhož	42
Drahomíra od téhož	43
Otec a syn od J. E. Vocela	46
Jaromír od Jana z Hvězdy	50
Oldřich a Božena od P. J. Šafaříka	53
Břetislav od J. E. Vocela	63
Bitva Domažlická od téhož	6(
Soud Břetislavův od V. Rába	7'
Spitihněv Spravedlivý od J. E. Vocela	7
Knížecí vrah od V. Rába	
Soběslav I. od J. E. Vocela	
Martinic od Filipa Čermáka	

	Strana
Poustevníka pohřeb od J. E. Vocela	87
Vyhnanec od J. Boj. Pichla	90
Jan za chrta dán od K. S. Šnaidra	92
Vilém z Kounic od J. Boj. Pichla	99
Kletba od K. S. Macháčka	102
Zbislav od Vojt. Nejedlého	103
Heřman z Bubna od K. S. Macháčka	106
Návrat z Palestiny od Jana z Hvězdy	108
Ctibor od K. S. Macháčka	109
Krteň od Fr. A. Rokosa	110
Rajská pělka od Jana z Hvězdy	115
Mládec z Hrušova od V. Rába	118
Beneš Hermanóv. Z Kralodvorského rukopisu	122
Hody krále Václava I. od J. E. Vocela	124
Ludiše a Lubor. Z Kralodvorského rukopisu	127
Přemysl Otakar Velký od J. E. Vocela	131
Valdštejnové od Jos. Lindy	132
Pánové Čeští od J. E. Vocela	135
Čechové u moře baltického od téhož	137
Pole moravské od téhož	139
Hroby Přemyslovců od téhož	141
Vjezd do Prahy od F. B. Trojana	145
Pražské sekery od J. E. Vocela	149
Pan Plichta z Žerotína od téhož	151
Slepého krále smrt od Jana z Hvězdy	155
Oda na Karla, otce vlasti, od J. E. Vocela	156
Mandát královský od téhož	159
Černá země od téhož	161
Sběh od téhož	162
Na Jana Žižku z Trocnova od Jar. Puchmayera	164
Staniště smrtelné od K. S. Macháčka	167
Prokop Holý od F. L. Čelakovského	169
Lipany od J. E. Vocela	172
Vánoc od K. S. Macháčka	176
Jiří z Poděbrad od Jos. Lindy	179

Strana
Královna Anna od Boh. Pichlové . . . 183
Založení kláštera Vyšebrodského dle Karoliny Pichlerové od Jana z Hvězdy . . . 185
Jiří Popel z Lobkovic od K. S. Macháčka . . 189
Legenda přadlenská od A. Kolárského . . 192
Kryspeků kvas od F. Čermáka. . . . 196
Staroměstská věž od Fr. B. Trojana . . . 201
Pád rodu Mysironského od J. z Hvězdy . . 202
Svatební košile od K. J. Erbena . . . 206
Tři doby v zemi České od B. Jablonského . 218
Rakovník od M. Havelky 221

Stanford University Libraries
3 6105 014 741 628
PN
4355
.C9.
v.1
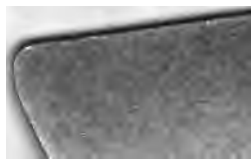
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305